

והקרבנות

אשה עולה ליל פרים בני בקר שנים ואיל אחד ושכ
ושבעה כבשים בני שנה תמיכם יהיו לכם ומנחתם סלת
בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר ושני עשרנים לאיל תעשו : עשרון עשרון תעשה לכבש
האחר לשבעת הכבשים ושער חטאת אחד לכפר עליכם מלכד עלת הבקר אשר לעלת
התמיד תעשו את אלה : באדה תעשו ליום שבעת ימים לחם אשה ריח ניחח ליל על עלת ח
התמיד יעשה ונסכו וביום השביעי מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו :

ואומרים אשרי וכל לזיון ויוסף כחמול אלף סאומרים במקום וכחמס
עשר יום לחדש אומרים והקרבנות ומעלומין תפילתן

קריאת יום רביעי טהור יום סני סל חולו סל מועד כפרת ואלה המספטים :

אם

כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כגושה לא תשימן עליו נשך :
אם חבל תחבל שלשת רעך עד בא השמש תשיבנו לו : כי הוא כסותה לכרה
היא שמלתי לעירו במה ישכב והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני :
לא תקלל וגו' בעמך לא תאור : מלאתך ודמך לא תאחר בבור בניך תתן ליל : כן תעשה
לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו לו : ואנשי קודש תחזין ללב
ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו :
אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס : לא תהיה אחרי רבים לדעות ולא תענה על ריב
לנשות אחרי רבים להטת : ודל לא תהדר בריכו כי תפגע שור אויבך או חמור תעח
השב תשיבנו לו : כי תראה חמור שונאך רבץ חות כשאור וחדלת מעזב לו עוב תעזב
עמו : לא תטה משפט אבינך בריכו מדבר שקר תרחק וגקי וצדיק אל תהרוג כי לא אצ
אצריק רשע : ושחר לא תקח כי השחר יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים : וגר לא תלחץ ו
ואתם ידעם את נפש הגר כי גרם הייתם בארץ מצרים : ושש שנים תורע את ארצך ואספת
את תבואתה : והשביעית תשמטנה ונשטתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה כן
תעשה לכרמך לזיתך : ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך
וחמורך ונפש בן אמתך והגר : ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא
תזכירו לא ישמע על פיך : של שרגלים תחוג לי בשנה : את חג המצות תשמר שבעת ימים
תאכל מצות כאשר צויתוך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקס וחג
הקצי כברי מעשיך אשר תורע בשדה וחג האסף כצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה
שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון יל לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא יזין
חלב חגי עד בקר : ראשית בכורי אדמתך תביא בית יל אדריך דא תבשל גדי בחלב אמו :

עד סוף קריא טלמי והרביעי קריא והקרבנות כספר בני

קריאת יום חמישי טהור יום סלוי לחולו סל מועד כפרת כי תסא

חס חל כעבת מתחילין מנאן

יב א

וַיֹּאמֶר

בַּמָּוֶה אֵל יי' רָאָה אֶתְּהָ אֹמֵר אֵלֵי הָעָם הַזֶּה וְאַתָּה לֹא הוֹדַעְתָּנִי
אֶת אֲשֶׁר תִּשְׁלַח עִמִּי וְאַתָּה אֹמֶרֶת יִדְעִיתִךְ בְּשֵׁם יְהוָה מִצַּאת חֵן בְּעֵינַי

וְעַתָּה אִם נָא מִצַּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדִיעֵנִי נָא אֶת דְּרָכֶיךָ וְאֶדְעֶךָ לְמַעַן אֲמַצֵּא חֵן בְּעֵינֶיךָ וְרָאָה
כִּי עִמָּךְ דְּגוּי הַזֶּה וַיֹּאמֶר פָּנִי יִלְכוּ וְהִנַּחְתִּי לְךָ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם אֵין פָּנֶיךָ הַלְכִים אֵל תַּעֲלֶנּוּ
מוֹהָ וּבְמֶה יוֹדַע אֲפֹהָ כִּי מִצַּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲנִי וְעִמָּךְ הוּא בְּלִכְתְּךָ עִמָּנוּ וּנְפַלְנוּ אֲנִי וְעִמָּךְ
מִכָּל הָעָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָרֶץ

וְהוּא אֲשֶׁר דִּבֶּרֶת אֶעֱשֶׂה כִּי מִצַּאת חֵן בְּעֵינִי וְאֶדְעֶךָ בְּשֵׁם יְהוָה הִרְאֵנִי נָא אֶת כְּבוֹדְךָ וַיֹּאמֶר
אֲנִי אֶעֱבִיר כָּל טוֹבִי עַל לִבֶּיךָ וְקִרְאֵתִי בְּשֵׁם יי' לְפָנֶיךָ וְהִנֵּיתִי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן וּרְחַמְתִּי אֶת אֲשֶׁר
אֲרַחֵם וַיֹּאמֶר לֹא תוֹכֵל לִרְאוֹת אֶת פָּנִי כִּי לֹא יִרְאֵנִי הָאָדָם וְחִי וַיֹּאמֶר יי' הִנֵּה נִקְּוָם אֲתִי וְנִ
וְנִצַּנְתָּ עַל הָעָוֹן וְהָיָה בְּעֵבֶר כְּבֹדִי וּשְׁמִיתֶךָ בְּנִקְרַת הָעָוֹן וּשְׁכַתִּי כְּפִי עָלֶיךָ עַד עֲבָרִי וְהָיָה
וְדִסְרִיתִי אֶת כְּפִי וְרָאִיתִי אֶת אַחֲרֵי וּפָנִי לֹא יִרְאוּ

וְאִם חָל כָּחַל מִתְחִילִין מִכָּאן

וַיֹּאמֶר

יְיָ אֵל מֹשֶׁה פָּסַל לְךָ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים כְּרֹאשֵׁינִי וְכָתַבְתִּי עַל הַלַּחַת אֶת
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלַּחַת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שָׁכַרְתָּ וְהָיָה נִכּוֹן לְבִי

לְבָקֶךָ וְעֵלִית בְּבִקְרֶךָ אֵל הַר סִינַי וְנִצַּבְתָּ לִי שָׁם עַל רֹאשׁ הָהָר וְאִישׁ לֹא יַעֲלֶה עִמָּךְ וְגַם אִישׁ
אֵל יִירָא בְּכָל הָהָר גַּם הַצֹּאן וְהַבָּקָר אֵל יִרְעוּ אֵל טוֹל הָהָר הַזֶּה וְיִפְסַל שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים
כְּרֹאשֵׁינִי וְיִשְׁכַּם מֹשֶׁה בְּבִקְרֶךָ וְיִשָּׁל אֵל הַר סִינַי כְּאֲשֶׁר צִוָּה יי' אֶתוֹ וַיִּקַּח בִּידוֹ שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים
וַיִּרְדֵּי יי' בְּעָנָן רִתִּיצֵב עִמּוֹ שְׁמוֹקְרָא בְּשֵׁם יי' וַיַּעֲבֹד יי' עַל פְּנֵי וַיִּקְרָא יי' אֵל אֵל רַחוּם וְהַנּוֹן
אֲדָרְאפִים וְרַב חֶסֶד וְאֵמֶת נִצַּר חֶסֶד לְאֵלִים נִשְׁאָ עוֹן וּפָשַׁע וְחַטָּא וְנִקָּה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עַ
עוֹן אֲבוֹת עַל בְּנִים וְעַל בְּנֵי בְנִים עַל שְׁלִשִׁים וְעַל רִבְעִים וְיִמְחַד מֹשֶׁה וַיִּקַּד אֶרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
וַיֹּאמֶר אִם נָא מִצַּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יי' יִלֶּךְ נָא יי' בְּקִרְבִּנוּ כִּי עַם קָשָׁה עֹרֵף הוּא וְסָלַחְתָּ לְעֹגְנוֹ
וְלִחַטָּאתָנוּ וְנִחַלְתָּנוּ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנִי כוֹרֵת בְּרִית נָגִיד כָּל עַמָּךְ אֶעֱשֶׂה נִפְלְאוֹת אֲשֶׁר לֹא נִ
נִבְרָאוּ בְּכָל הָאָרֶץ וּבְכָל דְּגוּיִם וְרָאָה כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתָּה כִּקְרָבוֹ אֶת מַעֲשֶׂה יי' כִּי נִבְרָא הוּא
אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּךְ שִׁמְרֵ לְךָ אֶת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצֹנֵךְ הַיּוֹם הַנִּי גֹרֵשׁ מִפְּנֶיךָ אֶת הָאֹמֶרִי וְהָ
וְהַכְנַעְנִי וְהַחֲתִי וְהַיְבוֹסִי הַשֹּׁמֵר לְךָ פֶּן תִּכְרַת בְּרִית לִישׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִתָּה בְּאֵל טוֹלֵה פָנִי
יְהִי לְמוֹקֵשׁ בְּקִרְבֶּךָ כִּי אֶת מִזְבְּחוֹתָם תִּתְּעֹזֵן וְאֶת מִצְבֹּתָם תִּשְׁכַּחוּ וְאֶת אֲשֵׁרֵי תִכְרֹתֶן
כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָאֵל אֲחֵר כִּי יי' קָנָא שְׁמוֹ אֵל קָנָא הוּא פֶּן תִּכְרֹת בְּרִית לִישׁב הָאָרֶץ וְ
חָזַן אַחֲרֵי אֱלֹהִים וְחָזַן לְאֱלֹהִים וְקָרָא לְךָ וְאָכַלְתָּ מִזְבְּחוֹ וְזִקְחָתָ מִכְנוֹתָיו לְבִנְךָ וְחָזַן
בְּנוֹתָיו אַחֲרֵי אֱלֹהִים וְחָזַן אֶת בְּנִיךָ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ אֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ אֶת הַגִּ
דְּמִצֹּת תִּשְׁמֹר שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל בִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוִּיתֶךָ לְמוֹעֵד חֹדֶשׁ וְאֲבִיבִי בְּחֹדֶשׁ הָאֵ
דְּאֲבִיבִי יֵצֵאת מִכְעָרִים כָּל פֶּטֶר רֹחַם לִי וְכָל פֶּקֶדֶן תִּזְכֹּר פֶּטֶר שׁוֹר וְשֶׂה וּפֶטֶר חֲמוֹר תִּפְרֹחַ
בְּשֶׁה וְאִם לֹא תִפְרֹחַ וְעֹרְפָתוֹ וְכָל כְּבוֹד בְּנִיךָ תִּפְרֹחַ וְלֹא יִרְאוּ לִנִּי רִיבִים שֶׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד
וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִשְׁכַּת בְּחָרִישׁ וּבְקִצִּיר תִּשְׁכַּת וְהָיָה שִׁבְעַת תַּעֲשֶׂה לְךָ בְּכָרִי קִצִּיר הַשִּׁים וְהָ
הָאִסִּיף תִּקְוֶה וְהִשְׁנָה שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאָה כָּל זְכוּרְךָ אֶת פְּנֵי דָאוֹן יי' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

כי אורש גוים מפניך וזרחתי את גבולך ולא יחמוד איש את ארצך בעלתך לראות את פני
 יי אלהיך שלש פעמים בשנה: לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבקר זבח חג הפסח:
 ראשית בכורי אדמתך תביא בית יי אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו:

והרביעי קורא והקדשתם

ואם חל בשבת היסטור קורא והקדשתם ומסטיין ביחזקאל היתה עלי

היתה

עלי יד יי וירציאני ברוח יי ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות:
 והעברתי עליהם סביב סביב ודנה רבות מאד על פני הבקעה והנה יב
 יבשות מאד: ויאמר אלי בן אדם התחינה העצמות האלה ואמר יי אלהים אתה ידעתה:
 ויאמר אלי הנבא על העצמות האלה ואמרת אליהם העצמות היבשות שמעו דבר יי: כה
 אמר יי אלהים לעצמות האלה הנה אנכי מביא בכס רוח וחיותם: ונתתי עליכם גידים והע
 והעלתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור ונתתי בכס רוח וחיותם וידעתם כי אני יי: ונבאתי
 כאשר צויתי ויהי קול כהנבאי והנה רעש ותקדו עצמות עצם אל עצמו: וראיתי והנה ע
 עליהם גידים ובשר עור וקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם: ויאמר אלי הנבא על ה
 הרוח הנבא בן אדם ואמר אלי הרוח כה אמר יי אלהים מארבע רוחות באי הרוח ופתי ב
 בדרגים האלה ויחיו: והתנבאתי כאשר צוני ותבא בהם הרוח ויחיו ועמדו על רגליהם ח
 חול גדול מאד מאד: ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל חפה הנה אמרים
 יבשו עצמותינו אברה תקתנו נגזרנו לנו: לכן הנבא ואמרת אלהם כה אמר יי אלהים הנה
 אנכי פתח את קברתיכם והעלתי אתכם מקברתיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל:
 וידעתם כי אני יי בפתחי את קברתיכם ובהעלתי אתכם מקברתיכם עמי: ונתתי רוחי בכס
 וחיותם והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני יי דברתי ועשיתי נאם יי גולגלני

תרנגוס חומר דאיתמר על ידי יחזקאל כביא

היתה

שרת עלי רוח נבואה מן קדם יי ואפקני ברוח נבואה מן קדם יי ואש
 ואשריאני בגו בקעתא והיא מליא גרמי בני אינשא: והעברתי וא
 ואעברתי עלכון סחור סחור ודא סגיאן לחדא על אפי בקעתא ודא יבשן לחדא: ויאמר ו
 ואמר לי בר אדם הייחון גרמיא האלין ואמרת יי אלהים את גלי קרמך: ויאמר ואמר לי
 איתנבי על גרמיא האלין ותימר להון גרמיא יבישיא קבילר פתגמא דיי: כה כדנן אמר
 יי אלהים לגרמיא האלין דא אנא מעיל בכון רוחא ותיחון ותדעון ארי אנא יי: ונבאתי וא
 ואיתנבתי כמה דאפקדית ודא זעאוקריבו גרמיא גרמא לוח גרמיה: וראיתי ודתי ודא
 עליהון גידין ובשרא סליק וקרם עליהון משכא מלעילא ורוחא לית בהון: ויאמר ואמר לי
 איתנבי לרוחא איתנבי בר אדם ותימר לרוחא כארבע רוחיא איתי רוחא ועולי בקטליא
 דאלין וייחון: ונבאתי ואיתנבתי כמה דפקדני ועלת בהון רוחא ויחיו וקמו על רגליהון מ
 בשדיון סגיאן לחדא לחדא: ויאמר ואמר לי בר אדם גרמיא האלין כל בית ישראל א
 אינון דא אמרין יבישו גרמא פסק סכרנא אברנא לנא: לכן בכון איתנבי ותימר להון כדנן

יב ב

אמר יי אלהים ואנא פתח ית קבריו ואסיק יתכון מקבריכו עמי ואעיל יתכון לארעא
 דישאל: וידעתם ותדעון ארי אנא יי כד אפתח ית קבריו ואסיק יתכון מקבריכו עמי
 ונתתי ואתן רוחי בכון ותחיו ואשרי יתכון על ארעתכון ותדעון ארי אנא יי גורית במיכר
 ואקיים אמר יי

על דא יתברך וסתבך טמא דאלדא רבא וקדשא לעלם ולעלמי עלמין

סדר קריאת יום טמי טמא יום רביעי לחלו טל מועד
 בפרשת בהעלותך

וידבר

יי אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש
 הראשון לאמור: ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו: בארבעה עש
 עשר יום לחדש הזה בין הערבים תעשו אותו במועדו ככל חוקותיו וככל משפטיו תעשו או
 אותו וידבר משה אל בני ישראל לעשות הפסח: ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר
 יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יי את משה כן עשו בני ישראל: ויהי
 אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה
 ולפני אהרן ביום ההוא: ואמרו האנשים ההם אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע
 לבית הקריב את קרבן יי במועדו בתוך בני ישראל: ויאמר אלהם משה עמדו ואשמעה מ
 מה יצוה יי לכם: וידבר יי אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר
 איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדת יכם ועשה פסח ליי: בחדש
 השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אותו על מצות ומרורים יאכלוהו: לא ישאירו
 ממנו עד בקר ועצם לא ישכרו בו ככל חקת הפסח יעשו אותו: והאיש אשר הוא טהור וב
 ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההיא מעמיה כי קרבן יי לא הקריב במ
 במועדו חטאו ישא ראיש ההוא: וכי יגור אתכם גר ועשה פסח ליי כחקת הפסח וכמשפט
 כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ:

עד כאן קריא השלישי והרביעי קריא והקביתם כן

סדר אחר של פסח עבור הקריאות

אם חל להיות יום ראשון של פסח בחמישי בשבת והכבין סדר הקריאות וקורין בסדר הזה
 יום ראשון של פסח קורין בפרשת בא אל פריצה ומתחילין משט וקחו וקורא עד לנבואתכם: וסומך ומק
 פט קורין בפרשת אמר וקורין עד אל כשב וקורין עד את ומגיד ה' אל בני ישראל וסומנו תנורא
 תם שלישי טמא סבת וחול המועד קורין בפרשת כי תשא ומתחילין חן ראה אתה לאומי
 אל עד לא תבטל גדי בחלב אמו: וסמו פסל: יום רביעי קורין בפרשת
 בא אל פריצה קדש לי עד סוף הפרשה וסמו קדש: יום
 חמישי קורין בפרשת אלה המעשטים ומתחילין
 אם בסף תלוי את עמי עד
 לא תבטל גדי בחלב אמו: וסמו בכספא: יום טמי קורין בפרשת בהעלותך במדבר סיני בשנה האנית
 עד לגר ולאזרח הארץ וסמו במדברא: יום טביצי טמא יום טוב קורין בפרשת בשלח
 עד מי אני הרפאך וסמו סלח: יום סמיני קורין בפרשת כל הבכור וקורא
 עד סף הפרשה וסמו בוכרא

פליל סביני חל פסח ומתפלל תפלת ערבית בסדר מסכתו למעלה כלל ראשון וכו' סביני בחן
לבית הכנסת ואמר הזמירות ורצת לנשות בקר אצור והוא סתוב למעלה
אל במלה נפטי ואומר נשמת ורצת לקדים וקדים
עד לעילא

יוצר לווישע

אתה

היארתה יומם ולילה לפני מחני אחרי רדפו מרכבות מעני אבידת גופם

על שפת ים ראו עיני

אמונים שהיו ביום הווא וישע יא

בגשותו ודעו ונאות יד כאל

בלועים קאה ים סוף ורא ישראל

גשו לים סוף ולמות אנטי

גאה גאה שיר ישועה אז ישיר משה

דרור נחת מעברות לחרות עטויה

דובבו יונקים זה אלי עז וחברת יה

הולכים בתהומות בבבקה אדם וברמה

הדורים שכחו לשמו ונמו יא איש מלחמה

ושש מאות רכב בחור לקח לו

ושש כעו בים סוף מרכבות פרעה ודילו

זעו בלרך והכבדו עליהם עלימו

זרקי ילוד במים תהומות יכסומו

חבל נוגשי ודורני

חוקתני בכח נאדרי ימנך יא

טורדו פעמי מרכבות רודפי דבונך ז

טואטאו קבך בדרון וברוב גאונך

ירדו על מחנות צבא כהרפך

יקפתה תהום כקרח וברוח אפך

בעסו העיר לרדוף כרוב אורב

כלה להוריש שור ושה אמר אויב

לאדירי מים כדגים לרשת אספת

לכסותם במי ים ברוחך נשפת

מספרים מעשיך יחד דגעיכוך

כשבחים לשכך נמו יא מי כמוך

נקמה לבשת וקנאה עמית

נבלתם לבלוע גיא ימנך נשית

סכורי כור ברזל לזרועים דחית

יב נ

ברית בתרים חזיר דין וגואל

בבן עם יראיו לדאמן בו כי הוא אל

גאולים יצאו מכור חפשי

גאים אברו ורדפו בגלי ים חלושי

דפק נחתי ישנה בנפש בויה

דודה הוציאה בזרוע נטויה

הלס בתוך ים והמים להם חומה

הבאים אחריהם זעם באף והימה

ויחזק לבו לרדוף עם כל צבא קהלו

וירם חצי אש והמים ורבהלו

זממו פן ירבה יועצי תולדו

זרון מדושבותם נהפך עלימו

חורם על הרי בתר נקמת דיני

חולק בגלי ים פגרי מדיני

טוכנו כנגד בכורי שומנך

טובעו בלבותי תהום צוררי אמונך

יריתה אש וענן חצי רשפך

יען כי ורדפו אחר עם מצפך

כנס כל עמו יחיר חסר לב

כהפר כור ולנפול בו חויב

לשפוט זדים במי מבול יספת

ללחצי עמך פכות על מכות הוספת

מושי ים סוף בשירה קדוך

מנשאים כבודך בהלל רוממך

נאנחו מעברות ואון השית

נוגשינו נשדת וכלם שאטיתה

סובלי עול כבוד לחצם ראית

סוֹמְנֵנוּ נַעֲרַת וְלִתְהוֹם רַמִּית
 עוֹרֵר סַעֲרָה בְּשֹׁאֵגַת רַעֲמִים
 עֶרֶץ גִּאִים וְהַשְׁפִּיל רַמִּים
 פְּרוֹרִים לַחֲרוֹת לְגִוְאֵלֶם הַלֵּלוּ
 פֶּאֶתִי כְּמוֹאֵב בְּרַעַד הוֹלֵלְהוּ
 צִיר חֲגֹן לַהֲנִיא חֲבִירֵי נִסִּילֵיהֶם
 צֹאנֶךְ לַהֲעֲבִיר עֵת גְּבוּלֵיהֶם
 קִהְלוֹת אִישׁ תֵּם בְּרִכּוֹת אֵב תִּשְׁבִּיעֵמוּ
 קִבֵּץ פְּזוּרִים וּבְרִצּוֹנֶךָ תִּרְעִימוּ
 רַחֲב יָדִים גַּעַר וְדַרְעוּ
 רוֹחַ מְלוּכָה יִשְׁוֹרֵן הָעָר
 שֹׁאֵג אֶל כְּאֶרֶץ וְחֹשֶׁף זֹרְעוּ
 סִדְלֹו בְּרוּחַ קִדִּים וְהַפְּרִיעוּ
 תוֹקֵף בֵּית יַעֲקֹב אֲדֹרֶת עֲטִיִּים
 תִּפְּפוֹת בְּמַחֲלוֹת כִּי־צֹא מִן הַיָּם

סוֹמְנֵנוּ עַל שֶׁכָּךְ כַּחֲסוֹדֵךְ נַחִית
 עוֹכֵר זֵדִים בְּשִׁשְׁבְּרֵי יָמִים
 עֲלִילוֹת נָסִי נִוְרָאוֹתָיו שִׁמְשֵׁי עַמִּים
 פְּרוֹזֵנִי כִנְעֵן רִגְזוּ וְחִלּוּ
 פֶּחַתִּי אֶלּוֹפֵי אֲדוֹם אֵז נִבְדְּלוּ
 צוֹחַח פִּימוּ לִידוֹם כֹּאכְנֵי אֱלִילֵיהֶם
 צוֹקֵת פֶּחַד וְאִמְתָּה תִּפּוֹל עֲלֵיהֶם
 קִמִּידֵם תִּפִּל וְכִידֵם תוֹשִׁיעֵמוּ
 קִרִּית דָּר נַחֲלֶתְךָ תְּבִיאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ
 רַפּוֹת יָדִים לַהֲעֲבִיר בְּהַיָּעַד
 רִגְן וְשִׁירָה נִמְוֵי יֵל מִלּוֹךְ לַעֲוֹלָם וָעַד
 שְׁפֹעֶתִים סוֹף חֶרֶב וְדִבְקֵי
 שֶׁב וַיִּכֶם רִכְבּוֹ וְחִלּוּ כִי בֹא סוֹם פֶּרֶעָה
 תִּפְאֶרֶת רֹאשׁם עֲטַרֶת עֲדִיִּים
 תַּעֲדוֹת שִׁירָה נִמְוֵי וְתִקַּח מִרְיָם

אֶפְרַיִם

וּתְעַן

סוֹם	לֹהֵם מִרְיָם שִׁירָה לֵאמֹר כִּי גִּאֵה גִּאֵה סוֹם וְרוֹכְבּוֹ רַמָּה בֵּים	הָעִיר חִימָה וְנֹם אֲרֻרָף
סוֹם	אֲסַר רִכְבּוֹ בְּשִׁלְיֵי חִילוֹ	מִכִּיעַת מִצּוֹלָה יִרְדּוּ שְׁלִישֵׁי
סוֹם	זִמְמוּ גִלְיָם חֲשֹׁב לַהֲדוּף	בְּרִכּוֹת פֶּרֶעָה נַעֲרוּ בְּתוֹךְ יָם
סוֹם	כְּעוֹפֶרֶת צִלְלוּ לְגִיּוֹנֵי פֶרֶשִׁי	פְּרִיצַת גִּזְרִים צִגוּ כַחֲזוֹמֹת
סוֹם	סִתְמוּ תְּדוּכוֹת עֲלֵיהֶם מִיָּם	שְׁלִמִים עֲכְרוּ שְׁפֹעֶת בִּקְעָה
סוֹם	קָפְאוּ בְּלֹב יָם רִבְיוֹנֵי תְּדוּכוֹת	סוֹם וְרוֹכְבּוֹ רַמָּה בֵּים
סוֹם	תְּדוּכוֹת דָּרְכוּ תִמּוֹר גִּיא רִקְעָה	
	וְדֹאֲפָנִים	

וְאֹמֵר חֲזוֹן יַעֲדוֹן כֹּל וְהוּא כְּתוּב לְמַעַלָּה כַּסְדֵּר יוֹם רֹאשׁוֹן

וּמִסְדֵּיר תִּפְלְתוּ וְאֹמֵר הִלֵּל כְּדָלוֹב וְאֹמֵר קְדִישׁ גִּמּוֹר

סִדְרֵי קְדִישִׁים מְכֻשְׁבֵּי מֶלֶךְ מִסַּח מִהוּא יוֹם רֹאשׁוֹן מִשְׁנֵי יָמִים טוֹבִים אַחֲרֵינוּם

וְהִי

כִּשְׁלַח פֶּרֶעָה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹדִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרֹב הָיָה כִּי
 אֲמַר אֱלֹדִים פֶּן יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאוֹתָם מִלְחָמָה וְשִׁבּוּ מִצְרִימָה וַיִּסַּח אֱלֹדִים אֶת
 הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יָם סוֹף וְהַכּוֹשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֻמֹּת
 יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבַּע הִשְׁבִּיעַ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹדִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת

עצמותי מזה אתכם. ויסעו מסכת ויחנו באיתם בקצה המדבר. ויֵלֶךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בַּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וּלְיֵלֶדָה בַּעַמּוּד אֵשׁ לְהַאֲדִיר לָהֶם לַלַּיְלָה. לֹא יִמָּשֶׁעַ עַמּוּד הָעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם. עַד כֹּאן קֵרָא הִיאָשָׁן וידבר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבּוּ וַיִּחַנו לִפְנֵי הַחִירָת בֵּין מִגְדֹל וּבֵין זֶה לִפְנֵי בַעַל צִפּוֹן נִכְחוּ תַחְנִי עַל הַיָּם: וְאָמַר פְּרַעְה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִכְבְּשׁ הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמַּדְבָּר: וְחִקְתִּי אֶת לֵב פְּרַעְה וְרַדְף אַחֲרֵיהֶם וְאִכְבַּדְהָ בַּפְּרַעְה וּבְכָל חִילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְיָ וַיֵּשְׁבוּ כו': וַיִּגַּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּדְוֹךְ לִבָּב פְּרַעְה וַעֲבָדוּ אֶל הָעָם וַיֹּאמְרוּ מִה זֹאת עָשִׂינוּ כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מִעֲבָדֵינוּ: וַיֹּאסֶר אֶת רַכְבּוֹ וְאֶת עַמּוּד לִקַּח עִמּוֹ: וַיִּקַּח שֵׁשׁ בָּאוֹת רֶכֶב בַּחֹר וְכָל רֶכֶב מִצְרַיִם שְׁלֹשִׁים עַל כָּלֹו וַיִּחַק יְיָ אֶת לֵב פְּרַעְה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדּוּף אַחֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יָצְאוּ בֵּיד רַמָּה: וַיִּרְדּוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁנֹה אֶתֶם חָגִים עַל הַיָּם כָּל סוֹס רֶכֶב פְּרַעְה וּפִרְשָׁיו וַחֲיִילוֹ עַל פִּי הַחִירָת לִפְנֵי בַעַל צִפּוֹן: וּפְרַעְה הִקְרִיב וַיִּשְׁאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וַהֲנֵה מִצְרַיִם נֹסֶע אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיַּעֲקֹק בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ: וַיֹּאמְרוּ אֵל יְיָ וַיֹּאמְרוּ אֵל מֹשֶׁה הַמְכִּילִי אֵין קְבָרִים בַּמִּצְרַיִם לִקְחָתָנוּ לָמוֹת בַּמַּדְבָּר מִהֲזֹאת עָשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם: הֲלֹא זֶה הִדְבַּר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בַּמִּצְרַיִם לֵאמֹר חֲדָל מִכִּנּוּ וְנַעֲבֹדָה אֶת מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבַד אֶת מִצְרַיִם מִמֶּתְנוּ בַּמַּדְבָּר: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אֵל תִּירָאוּ הֲתִיצְבוּ וַיִּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת יְיָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפּוּ לִרְאֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם יְיָ לָהֶם וְלָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן: עַד כֹּאן קֵרָא הַפָּנִי

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה מִה תַּעֲקֹק אֵלֶי דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ: וְאַתָּה דַּרְסָה אֶת מִשְׁךְ וְנָטָה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וּבִקְשֵׁהוּ וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּתּוֹךְ הַיָּם בִּיבִשָּׁה: וְאֲנִי הִנְנִי מַחֲזִיק אֶת לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאִכְבַּדְהָ בַּפְּרַעְה וּבְכָל חִילוֹ בִּרְכָבוֹ וּבַפְּרִשָׁיו: וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְיָ בַּהֲבָדִי בַּפְּרַעְה בִּרְכָבוֹ וּבַפְּרִשָׁיו: וַיִּסַּע מֶלֶךְ הָאֱלֹדִים הַהוּא לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עַמּוּד הָעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעָנָן וַיַּחֲשֹךְ וַיֹּאֲרֶה אֶת הַלֵּילָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלֵּילָה וַיֵּשׁ מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיִּוָּלֶךְ יְיָ אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֹזָה כָּל הַלֵּילָה וַיִּשְׁסֵם אֶת הַיָּם לַחֲרֵבָה וַיִּבְקְשׁוּ הַיָּם: וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּתּוֹךְ הַיָּם בִּיבִשָּׁה וְהַיָּם לָהֶם חֲמָה מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם: וַיִּרְדּוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵי אַחֲרֵיהֶם כָּל סוֹס פְּרַעְה רֶכֶב וּפִרְשָׁיו אֶל תּוֹךְ הַיָּם: וַיְהִי בַּאֲשֶׁרְתָּה דַּבְּרִי חֲשָׁקָךְ יְיָ אֵל מִחֲנֵה מִצְרַיִם בַּעַמּוּד אֵשׁ וְעָנָן וַיִּהְיֶה אֶת מַחֲנֵה מִצְרַיִם: וַיִּסַּר אֶת אַפִּן בִּרְכַבְתָּיו וַיִּנְהַגְרוּ בַּבְּכֻדוֹת וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אֲנוֹסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי יֵלֶךְ לָהֶם בַּמִּצְרַיִם: עַד כֹּאן קֵרָא הַפָּנִי וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה נָטָה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וַיִּשְׁבּוּ הַיָּם עַל מִצְרַיִם עַל רַכְבּוֹ וְעַל פִּרְשָׁיו: וַיֵּשׁ מֹשֶ�ה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיִּשָּׁב הַיָּם לַפְּגוֹת בֶּקֶר לֹאִיתָנוּ וּמִצְרַיִם נֹסִים לִקְרָאתוֹ וַיִּנְעַר יְיָ אֶת מִצְרַיִם בַּתּוֹךְ הַיָּם: וַיִּשְׁבּוּ הַיָּם וַיִּכְסּוּ אֶת הָרֶכֶב וְאֶת הַפְּרִשִׁים לְכָל חִיל פְּרַעְה הַבָּאִים אַחֲרֵי אַחֲרֵיהֶם בֵּים לֹא נִשְׁאָר בָּהֶם עַד אֶחָד: וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִיבִשָּׁה בַּתּוֹךְ הַיָּם וְהַיָּם לָהֶם חֲמָה מִיָּמִינָם וּמִשְׁמָאלָם: וַיִּשְׁעַי יְיָ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שִׁפְתֵי הַיָּם: וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְיָ בַּמִּצְרַיִם וַיִּירָאוּ הָעָם אֶת יְיָ וַיֹּאמְרוּ בִּי וּבִמְשַׁח עֲבָדֵי

ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לֵאמֹר
לֵאמֹר כִּי גָאָה גָאָה סוֹס וּדְוָכָבוּ רָמָה בָּיָם

עזי וזמרת וארוממנהו יֵאשִׁי מִלְחָמָה יֵאֱמַר
יְהוָה לִי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהִי וְאֶנְדוֹר
שמו מרכבות נרשה וחילו ירה
שלישיו טבעו בים סוף תהומת יבסימו ירדו במצולות
כמו אבן ימנך יֵאֱמַר נֶאֱדָרִי בַכַּח
ימנך יֵאֱמַר תִּרְעַץ אוֹיֵב וּבִרְב
גאונך תהרס קמך תשלח חרנך יאכלמו כקש
נערנו פים נצעבו כמו נד נחלים קפאו תהומת בלב ים אמר
אויב ארדוף אשיג אחלק שלל תמלאמו נבשי אריק חרבי
תורישמו ידי נשפת ברוחך כסמו ים צללו כעופרת במים
אדרים מי כנכה באלים יֵאֱמַר מִי כַנְכָה נֶאֱדָרִי
תהלות עשה פלא נשית ימנך תבלעמו ארץ נחית
בחסדך עם זו גאלת נהלת בעון אל ניה קדשך שמש עמים
ירגזון חיל אהו יושבי פלשת או נבהלו ארצי אדום אילי
מואב יאחזמו רעד נמנו כל יושבי כנען תפול עליהם איבתה
ופחד בגדל זרועך ידנו כאבן עד יעבר ענך יֵאֱמַר עד יעבר
עם זו קנית תביאמו ותטעמו בדר נהלתך מכון לשבתך
פעת יֵאֱמַר קדש יֵאֱמַר כונו ידך יֵאֱמַר ימלך לעולם ועד כי בא
סוס פרעה ברכבו ובנרשיו בים וישב יֵאֱמַר עליהם את מי הם ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך
הים ותקח מרים הנביאה אחות אדרן את התף בידה ותצאן כל הנשים
אחריה בתפים ובמצולות ותען לדם מרים שירו לֵאמֹר כִּי גָאָה גָאָה סוֹס וּדְוָכָבוּ
רמה בים עד כאן קרא הדביעי ויסע משה את ישראל בים סוף ויצאו
אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות
מים ממנה כי מרים הם על כן קרא שמה מרה וילוו העם על משה לאמר ביה נשתה
ויצעק אל יֵאֱמַר ויורדו יֵאֱמַר עַץ וישלך אל דמים וימתקו דמים עץ שם לו חק ומשנט ועם נס
נסחו ויאמר אם טבעת תטבע לקול יֵאֱמַר אֶלְדִּיד ויהישר בעיניו תעשה ודאינת לכצותיו ושם
ושמרת כל חקיו כל דבחה אשר שבתו במצרים לא אשים עליך כי אני יֵאֱמַר רפאך

ומוציאן ספר תורה אהר וקרא בו המפטור והקדבתם
והפטורין כשמואל וידבר

ודבר

הוד לֵאמֹר את דברי השירה הזאת ביום הציל יֵאֱמַר אתו מכף כל אויביו ומכף
שארל ויאמר יֵאֱמַר סלעי ומצודתי ומפלטי די
אלדי צורי אחסה בו כנגי וקדן ישעי משגבי ומגוסי מושיעי מהמם
תושיעני מדולל אקרא יֵאֱמַר ומאויבי אושע כי אפפוני

משברי מות נחלי   בלעל יבעתני חבלי   שאל סבני קדמוני נקשי
 מות   בצר לי אקרא יי   ואל אלדי אקרא ושמע   מהכלו
 קולי ושותי   באוני : ויתגש ותרעש   הארץ מוסדות השמים
 ירגוז   ויתגש כי חרה לו   עלה עשן באפו ואט   כפיו
 תאכל גחלים   בערו כמנו : ויט שמים   וירד וערפל תחת רגליו :
 וירכב על כרוב ויעף וירא   חשרת מים עבי שחקים :   על כנפי רוח : וישת חשך סתרו
 סביבותיו סכות   ירע מן שמים יי ועליון יתן   מנוגה נגדו בערו גחלי אש :
 ברק וידם :   ויראו אפיקי ים יגלו מוסדות תבל   קולו : וישלח חצים ופיצם
 מגשבת רוח אפו : וישלח   מבזרם יקחני ימשני במים   בגשרת יי
 רבים יצילני   מאיבי עז משנאי כי אמצו מכני :   יקדמוני ביום
 אדי ויהי יי משען לי : ויוצא   למרחב אתי יחלצני כי חפץ בי :
 יגמלני יי בצדקי   כבור ידי ישיב לי : כי שמרתי   דרכי יי ולא
 רשעתי מאלדי : כי כל   משפטיו לנגדי וחקותיו לא אסור   לו ואשתמרה מעוני : וישיב
 כמצי ואזהה תמים   כבורי לנגד עיני : עם   חסיד תתחסד עם גבור תמים
 תתבם עם   נבר תתבר ועם עקש תתפל : ואת   עם עני תושיע
 ועיניך על רמים תשפיל : כי   אתה נרי יי ויי יגיה חשבי
 כי כך   ארוץ נהוד ובאלדי אדלג שור : האל תמים   דרכו
 אמרת יי צדופה מן הוא לכל   החוסים בו כי מי אל מבלעדי
 יי ומי צור   מבלעדי אלדינו : האל כעוזי חיל ויתר   תמים דרכי
 משה רגלי כאילות ועל במתי   יעמידני : מלמד ידי למלחמה   יעמידני : מלמד ידי למלחמה
 ונחת קשת   נחושה ורעתי : ותתן לי כגן ישעך וענותך   תרביני : תרחיב
 צעדי תחתני ולא מעור   קרסולי : ארדפה אויבי ואשמידם   תרחיב
 ולא אשוב   עד כלותם : ואכלם ואמחצם ולא יקונו   ויפלו תחת
 רגלי : ותזרני חיל למלחמה   תכריע קמי תחתני : ואויבי תתה   תכריע קמי תחתני : ואויבי תתה
 לי עורף   משנאי ואצמיתם : ישעו ואין מושיע אל יי ולא   ענס ואשחקם
 בעפר ארץ כמיט חוצות אדקם   ארקעם : ותפלטי כריבי עמי   ארקעם : ותפלטי כריבי עמי
 תשמרני לראש גוים עם   לא ידעתי יעבדוני : בני נבר   לא ידעתי יעבדוני : בני נבר
 יתבחסו   לי לשמע און ישמעו לי בני נבר יבולו ויהגרו   מכסגרותם :
 חי יי וברוך צורי וירוס אלדי   ציר ישעי : האל הנותן נקבות   ציר ישעי : האל הנותן נקבות
 לי ונורוד   עמי תחתני : ומוציאי באיבי ומקמי   תרוממני
 מאיש תמסים תצלני : על כן   אודך יי בגוים ולשנך אזכר   אודך יי בגוים ולשנך אזכר
 מגדול   ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו   ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרעו :
 שר עולם :

אמר דאנבר על ידי שמאל נביא

וידבר

ושבח דוד בנבואה קדם י' ית פתגמי תושבחתא דדא על כל יומיא
 דשזיב י' יתיה וית ישראל מיד כל בעלי דבכיהון ואף לדוד שזיב
 מחרבא דשאל: ואמר ואמר י' תוקפי ורוחצני ומשזיב לי: אלדא דאתרע בי קרבני לדל
 לדחלתיה תוקפי דמן קדמויה מתייב לי תקוף ופרקן לאתגברא על בעלי דבכי רוחצני על
 כימדיה אנא רחץ בעדן עקא מגן עלי מבעלי דבכי ואבר לארמא קרני בפורקניה סומכני
 דדוה מבריה סמך לי בד הוית עריק מן קדם רודפי שזבני מן שנאי ואף מיד כל חטופין שז
 שזיב יתי ומיד שאל מלכא הוה פריק לי: מהלל אמר דוד בתושבחתא אנא פתח פומי ומצ
 ובצלי קדם י' דבכל ערן מבעלי דבכי פריק לי: כי ארי אקפתני עקא כאתתא דיתבא על מ
 כתברא וחיל לית בה למילד והיא מסכנא לממת סעת שקרין בעתת יתי: חבל כשרית ר
 רשען אקפוני ערשנידמוינין בבאני קטול: בצר אמר דוד: כד עיקא לי אנא פתח פומי ו
 ומצלי קדם י' וקדם אלדי אנא מתחנן ומקבל מהכליה צלותי ובעותי מן קדמויה מתעבדא ב
 בעדן צלותי: ותגעש ואתרגיפת ואתרגישת ארעא ושכלולי שמיא זעו: ואודעשו עמקימא
 ארי תקוף רוגזיה דאלדא חייא וקנא עליה: סליק ודוגיה דפרעה רשיעה כתננא באפיה בכן
 שלח רוגזיה כאשא בערא מן קדמויה משדון ומזופיתיה כגומרין דנור דלקן ממבריה: ויש
 וארכין שמיא ואיתגלי יקריה בגבורתיה וענן אמיטתא כיבש קדמויה: וירכב
 סכנתיה על כרובין קלילין ואתגלי ביקר ודבר בתקף על כנפי רוחא: וישת ואשרי שכנתיה
 בערפלא וענן יקריה סחור סחור ליה מהות מיון תקיפין מריגפת עננין קלילין ברום ערמא:
 מנוגה וכמו יקריה דאלדא חייא וקיימא מבהיקן שמיא ומזופיתיה כגומרין דנור דלקן
 ממבריה ירעס אכלי מן שמיא י' ועילאה ארים קליה: וישלח ושלח מהתיה כהון כירין
 ובדריון כברקן ושגיש יתרון: ויראו ואתחזיו ענקי ימא ואתגליו שכלולי תבל במזופית
 רוחא מן קדם י' ממבר תקוף רוגזיה: וישלח וישלח נביאיה סליך תקיף בשכנתיה בשמי
 שמיא מרמא דברני שזבני מעממין סגיאין: שזבני מן שנאי ארי אקפוני ומבעלי דבכי
 אריאתגברו עלי: יקדמוני ערשני וקדמוני ביום שלטולי ודוה מברא ד' סמך לי: ויוצא ל
 ואפיק לרוחא יתי שזבני ארי אתרע בי: יגמלני אמר דוד יגמלני י' כזכותי ככירות יתי ת
 יתיב לי: כי ארי נטרית ארחו: דתקנן קדם י' ולא הליכית ברשע קדם אלדי: כי ארי כל דיני
 רעותיה נלן קדמי למעבדהון וכיכודה לא עדית כנהון ואהיה ודוהי שלים לדחלתיה ודוהי
 נטר נפשי מחובין: וישב ואתיב י' לי כזכותי וככירותי קדם ממבריה: עם אברחם דאשתבח
 חסיד דדכך בכן אסנתא למעבר חסדא עם זרעיה ויצחק ודוה שלים בדחלתך בכן: אש
 אשלימתא למעבר רעותך עמיה: עם יעקב דהליך בכירותא קדמך כהרת כנוהי מכל עם
 עממיא ואנרישטא זרעיה מכל פסילא פרעה ומצרא ומשוריתיה דחשבו מחשבן בישו על
 ענד בלבלתנן במחשבתהון: ואת ויהן עמד בית ישראל דמתקרון בעלמא דהון עם חסיד
 את עתיד למיפרק יתרון ולמקרי להון עם חביב דבכל ערן ענד במיכר רוחא מתיתבא מ
 ובמיכר תקיפא דמתגברין עלהון תמאיד

כי ארי את הוא מדיה נדוריה דישראל יי ויפיקני מחשובא לנהורא ויחזני בעלמא
 בעלמא דעתיד למית על צדיקא : כי כך ארי במדרך אכניש משרין אכניש ואיתבר כל
 כרכין תקיפין : האל אלהא דכונא אורחיה אוריתא דיי בחירא היא תקיפא הוא לכל דמ
 דמתרחצין עלוהי : כי מי בכנ על ניסא ופורקנא דיתעבד למשיחך ולשארא דענך דישת
 דישתארו וידון כל עכמיא אומיא ולסניא וימרון לית אלהא אלא יי ארי לית בר מינך
 ועמך יימרו לית אלהא אלא יי : האל אלהא דסעיד לי בחילא ומתקן שלמא אורחי : משוה
 משוה רגלי קלילין כאילתא ועל בית תקפי יקיימני : מלמד ארף ידי לאגרא ודבר עמין
 תקיפין בקשתא דנחשא דרעי : ותתן וידבת לי סעיד ופרקתני בתוקפך ובמדרך אסגתני
 תרחיב אסגיתא פסיעתי תחותי ולא מודעשא רכובתי : ארדפה רדפתי בתר שנאי וסני
 ושיציתני ולא תבית כנהון עד דגמרתני : ואכלם ודששתני וגמרתני ולא כילו למי
 למיקם וגפלו קטילין תחות פרסת רגלי : ותורני וסערתני בחילא למיעבד קרבא תכרתא
 עכמיא דתקיפין וקיימין לאבאשא לי תחותי : ואויבי ושנאי כסרתא קדמי מחורי קדל ובע
 ובעלי רבבי ושיציתני : ישעו בען סעיד ולית להון פריה מצלן קדם יי ולא מתקבלא צל
 צלותהון : ואשחקם ורשישתני כעפרא דארעא כמיט שוקים בעטית יתהון רפסתני :
 ותפלשני : ושזבתני מפלוגת עכמיא תמניני ריש לעכמיא עבא דלא ידעית פלחוני : בני
 נכר בני עכמיא יתכרכון לי למשמע אחן ישתמשון לי : יי בכנ על ניסא ופורקנא דיתעבד
 למשיחך ולשארא דעמך דישתארו ישבחון וידון וימרון קיים הוא אלהא חיא ודחילא ו
 ובריד תקיף רמן קדמיה מתייב לי תקיף ופורקן ומדומא אלהא תקיף פורקנא : האל
 אלהא דעבד פרענותא לי ותבר עכמיא דתקיפין בקשתא דנחשא תחותי : ומוציא
 ומשחיב מן שנאי ואף על דקיימין לאבאשא לי תגברני תשחיבני מן גג ומו משרין עמין
 חטופין דאתו לאגרא קרבא עמי תשחיבני : על כן אודה קדכך יי ולשכך איכר תושבתא
 כגדול מסגי למעבד פורקן עם מלכיה ועבד מיכר למשיחיה לרוד ולרעה עד עלמא :

על דא יתכרך ויסתבח סמא דאלדא רבא וקדישא לעלם ולעלמי עלמיא *
 ומחזירין ספר תורה לארון ומעלימין תפלתן כסא דיומם
 הראשונים של פסח
 וכיום סמיכי של פסח מתפללין כיום אתמול ואומר היוצר

אופל

דמיני	נגלה לעיני	יושע יי
בסת בקע ים גואל	נגלה כבוד אל	חרא ישראל
גער בעורף מקשה	ונשבר עולו הקשה	אז ישיר משה
ברחמי אלישע	והושיע ונושע	הנקדש בשיר ויושע קדוש
דברה בלה ביוזיה	ושמחה בלובשה עדיה	עזי וזמרתה
הפיל על אויבים אימה	כאף וקצף וחמה	יי איש מלחמה

ומצרים כל
 אשורר ליה בזאת
 זר לבם ושמו
 חובלו כל מעני
 טובשו בשאונך
 ים עליהם כרציפך
 כשל כדם להתאיב
 להתאזרם בכוחך
 מושיע גאולים
 נגד כל מחניך
 סעתה בענן כבודך
 עש כד יעלוזן
 פרעה וחילו כרוצלו
 צרח קול באהליהם
 קדושים בשבניך תרעמו
 רומם בית תפלתך
 שכן ירדיך
 תתפאר בשלש למלך
 חתקדש בשם עולם
 תועדך בקרית מועד
 אשורר ליה בזאת

בתוך ים הצלילו
 עני לחיות
 בחרון אף וועמו
 ושרו כל מאמיני
 ושוקעו כלם בדרונך
 ירדו בקצפך
 לרדוף אחרינו ולרדיב
 ולתנות שבחך
 משוררים ומחילים
 למחוך ראש מוניך
 להנחות צאן ירך
 בתוך הים כגזון
 ארום ומאב חולחלו
 בנפול כל חלליהם
 ובנוך תרביץ מטעימו
 להשביע תהלתך
 באי שריך
 בהמליכם שרפים למלך
 במעריצך בהלולם
 בסוד מלכים להעד
 עני לחיות

מרכבות פרעה וחילו
 את השירה הזאת קדוש
 תהומות יבסיומו
 ימינך י
 וברוב גאונך
 וברוח אפך
 אמר אויב
 נשפת ברוחך
 מי כמכה באלים
 נשית ימינך
 נחת בחסדך
 שמעו עמים ירגזון
 אז נבדלו
 תפול עליהם
 תביאמו ותטעמו
 בדר נחלתך
 מקדש יא כוננו יריך
 יא ימלך
 יא ימלך לעולם
 יא ימלך לעולם ועד
 את השירה הזאת קדוש

ומתפללין תפלתן הכל כאתמוול

ומנציאין ספר תורה ואומ' סבחות תאין כמוך

אין כמוך

ועד יא עוז לעמו יתן יא יברך את עמו בשלום
 אחד אלדינו ברוך ארגנו קדוש ונורא שמו
 ונורא שמו אחד אלדינו רחום ארגנו קדוש ונורא שמו
 את ציון תבנה הומות ירושלם כי כך בשחנו מלך עולמים
 לנוך אתה וארון עוזך כרגיך יא אלדים ילכשו תשושה וחסידיך ישמחו בטוב בעבור
 דוד עבדך אל תשב פני משיחך יא אלדים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך
 ויהי בנסיע הארון ואמר משה קומה יא ופוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך
 קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך קומה אלדים שפטה הארץ כי אתה תנחל בכל

וצדקתך אלהים עד מרום אשר עשית גדולות אלהים מי כמוך
 מי כמכה באלים יי' מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלות עושה פלא
 הושיענו למען שמך מי כמכה אוצר ומקים ומי כמכה בחור בשחקים
 ומי כמכה גורל כפי יונקים הושיענו למען שמך מי כמכה דר בערבות
 ומי כמכה הדור בריבי רבבות ומי כמכה חוכר ברית אבות הושיענו למען שמך
 מי כמכה זכר ופוקד כל ומי כמכה חי וקיים יכול ומי כמכה טוב ומשיב לכל
 הושיענו למען שמך מי כמכה יודע מעשים ומי כמכה נובש כעסים ומי כמכה להצדיק עמוסים
 הושיענו למען שמך כי יי' הוא האלוהים הרובב בשמי שמי קדם
 הן יתן בקולו קול עוז על הכל יתגדל ויתקדש וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתעלה
 ויתהדר ויתהלל שבו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא
 ויתרומם זה אלי ואנוהו בסוד קדושים רבה נאדר הוא יתעלה ויתנשא שבו
 של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא יתרום גאות לבש במלאכים
 דורי דורות מהללים וממליכים יתעלה ויתנשא שבו של מלך מלכי המלכים
 יתרום היה ויהיה ויהיה ומכל נעלם אלדי עולם ואליהו הכל יתעלה ויתנשא
 ברוך שם כבודו לעולם יתרום וישר במרומים חי וקיים ומלא רחמים
 יתעלה ויתנשא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד יתרום שם שדי
 בריבי רבבה תמים בכל אשר יצא ואשר בא יתעלה ויתנשא בעולם הזה ובעולם ה
 הבא כרצונו וכרצון יריאיו וכרצון כל עמו ישראל ותגלה
 מלכותו עלינו מהרה ויחון פלישתנו ופלישת כל עמו ישראל ויתנו לחן ולחסד ולרחמים ו
 ורחמים כדמיון רחמי דברים וכרוב חסדיו הגדולים ואמרו אמן
 הרחמים ארון השלום הוא יחוס ויגן ויחמול וירחם עלינו ועל כל בית ישראל בכל מקומות
 מושבותיהם ואמרו אמן
 ועל ברי רבותינו ומנהגי דורנו אורם יאיר כאור שבעתים בניהם ירבון ככוכבי השמים
 גם תלמידיהם כחידת הרקיע דתם תעמוד ולא תמוט הם מתוקים מרבש ולא ימעטו
 וגם חכמתם לא תשכח זכרם לנצח לא ימנע וגר ישראל לא יכבה מלפניו
 לעולם ועד ואמרו כל העם אמן
 אהבתו יודיע לכם ברכתו ישים עליכם גואל יחיש לכם
 דגול יגדל אתכם הדור בלבוש יואדר מכם ומות אל ימשול בכם
 זעי השטן יסיר מעליכם חמלתו יחמול עליכם טוב עין ישיב לכם
 יצר הרע יסיר מעליכם כל הברכות יסובבו אתכם לזית חן יחון עליכם
 משאלותיכם ימלא לכם נועם נוצרכם יתן לכם שוח שפתותיכם ישעה מכם
 עוז וישועה יצמיח לכם פדות וגאולה ישלח לכם צדקה תרומם אתכם
 קוצים יורידכם ראשית חכמה יליוה לכם שאנן ובטח יושיבכם
 תורה תמימה יחייכם ויושיעכם ואמרו כל העם אמן

יי שם יי אקרא הבו גודל לאלדינו יי שם יי מבורך כשתה ועד עולם מבורך
 יי מבואו מהלל שם יי מהלל אקרא יי ומאויבי אושע ואסור מסוף העולם ועד עולם
 אלדי ישראל כרך ומלכותו בכל משלה הוא ימלך עלינו לעולם ועד ואמרו כל העם
 וכל הבו גודל לאלדינו ותנו כבוד לתורה קרב כהן עמוד רבי פלוני הכהן ויזכור שם
 תורת יי תמימה משיבת נפש עדות יי נאמנה מחכימת פתי פקודי יי יסרים משמח
 מצות יי ברה מאירת עינים יראת יי טהורה עומדת לעד משפטי יי אמת צדקו
 הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים יי עוז לעמו יתן יי כרך את
 בשלום ראל תמים דרכו אמרת יי צרופה כגן הוא לכל הדומים בו ורכיה דרנו
 וכל נתיבותיה שלום

סדר קריאת וס מניני סהא עס חחרק של פסח אס הוא פכת מתחילת כי וימר

ביימבר

לך אחיך העברי או העבריה ועברך שש שנים ובשנה השני
 תשלחנו חפשי מעמך וכי תשלחנו חפשי מעמך אל תשלחנו
 הענק תעניק לו מצאנך ופגרגך ומיכבך אשר ברכך יי אלוך תתן לו בברת כי
 חית בארץ מצרים ויפוך יי אלוך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום והיה
 לך לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך ולזה את המצוה ונתת
 בדרת והיה לך עבר עולם ואף לאמתך תעשה כן לא קשה בעיניך משלח אותו חפשי
 מעמך כי משנה שבר שבר עברך שש שנים וברכך יי אלוך בכל אשר יעשה
 ואס חל בחול ויתחיל כל הבקר וקריק תתע

דכבור אשר יולד בבכרך ובצאנך הזכר תקדש ליי אלוך ולא תשכר
 סורך ולא תמכור צאנך לפני יי אלוך תאכלנו שנה בשנה כבשים
 בחר יי אתה וביתך וכי יהיה בך מלך פסח או עור כל ביש לא תזבחנו ליי אלוך
 בשורך תאכלנו השמא ודמיה ודמיו כצבי וכאיל רק את דמו לא תאכל על ראש
 תשפכנו כמים עד כאן קרא הראשון שמור את צו השם האביב שית פסח
 אלוך כי בחדש ראביב הוציאך יי אלוך מצרים לילה פסח ליי אלוך צאנך
 בקר במקום אשר יברך יי לשכן שמו שם לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים לכל
 מצות לחם עוני כי בחפזן יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים
 מי חייך עד כאן קרא השני ולא יראה לך שאור בכל גבולך שבעת ימים והיה
 הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר לא תוכל לזבוח את הפסח באחר שערך
 אשר יי אלוך נתן לך כי אם אל המקום אשר יברך יי אלוך לשכן שמו שם תזבח את
 הפסח בערב כבא השמש מועד צאתך מצרים ובשלת ואכלת במקום אשר יברך יי
 אלוך בו ופנית בבקר והלכת לאהליך ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי צאת
 יי אלוך לא תעשה מלאכה

עד כאן קרא הראשון שבעה שבעת תספר לך מהלך חרמש בקמה תחל לספר שבעה

שבעות ועשית חג שבעות ליי אלוך מסת נדבת ירך אשר תתן כאסר ימרכך יי אלוך

ושמחת לפני יי אלהיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמרתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר יי אלהיך לשכון שמו שם וזכרת כי עבד היית במצרים ושכרת ועשית את החקים האלה : תג הסכית חעשה לך שבעת ימים בא באספך בגרונך ומיקבך : ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמרתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך : שבעת ימים תחג ליי אלהיך במקום אשר יבחר יי כי יבר יברכך יי אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידך והיית אך שמח : שלוש פעמים בשנה יקרא הכול וזכור את פני יי אלהיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות ולא יראה את פני יי רקס : איש כמתנת ידו כברכת יי אלהיך אשר נתן לך :

ומונחין ספר תורה אחד וקוראין בו העשירי בפרשת סוכה והקדמת

ומפטירין כיסעיה :

עוד

היום בנזב לעמד ינופף ידו הר בת ציון גבעת ירושלים : הנה הארץ יי צב באות מסעך פורה במערכה ורמי הקומה גרועים והגבהים ישפלו : ונקף סבב הער בברול והלכנו בארץ יפול : מערשיו יפרי : ונהה עליו רוח יי רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יי והריו ביראת יי ולא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח : ושפט בצדק דלים ויהו כח במשור לעו ארץ והכה ארץ בשבט פיו וברוח שפתיו ימית רשע : והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו : וגר ואב עם כבש ונמר עם גדי ירכץ ועגל וכפיר יח ירחיו ונער קטן נהג בם : ופרה ודוב תרשנה יחדיו ירכצו ילדיהן ואריה כבד יאכל תבו : ועשע יונק על חור פתו ועל מאורת צלעו גמול ידו הרה : לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדש כי מלאה הארץ העו את יי כמים לים מכסים והיה ביום ההוא

שרש ישי אשר עמד למען עמים אליו גרים יורשו והיתה בנודתו כבוד :

והיה ביום ההוא יי שית ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשר וממצרים ומפתרים ומבשרים עליו ועל עמם ומחבת ומאיי הים : ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקפץ מארבע כנפות הארץ וסרה קנאת אפרים וצדרי יהודה יכרתו אפרים : וקנא את אלהי יהודה ויאצור את אפרים ועפי ככתף פלשתים ימה יחדו יבז את בני קדם ארם ומאב משדוח ידם ובני עמון משמעתם : והחרים יי את רשון ים מצרים והניף ידו על גוהר בעים רוחו ודכוהו לשבעה נחלים והדריך בנעלים : והיתה מסלה לשאר עמא אשר ישאר מאשר כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים : ואמרת ביום אודך יי כי אפת בי ישב אפך ותנחמני : הנה אל ישועתי אבטח ולא אפחד כי עזי חמרת יי והי לי לישועה : ושאתם מים בששון ממעיני הישועה : ואמרתם ביום ההוא הודו ליי קדאו בשמו הודיעו בעמים עלילותיו הזכירו כי נשגב שמו : זמרו יי כי באות עשה מידעת זאת בכל הארץ : צהלי ורגי יסבת ציון כי גדול בקרבך קדוש ישראל :

גואלנו וכו' תרגום אמיר ראיתמר על ידי יסעיה ככיון :

עד כען נמצא רב סניא עדן ליה למיעל ה
נשל ועבר תלתא אוונין ודבר עמיה ארבע

דבני מלכין קטרי תנא יתבין ברוך ודבר עמיה מאתן אלפין אוחד סיפ
עמיה מאתן ושתין אלפין מחצצי גירין גברין ודרושין קדמוהי מאה אלפין אורכא דמשרייתיה
ארבע מאה פרסין צאר סוסותיה ארבעין פרסין מגין משרייתיה מאתן ושתין אלפין רבוא
חסר חד וכן אתו על אברדס כד רבו יתיה לגו אתון גורא יקודתא וכן עתידין למיתי עם גוג
ומגוג כד יושלם עלמא קיציה למתפרקא משרייתא קדמייתא כד עברו בירדנא דלו עקבי ס
סוסותא ושתו מיא משרייתא תליתאה חפרו בירין ושתו מיא אתאוקס בנוב קרית כדמיא
לקביל שורא דירושלם ענה ואמר לחילותיה הלא דא היא קרתא דירושלם דעלה ארג
ארגישית כל משרייתיה ועלה ארגישית כל מדינתה דא היא זעירא וחלשא מכל כרכי עממיא
דכבישית בתקופ ידי עליה קא מגיד ברישיה מוביל ומייתי בידיה על טור בית מקדשא דב
דבצין ועל עזרתא דבירושלם הנה חלף דאיתברכ סנהריב מלכא דאתור הא רבון עלמא
י צבאות רמי קטור במשרייתיה כבעט דמתבעט במעצרתא ורמי קובא יתקטפון ותקפייא
ימאכון ונקף ויקטל גברי רישי משרייתיה דאתגברין ועבדי קרבא על ארעא דישראל יתר
יתרמון ויצא ופוק מלכא מכוהי רישי ומשיחא מבני בנוהי יתרבי ונחה ותשרי עלוהי רוח
נבואה מן קדם י רוח חכמה וסוכלתנו רוח מלך וגבורה רוח מדע ודחלתא ד י ודריהו ו
ויקרבניה לדחלתא ד י ולא לחיו עינוהי ידא דאין ולא למשמע אודניה ידא מוכח ושפט
וידון בקושטא מסבגין ויוכח בהמנותא להשוכי עמא דארעא ויקטל חיבי ארעא במינר פו
פומיה ובמילל שפוטתיה דא מאית ארמילגוס רשיעא וזהו וידון צדיקא סחור סחור ליה
ועבדיה הימנותא ידון קריבין ליה וגר בזמורו דמשיחא דישראל יכני שז מא בארעא ויד
וידור דובא עם אימרא ונכרא עם גרייא ישרי ועל ואריא ופטיס כחדא ויניק זער ידא מדבר
לדון ופרה ותודתא דובא רעין כחדא ישרון בנידון ואריא בתודתא ייכול תבנא ושע
ושעשע ויחאין ינוקא על חור חוי פתן ועל חיו גלגלי עינוהי חורמן חסילא ידוהי יושיט
לא ירעו לא יבאשין ולא יחבולו בכל שורא דקדשי ארי איתמליא את ארעא עצה מן קדם י
במא ליבא חפן וזהו ויהי בעדנא דהיא בר בריה דרשי דעתיד דיקום את לעממיא ליה מ
מלכוון ישתמשון ויהי בית משרוהי ביקר וזהו ויהי בעדנא דהיא יוסיף י תנינות מהת ג
גבורתיה למפרק ית שארא דעמיה דישתאר מאתוראה וממצרים ומפתרום וכבוש ומעילם
ומכבל ומחמת ומנגות ימא ונשא ויקוף את לעממיא ויכנש מכדרי ישראל וגלות יהודה
יכנש מארבע זוית ארעא וסרה ויעדי קנאתא דבית אפרים ודמעיקן לדבית יהודה ישתצו
אפרים לא יקנו לדבית יהודה ודבית יהודה לא יעיקון לדבית אפרים ועפו ויתחברון בתן
חד למימחי פושתא דבמערבא כחדא יבזון בני כדנחא אדום ומואב ושיטון וידהון ובני
עמון ישתמשון לדון ודורים וייבש ית דישן יבא דכצנים ויריכ כדת גבורתיה

היאודי ומתנייה לשבעה נחליו ויהבון כיה בסנדרין והיתה ותה אחר
 עמיה דישתאר מאתוראה כנה דהות לישראל ביום כסקרון ממער
 ת ותמר כעדנא אורה קדמך יי ארי על רחבית קדמך חל רוגוך עלי וכדו יתוב
 רוגוך מגי ותרחם עלי דנה דא על מימר אלה פורקני אנא רחין ולא אודענא ארי תוקפיו
 ותושבתי דמילא יי אמר במימריה ויהו לי לפרוק ושאתם ותקבלון אולפן חדת מב
 מבחירי צדיקיא ואמרתם ותיכרון כעדנא אורה אודו קדם יי ועלו בשמיה חור בעמ
 בעממיא עובדוהי אדכרו ארי תקיף שמיה זמרו שבחו קדם יי ארי גבורן עבד גלייא דא
 ככל ארעא צהלי בוסי והדי כנישתא דציון ארי רבא אמר לאשדאה שכנתיה בנוך קדי
 קדישא דישראל

על דא יתברך ויטתבך סמיה דאלהא רבא וקדישא

לעלס ולעלמי עלמייה

גואלנו

יי צבאות שמי קדוש ישראל ברוך אתה יי אלדינו מלך העולם
 צור כל העולמים צדיק בכל הדורות האל הנאמן האומר ועשה
 המדבר ונקיים שכל דבריו נאמרים באמת ונאמן אתה הוא יי אלדינו ונאמנים דברך ודבר
 אחד ככל דברך אחר לא ישוב ריקם כי אל נאמן אתה ברוך אתה יי האל הנאמן בכל דב
 דבריו רחם על ציון כי היא בית חיינו ולעגומת נפש תנקום נקם במהרה בימינו ברוך
 אתה יי כנחם ציון בכניה שמחנו יי אלדינו באליהו דנביא עבדך ובכז דוד בן
 ישי משיחך במהרה יבא וגל לבנו על כסאו לא ישב זר ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו
 כי בשם קדשך נשבעת לו שלא יכבה נרו לעולם ועד ברוך אתה יי כגז דוד על
 התורה ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה ועל יום חג המצות הזה שנתת לנו
 יי אלדינו למנוחה ולקדושה לששון ולשמחה לחיים ולכבוד ולתפארת על הכל יי אלדינו
 אנו מודים לך ומברכים את שמך תמיד אלדי ישעינו ברוך אתה יי בקדש השבת וישראל
 והזכנים

סליחה מי סבך או יי רצון ונמרין

וחורין ספר תורה לארץ לאחי

תפלת כסדר אתמוול ואומר עוסה שלום סכתוב למעלה ביום ראשון

סדר התרת הקלות

שולטי

מיאנו טושי הרמים אררים אלות סבועות שמתות דברות בטוים כשלים
 דברים רעים קי פוסירו פושטי אינקאסה דנולו יודאו או יודיאה
 איספציאל מיוטי קווילי קיפוסירו פושטי סונרי רבי פלוגי או כרת פל
 פלוגית או סופרי נולו דיקסה סואה הללות קי אביסירו פושטי איסי אאלטרי או אלטרי אא
 אאסי או אסי אינלריסי עיסי בין בכעס בין ברצון בין בשוגג בין במזיד
 בין בכזונה בין שלא בכונה טושי קוואנטי סיאנו בטלים חשובים
 ככלי דרש הנשבר שאין בו ממש שבתין ושביקון לא שרירין ולא קיימין ככתוב

וְדָא יִדְבֶק בִּידְךָ מֵאֻמָּה מִן הַחַדָּשׁ לְמַעַן יִשׁוּב יי' מִחֲרוֹן אַפָּי וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמֶיךָ וְהִרְבֶּךָ
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וְכָתוּב וְלֹא אָבָה יי' אֶלְדֶּיךָ לְשִׁמּוֹעַ אֶל בְּלִעַם יִדְפּוּךָ יי' אֶלְדֶּיךָ לְךָ
אֶת הַקְּלָלָה לְבִרְכָּה כִּי אֲהַבְּךָ יי' אֶלְדֶּיךָ וְכָתוּב וְאַתָּם הִרְבַּקְתֶּם בִּי אֶלְדֶּיכֶם חַיִּים כְּלָמֶם הַיּוֹם

סדר הברכה

מי שְׂבָרְךָ אֲבָרְדֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲבֹתֵינוּ שְׂרָה רַבֵּקָה רַחֵל וְלֵאָה הִוא יִכְרֹךְ כָּר פְּלוֹנִי א
אִיסֵר אִילְמֹדִיירִי אִילְפִילִייוֹהִי אִילְפִטְרִי אִילְכִטְרִי אִילְפִרְאִטִי אִילְסֹרֹרִי אִילְצִי
אִילְיִקֹנְטִי אִילְיִנְפֹטִי אִיסְטִי לִיפְרִינְטִי סֹוֹאִי אִיסְטִי יִשְׂרָאֵל קִי דֹאֲרָה אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוּ פִיר צ
צִרְקָה דֹמְכִית לֹסְלוֹוֹה אִיכִינִידִיקָה אִיִּילִי בִרְכָה רוּחָהּ וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיו וְיִדְיָנוּ
וְיִבְטַל מַעֲדָיו וּמַעֲדֵינוּ כָּל גְּזֵרוֹת קִשּׁוֹת וְכָל חֲלוּבוֹת רַעִים אִי דִיִּילִי בְנִים זָכָרִים עֹסְקֵי תוֹרָה
וּבְמִקְיָמֵי מִצְוֹת בִּישְׂרָאֵל וְיִמְלֹא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לָבוּ וְלִבְנוּ לְשׁוּבָה וְיַצְמִיחַ לָנוּ יִשׁוּעָה בְּקִרְוֹב וְכֵן
יְהִי רָצוֹן וְנֹאמַר אָמֵן

סדר זכרון הנפשות

זכור יי' לְשׁוּבָה אֶת נַפְשׁ רְפֹלוֹנִי שֶׁהָלַךְ לַחַי הָעוֹלָם הַבֵּא עִם נַפְשׁ אֲבָרְדֶם יצ
יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֲבֹתֵינוּ קִי וְדֹרֵה רְפֹלוֹנִי פִיר לֹנֶפֶשׁ סֹוֹא כִךְ לְצִדִּיקָה וְאִם הִיא
נִקְבָּה יֹאמַר נַפְשׁ מֵרַת פְּלוֹנִית שֶׁהָלָכָה לַחַי הָעוֹלָם הַבֵּא עִם נַפְשׁ שְׂרָה רַבֵּקָה רַחֵל וְלֵאָה
אִיסֵר דִּיִּיה דֹמְכִית מְנוּחָה טוֹבָה בְּגֵן עֵדֶן אִי אֵר פְּלוֹנִי אִילְפִמִּילִיִּיא סֹוֹאָה שְׂכָר טוֹב וְחַיִּים
טוֹבִים אָמֵן

קִדְשׁ הַמִּכְחָה סְלִיחַ טוֹב הַאֲחֵרִת סְלִי סַח

כַּהֲגֵן לְמוֹר קִיר הַסִּידִים

הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשׁוּבָה: יִשְׁכְּנִי בְּנִשְׁקֻקוֹת
פִּיזֵה כִי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּין: לְרִיחַ שֵׁם
שְׂמִיךְ טוֹבִים שְׂמֵן תוֹרֶךְ שְׂמִיךְ עַל כֵּן
עֲלִמּוֹת אֲהַבְּךָ: כִּשְׂכֵנִי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה
הַבִּיאֵנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרֵי נְגִילָה וְנִשְׂכַּחָה ב
כִּךְ נִזְכִּירָה דֹדֶיךָ מִיָּין מִיִּשְׂרָאֵל אֲהַבְּךָ:
שְׁחֹרָה אֲנִי וְנֹאֲוֶה בְּנוֹת יִרְשָׁלַם ב

כַּאֲהִלִּי קִדְר כִּרְיֵעוֹת שְׁלֵמָה: אֵל תִּרְאוּנִי שְׂאֵנִי שְׁחֹרָרַת שְׁחֹפְתָנִי הַשֶּׁמֶשׁ בְּנִי אֲמִי נַחֲרוּ
בִי שְׂמִנִי נִשְׂרָה אֶת הַכְּרָמִים כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִשְׂרָתִי: וְגִידָה לִי שְׂאֲהִבָּה נַפְשִׁי אִיכָּה תִרְשָׁה אִי
אִיכָּה תִרְכִּיץ בַּעֲדֵהֶם שְׁלֵמָה אֲהִיהָ כַּעֲשִׂיהָ עַל עֲדֵי חֲבִירֶיךָ: אִם לֹא תִרְעֵי לְךָ הַיָּפֶה בְּנָשִׁים
צִאִי לְךָ כַּעֲקֵבִי הַצֵּאֵן וְרַעִי אֶת גְּדֻלְתְּךָ עַל מִשְׁכַּנּוֹת הָרַעִים: לִסְסָתִי בִּרְכִבִּי פִּרְעֵה דְמִיתֶיךָ
רַעִיתִי: נֹאוּ לַחֲיוֹךְ כְּתוּדִים צֹאֲרֶךְ בַּחֲרוּזִים: תוֹרִי זָרֵב נַעֲשֶׂה לְךָ עִם נִקְדּוֹת וְכִסָּף:
עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְכּוֹ נִרְדֵּי נָתַן רִיחוֹ: צִרּוֹר דְּמוֹר דּוּדִי לִי בֵּין שְׂדֵי לֵילִין:

אשכל הכפר דודי לי ככרמי עין גדי : הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים : הנך יפה דודי
אף נעים אף ערשנו רעננה : קרות בתנו ארום רהיטנו ברותים : אני תבצלת השרון שושנת
ה גמקים : כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות : כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים
בצלו חמדי וישבתי ופריי מתוק לחכי : הביאני אל בית היין ודגליו עלי אהבה : סמכני בא
באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני : שבאלו תחת לראשי וימיני תחבקני : הש
השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או כאילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את הא
האהבה עד שתחפץ : קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות :
דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה עמד אחד כתלניו משגיח מן החלונות מציץ מן
החרכים : ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך : כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף
הלך לו : הנענים נראו בארץ עת הזמד הגיע וקול התור נשמע בארצנו : התאנה חנטה פג
פגיה ורגלנים סבדר נתנו ריח קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך : יונתי כחגוי
הסלע בסתר המדרגה הוראני את כדאיך השמעיני את קולך כי קולך ערב ומראך נאה :
אחוז לנו שועלים שועלים קטנים נחבלים כרמים וכרמינו סמדר : דודי לי ואני לו הרעה ב
בשושנים : עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על דודי
על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי :
אתה נא ואפסכה בעיר בשוקים וברחבות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצ
מצאתי : מצאתי השומרים הסובבים בעיר את שאהבה נפשי ראיתם : כמעט שעברתי מזה
עיר שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתי אל בית אמי ואל הדר הדר
הדרתי : השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או כאילות השדה אם תעירו ואם תעוררו
את האהבה עד שתחפץ : מי זאת עלה מן המדבר כתמרות עשן מקטרת
מר ולבנה מכל אבקת רזבל : הנה מטתו שלשמה ששים גבורים סביב לה מגברי ישראל :
כלם אחוזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו כפחד בלילות : אפריון
עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון : עמדיו עשה כספר רפידתו זרב מרכבו אגמן תוכו רצר
רצוף אהבה מבנות ירושלים : צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו
אמו ביום התי תו וביום שמחת לבו : הנך יפה רעיתי
הנך יפה עיניך יונים מכער לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד : שניך כעדר ה
הקצבות שעלי מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם כחוש השני שפתותיך ומדברך
נאה כפלה הרמון רקתך מכער לצמתך : כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן ת
תלוי עליו כל שלטי הגבורים : שני שריך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים :
עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה : כלך יפה רעיתי ומס
אין כך : אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר והרמון ממ
מטענות אריות מהררי נמרים : לבבתי אחתי כלה לבבתי באחד מעניך באחד ענק מצוא
מצוארונך : מה יפו דודיך אחתי כלה מה טיבו דודיך מין וריח שמניך מכל בשמים : נופת

תשובה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמותיך כריח לבנון : גונשול א
 אחתי כלה גל נשול מעין חתום : שלחיד פרדם רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים :
 נרד וברכים קנה וקנמן עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים : מעין גנים
 באר מים חיים ונחלים מן לבנון : שרי צפון ובואי תימן הפיחי גני יולו בשמי יבא דודי ל
 לגנו ויאכל פרי מגדיו : באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי
 שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתי ושכרו רודים : אני ישנה
 ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קיצותי רסיסי
 לילה : פשטתי את כתנתי איכבה אלכסנה רחצתי את רגלי איכבה אטנפס : דודי שלח ידו
 מן החור ובש הכו עלי : קמתי אני לפתוח לדודי וידו נטפו מר ואצבעותי מור עבר על כ
 כפות דודי : פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתו ודולא מצא
 משה חדר קראתיו ולא ענני : מצאוני השמרים הסבכים בעיר הכוני פצעוני נשאו את ר
 ידי מעלי שמרי החומות : השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי מה תגידו
 דודי שחולת אהבה אני : מה דורך מדוד היפה בנשים מה דורך מדוד שמכה השבעתני
 דודי צח ואדום רגל מרבבה : ראשו כתם פז קיצותי תלתלים שחרות כערב : עיניו כי
 כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב יושבות על מלאת : לחיי כערוגת הבושם מגדלות מר
 מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מר עובר : ידיו גלילי זהב ממלאים כתרשיש מעיו עשת
 שן מעלפת ספירים : שוקיו עמודי שש מיוסדים על ארני פז מראהו כלבנון בחר כארזים :
 חבו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי זה רעי בנות ירושלם : אנה הלך דורך היפה בנשים
 אנה פנה דורך ונבקשנו עמך : דודי ירד לגנו לערוגת הבשם לרעות בגנים וללקוט ש
 שושנים : אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים
 רעיתי כתרצה נאווה כירושלם אימה כנרגלות הסבי עיניך כנגדי שדם דרדיוני שערך כע
 כעדר העזים שגלשו מן הגלעד : שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות
 ושכולה אין בהם : כפלה הרבון רקתך כבער לצמתך : ששים המה מלכות ושמינים פלגשים
 ועלמות אין מספר : אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא ליוולדתה ראוה כנ
 בנות ויאשרוה מלכות ופלגשים ויהללוה :
 הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה בחמה אימה כנרגלות : אל גינת אגוז ירדתי לראות
 באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמונים : לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמינדיב
 טובי טובי השלמות טובי טובי ונחזה כך מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים : מה
 יפו פעמך בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אומן : שררך אגן הסדר אל
 יחסר המוג בטנך ערבת חטים סוגה בשושנים : שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה : צוא
 צוארך כמגדל השן עיניך ברכות בחשכו על שער בת רבים אפך כמגדל הדבנון צופה ב
 פני דמשק ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהמים : מה יפית ומהא
 נעמת אהבה בתענוגים : זאת קומתך דמעה לתמר ושדיך לאשכולות : אמרתי אעלה בתמר
 אחזה בסנסיניו ויהיו נא שדיך באשכולות הגפן וריח אפך כתפוחים : וחכך כיון וטוב הולך

לדודי למישרים דובב שפתי ישנים : אני לדודי ועלי תשוקתו
 דודי נצא השדה נלינה בכפרים : נשכימה לכרמים נראה אם פרחו וגפן פתח הסמדרה
 הנעז הרמונים שם אתן את דודי לך : הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים ג
 גם ישנים דודי צפנתי לך : מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוז
 לי : אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני אשקך מין הרקח מעסים רמוני : שמאלו תחת ר
 לראשי וימינו תחבקני : השבעתי אתכם בנות ירושלם מה תעירו ומה תעוררו את האהבה
 עד שתחפץ : מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה
 תחת התפוח עוררתך שמה חבלתך אמך ושמה חבלה ילדתך : שימני כחותם על לבך כ
 כחותם על זרמך כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבת יה : מים
 רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באה
 באהבה בוז יבוז לו : אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה
 לאחותינו ביום שידבר בה : אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה
 לוח ארז : אני חומה ושדי כמגדלות או הייתי בעיניו כמוצאת שלום : כרם

היה לטדמה בבבל המון נתן את הכרם לנוטרים איש יביא בפריו

אלף כסף : כרמי שלי לפני האלף לך שלמה ומאתים

לנטרים את פריו : היושבת בנגים חברים

פקשיכים לקולך השמיעני : ברח דודי

ודמה לך לצבי או לעופר האילים

על הרי בשמים :

ומתפלל תפלת המנחה כאחת

פירוש משנת אבות לרב הגדול המובהק מורינו הרב רבינו משה בן מיימון ז"ל

שמואל

אמר

בן יאודה אבן תבון זאת המסכתא רוצה לומר מסכת אבות דרעה מסדר ישועות סדורה בין מסכת עדיות ומסכת עבודה זרה ולא נמצא לה גמרא והרב הגדול רבינו משה בן מיימון ז"ל פירשה בלשון אגרי בכלל פירושו למשנת שיתא סדרי פיר פירשה כלה בלשון האורח והרחיב במסכתא הזאת המאמר להיוותה יקרה בעניניה מפני שהיא מדברת במדות האדם ה המצובות והישרות והפחותיות והאנוניות אשר החסובות והישרות מהן מסכות הדרך ומסקלות המעלה העולה אל המעלות השכליות כמו שאמר החכם טמיע עצה וקבל מוסר למנע תחשך באחריותיך ובמעלות השכליות ישיג האנוניאל ידיעת ב בוראיו כמו שאמר החכם הנכבד על החכמה אם תבקשנה כספך וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראתה ודעת אלדיוס ת תמצא כלומר בבקשך החכמה כספך ותפסך אותה כמטמונים רוצה בזה בקשה וחפוש בדיונות והשתדלות יתירה שהמבקש על דרך הזאת אין ספק שימצא מוכנס ויגיע אליו אז תבין יראתה ותגיע אל ידיעתו רוצה לומר בהבנת יראתה הב הבנת אותה דעות העוהה שהיא יראת ה' שהיו בידו מקובלים לבד קודם בקשת החכמה ובחכמה ידע אותהם והגר והגרעה בהם ורוצה לומר במציאות דעת אלדיוס שידע מציאותה יתברך במציאות מופת לא בקבלה לבד כאשר היה לפני בקשו החכמה וידיעתה יתברך אין ספק שהיא תכלית האדם כמו שאמר הנביא עליו השלום כי אם בזה יתחלל המתחלל השכל וידוע אותי כי אני ה' עשה חסד ומשפט ונדרקה בארץ כי באלה חפצתי נאם ה' ואף על פי שהרב זכרוננו לברכה פירש זה הפסוק פירוש טוב בפרק נד' מן החלק השלישי מספר מורה הנבוכים וחדש לנו בו חדוש גדול לא יגרסנו זהב וזכויות והוא מה שהבין ממלת בארץ יש לי בפירושו תוספת מעט ראיתיה לזכרו הנה שפירש קצת מלותיו דרך א אחרת והם במלותיו באלה חפצתי יש לי בהן חדוש אין ספקאצלי בטובו ואמתתו כמו כן במלת נדרקה ומשפט נר נראה לי זולת מה שפירש כאן החכם האומני זכרוננו לברכה ואלו היא יותר נאות והנחיש את שניהם יבחרו משנ משניהם הטוב בעיניהם כי אין חלוק ביניהם בענין המוכון כלל וראיתי לזכור מה שנראה לי בו חדוש בפתיחה הזאת שלא תהיה הפתיחה הזאת ואם היא קטנה ערימה ומחדוש מעטיל והוא שעקר הדמיון באמרו כי באלה חפצתי שב אל השכל וידוע אותי נתן בו טעם למה ראוי להתחלל באלה השנים לא בשלשה הנזכרים בפסוק שלפניו ומפני שאלו השנים רוצה לומר השכל וידוע הם תכלית חפן ה' וכוונתו במין הזה רוצה לומר במין האדם והגרעה בו ומינו לא השלשה הנזכ הנזכרים ואם היוותם אז היות קצת דרך ומבא אל התכלית לא אמר השכל וידוע כי אני ה' וגומר אך אמר השכל ו וידוע אותי וגומר כלומר אל השנים הם תכלית רצוני וחפצי מן האדם והעניע אל רצון השם יתברך אין צריך לומר שהגיע אל דבר ראוי להתחלל בו והיותו אוה' השכל וידוע שני ענינים מפני שאינם אצלינאשואים במקום הזה על ענין אחד ורדפים עד שיהיה ענינם אחד כלומר שיהיה בענינם השכל וידוע אותי כי האמונת הרדפים ישמחו בהם מעט החכמים על כן הם אצלינאשואים על שני הדברים וזה שאלת השכל אצלי נסדרת לא סמוכה למלת אותי ויהיה ענינה להשכיל כל מה שאפשר להשכילו ולרעתו בכל הנמצאות העולולות ידיעת מציאות סבה כמה שאפשר בו אז ידיעת מציאות לבד שאי אפשר לרעת בו זולת זה כלומר שיקנה מן החכמה כל מה שאפשר ובה ידיעת אותי בענין שניע משכלו ומחכמתו בנמצאות העולולות אל ידיעתו רוצה לומר מציאות ידיעתו וידיעת מה שאני להאמין בו לחיוב או לשלילה או להחזקה ויהיה ענינו בענין אז תבין יראת ה' החכם הנכבד לפני הפסוק אשר אנחנו בו בפירושנו רצה בו בעל המדות הטובות לבד כמו שאמר החכם האומני זכרוננו לברכה בפרק הנזכר וכן אמרו כי אני עשה חסד ומשפט ונדרקה בארץ ו והם דברים כוללים כל דרכי ה' רוצה לומר כל מעשיו במציאות הנראה לי שזכרו הנה להורות שאי אפשר לרעת רק כי בידיעת דרכיו דבר ארון הנביאים ידיעתו נא את דרכיך ודרכיך כאשר ארצו מורה דרך במקומו בחלק הראשון ואף על פי שלא זכרו על הפסוק וזה עזר למה שפירשתי במלת השכל ואפשר לומר שיש בפסוק מוקדם ומאוחר ויהיה השכל כי אני ה' עשה חסד ומשפט ונדרקה בארץ וידוע אותי כי באלה חפצתי נאם ה' רוצה לומר חפצי מן האדם שידע דרכי ובידיעתו ידע אותי והוא התכלית ואפשר לפרש בו שענינו וידוע אותי וכי אני עשה חסד ומשפט ונדרקה בארץ והיו שלשה ענינים מה שאפשר להשכילו בנמצאות העולולות וידוע בו שהא עשה בארץ ומשפט ונדרקה רוצה לומר ידיעתו ומציאותו בידיעת דרכיו וידע השגתו שהיא על הנמצאות אשר בארץ וכל אשר בה ויהיה באלה חפצתי שב אל שלשתן כלומר באלו השלש ראוי להתחלל מפני שהם רצון השם יתברך מן האדם והוא והמוכון בו לא בשלשה הראשונים וזכר השלשה ראשונים בעבור שכבר נמצא מי מחשב הנלחת האדם הוא הגיע

למדות טובות ומנהלן הגדולה שבה והיא הצורה ויהיה שיחשוב שתכלית האדם הוא העושה ענין בן זה מאמר הנביא
להודיענו ולהרחיק הדעות הרעות ולבטלם והודיע ונלה מה תהלתו האמיתית ותכלית הסבה מינו . וכזה בעצמו באר
אדם טוטל דעות הדעות הראשונות הנזכרות בהצלחת האדם ובאר שתכלית ההצלחה היא ידיעתו את השם ויתברך ידיעה
אמיתית וכן הורה הרב זכרנו לברכה ענין השלש מדות הנזכרים בפרק נב' מהחלק השלישי . גם אין ספק שדפן השם ית'
גם כן מן האדם שיתדמה בדרך לדרך בוראו כפי היכולת כי כמו שידעת דרכי השם ית' דרך אל ידיעתו . כן היה
ההתדמות בדרך הוא משנה הדרך אל ידיעתו . כי המדות שאפשר לאדם שידמה בהם למדת קונו הם היקרות שבמדות
הטובות הנמצאות בנפש האדם אשר בלעדס רחוק להשיג אל המעלות הטובות כאשר זכר במקומות רבים וכן זכרנו כל
החס . ואמר פירש הרב במלת ארץ הוא חדש מושג בטובו ומשני שחמי המחקר חברו ספרים במדות האדם והאריכו
לדבר בהם ולהודיעם אך אפשר לאדם להציל עצמו במדות הטובות עד שיטובו בנין חזק והיו קבועות בנפשו ואף
יכל בעל מדות מעוותות לתקן המעוות בהם ראה הרב זל' להקדים לזאת המסכתא פרקים וזכר בהם בקצרה הצריך מן
הענינים אשר האריכו בהם חמי המחקר כמו שזכר בפתחתו וכאשר ראו חמי לטיל עיר מולדת פירוש זאת הם
המסכתא והפרקים אשר הקדים הרב בבאור עניניה בקצו ממנו להעתיק להם כאשר עשו במאמר מורה הנבוכים ו
זה החלי להעתיק ומהם ית' אשאל לשרתי אל האמת ולהצילי מעצמה .

אמר שמואל

כן יראה אכן תבון זכרנו לברכה חזר הרב המחבר זכרנו לב
לברכה הנה בארנו בפתחות זה ההבור מה היתה הסבה בשם ה
המחבר זאת ומכסת בזה הסדר זכרנו גם כן רוב התועלת בזאת
המסכתא ויעדנו פעמים רבות במה שקדם מזה החבור לדבר ב
בזאת המסכתא דברים מועילים ולהאריך בה קצת אריכות משני שהיא חף על פי שתרחה תועלת ומבוארת וקלה להבין
ולעשות מה שבה בכלל איננו קל על כל בני אדם ואין כל עניניה גם כן מובנים ומבלי פירוש ארוך . עש היתה ומביאה
לשלמות גדול והצלחה אמיתית ומשני זה ראיתי להרחיב בזה המאמר וכבר חזרתי רבותי זל' הרי מאן דבעי למוהי חסידא
לעיין במלי דאבות . ואין אצלנו מעלה גדולה מחסידות אלה הנבואה והיא המביאה אלה כמו שאמרנו רז' חסידות מ
מביאה לדי רוח הקודש הנה התבאר מדבריהם שבקיום מאמרי וזה המסכתא תבא לדי נבואה והנני עתיד לבאר אמ
אמיתית הדבר האם משני שהיא כולל חלק גדול מהמדות הטובות וראיתי להקדים קודם שאתחיל בפירוש ההלכה שפרקים
מועילים ידע מהם האדם הקדמות ויהיה לו גם כן מבא ומסתב במה שאני עתיד לפר' ודע שהדברים אשר חזר בחלק
הפרקים ובמה שיבא מן הפירוש אינם דברים שבדמיון ואי מעצמו ולא פירושים שהדמיון חזרם הם ענינים לקט
לקטתם ומדברי חכמים במדרשות ובתלמוד וזולתם ומדבריהם ומדברי הפלסופים גם כן הקדומים והחדשים ומדבריהם
הרבה מבני אדם ושמוע האמות ומי שאמר ואפשר שאביא פעמים מאמר אחד כלו מספר המפורסם בלשוננו ואין בכל
זה רוע ואינו מתבאר במה שאמר מי שקדם ומי שאני כבר העדתי בזה . אך על כי שלא אזכיר אמר פלוני אמר פלוני
שזה אריכות אין תועלת בו ואפשר שהיה מביא זכרון שם האיש האם לחשוב מי שאין לו חזק שהדבר האם נפסד ובתוכו
רוע שלא יביטו ומשני זה ראיתי שלא לזכור האומר שכוונתי ללמוד התועלת לקורא ולבאר לו הענינים הנפונים בזאת
המסכתא ואני אתחיל עתה לזכור הפרקים אשר ראיתי להקדימם הנה לפי כונתי והם שמונה פרקים :

הפרק הראשון

בנפש האדם ומאמרי דע שנפש האדם אחת ויש לה פעולות רבות
חלקות וקראו קצת הפעולות ההם נפשות וישב בעבור זה שם
לפרש נפשות רבות כמו שחשבו הרופאים עד ששם ראש הרופ
הרופאים פתחת ספרי שהנפשות שלש טובעיות וחיותיות ונפשיות ופ
ושפיעים שיקראו כחות וחלקים עד שיאמר חלקי הנפש ואלו הם
האמות יעשו הפלסופים הרבה פעמים ואינם רוצים באמר חלקי . שהיא נחלקת כהחלק הנפשות אבל הם מונסים פ
פעולותיה החלקות שהם כלל הנפש נחלקי כחלקים לכל המחבר מהחלקים ההם . ואתה יודע שתקן המדות היא רשומת
הנפש ומאמרי : וכמו שהרשף אשר ירשף הנפשות צריך שידע תחלה הצוף אשר ירשףו כלו וחלקיו מה הם רצוני לומר ב
גוף האדם יצטרך שידע איזה דברים יחלגו וישמור מהם ואיזה דברים יכריחוהו ויכונן עליהם . כן רשף הנפש והדונה

יהיו כל העבירות והאצות. אומנם החלק הזה והחלק המדמה אין מצוה בו ולא עברה שאין דעת ובחירה לאחד ומשניהם ו
 ולא מעשה כלל ולא יוכל האדם בדעתו לבטל מעשהו. או למעט מעשה אחר. הלח תראה ששני החלקים האלו ר
 רוצה לומר הן. והמדמה יעשו בעת השיטה הפעלה המיוחדת להם מה שאין כן בשאר כחות הנפש. אבל החלק השכלי
 יש בו מבוכה. אבל אי אומר שיש בזה הכחש כן מצוה ועברה. לפי אמונת דעת בטל. או אמונת דעת אומת. אבל
 אין בו מעשה שיחזיר עליו עם מצוה. או עם עברה סתם ולזה אומת למעלה שבשני החלקים האלה יוצאו העבירות ו
 והאצות. אומנם המעלות הם שני מינים מעלות המדות ומעלות השכליות וכנגדם שני מיני פחיתות. אומנם מעלות
 השכליות הם יוצאו לחלק השכלי. מהם החכמה והיא ידיעת הטובות והרעות והקדושות אחר ידיעת מציאות הדבר אשר
 יחקרו סבותיו ומהם השכל אשר יומנו השכל העיוני והוא היוצא לנו בטבע. רוצה לומר המושכלות הראשונות. ומומנו
 שכל נקטה ואין זה מקומו ומהן זכות התבונה וטוב ההכנה והוא לעמוד על הדבר ולהבינו מהרה בלא זמן או בזמן קרוב
 ופחיתות זה הכח חמשה כנגד אלו או הפסד אבל מעלות המדות יוצאו לחלק המצטרף לבדו. והחלק המצטרף בזה הענין
 אינו רק שיש לחלק התעורר. ומעלות זה החלק רבות מאד כזהירות כלומר יראת חטא והנדיבות והיושר והענוה והם
 והשכלות וההסתפקות והוא מקראו חכמים עשירות באמרים איוו עשיר השמח בחלקו והגבורה והאמונה וזולתם. ו
 ופחיתות זה החלק הוא לחסר מאלו או להוסיף בהן. אבל החלק הזה והמדמה לא יאמר בו לא מעלה ולא פחיתות אך י
 יאמר שהוא זן על ישר או על בלתי ישר כמו שיאמר איש פלוני עמלו טוב או בטל עמלו או נפסד דמיונו או הוא מדמה
 על ישר ואין בו לא מעלה ולא פחיתות. והוא מה שרצונו לכדת בזה הפרק:

פרק השלישי

בחלי הנפש. אומנו הקדמונים כי יש לנפש בריאות וחלי כמו שיש
 לגוף בריאות וחלי. ובריאות הנפש היא שתהיה תכונתה ותכונות חל
 חלקיה תכונה שתעשה בהן תמיד הטובות והפעולות הנאות וחליה
 היא שתהיה תכונתה ותכונות חלקיה תכונות שתעשה בהן תדיר ה
 הרעות והפעולות המנוגות. ואומנם בריאות הגוף וחליו מלאכת הרפואות תדקור עליו וכמו שחלי הגופות ידמו להפסד ה
 הרגשות כמה שהוא מר שהוא מתו. וכמה שהוא מתו. שהוא מר ויחירו הנאות בצורה בלתי נאות ותחזק תאוותם ותריבה
 הנאות בענינים אין הנאה בהם כלל לבריאים ואפשר שיהיה בהן צער כאכילת העפר והפחם והדברים העצומים וה
 והחמוצים ומאד וכיוצא באלו וכן המנוגות אשר לא יתאוו להם הבריאים אבל ימאסו אותם כן חולי הנפשות רצוני לומר
 הרעים ובעלי המדות הרעות ידמו כמה שהוא רע שהוא טוב וכמה שהוא טוב שהוא רע. והאדם הרע יתאוה לעולם לה
 להשלות אשר הם באמת רעות וידמה בעבור חלי נפשו שהם טובות וכמו שהחללים כשידעו חלים ולא ידעו מלאכת
 הרפואות יתאוה להם הרופאים ויודעו מה שצריך לעשותו ויזהירו ממה שידמוהו ערב והוא בהפך חלים ויכריזו לקחת
 דברים הנמאסים והמרים עד שיכריזו נוסותם וישוכו לבחור בטוב ולמאס ברע כן חולי הנפשות צריך להם שיטלו
 החכמים שהם רופאי הנפשות ויזהירו מן הרעות ההם אשר יחטבו בהן שהן טובות ויורשו אותם במלאכה אשר יר
 ירשאו בה מדות הנפש אשר אכזר בפרק שאחר זה. אומנם חולי הנפשות אשר לא ידעו בחלים וידמו בו שהוא בריאות
 או ירגעו בו ולא יתרשאו חרית למה שיהיה חרית הדולה כשימאס אחר האותו ולא יתרשאו שהוא ומונת בלי ספק אבל
 המרגשים והם נמשכים אחר האותותיהם אומה בהן הערה האותות משפיר דבריהם כי בעריות לבי אלק וגו'
 רוצה לומר שהאויבין לרעות צמאו והוא יוסף לנצמנו צמא. אך על שאומנם מרגשין בדבר חמר שלמה עליו שלום א
 דרך אויל ישר בעיניו ושומע לעצה חכם רוצה לומר שומע לעצת החכם הכס משט שהוא וודיענו הדרך שהוא ישר
 באמת לא אשר יחטבו שהוא ישר ואמר יש דרך ישר לפני איש ואחריתו דרכי מות ואמר בחולי הנפשות בהיותם ב
 בלתי יודעים מה יזיקם ומה יועילם דרך רשעים באפילה לא ידעו כמה יכשלו. אך מלאכת רפואת הנפשות היא כמו
 שחשפר עתה בזה הפרק הרביעי:

פרק הרביעי

ברפואת חולי הנפשות המרגשים טובים הן המרגשים השווים הם
 הממוצעים בין שתי קצוות שעתידה רע האחת מהן תוספת והאנית
 חסרון. והמעלות הן תכונות נפשיות וקנינים ממוצעים בין ש
 שתי תכונות רעות האחת מהן יתירה והאחרת חסרה מן התכונות
 האלה יתחייבו הפעולות ההם והמשל בו הזהירות שהיא מדה ממוצעת בין רוב התאוה ובין הצדד הרע ההוא והזהירות
 היא מפעולות הטוב ותכונת הנפש אשר יתחייב מומנה הזהירות היא מעלת המדות אבל רוב התאוה הוא הקצה הראשון ו
 והצדד הרע ההוא הוא הקצה האחרון ושניהם רע גמור ושני תכונות הנפש אשר מהן יתחייב רוב התאוה והיא
 התכונה היקרה והצדד הרע והיא התכונה החסרה שעתידה יחד פחיתות משפירות המדות וכן הדיבות ממוצע

ממוצע בין הכילות והפזור והגבורה ממוצעת בין המסירה לסכנות ובין כך הלבב והסלסול ממוצע בין ההתנשאות ובין
 ובין הנבלה ופי' סלסול הוא מי שמתקבד כראוי ואינו מתבבל בדבר וההתנשאות הוא שיתקבד האדם יותר מן הראוי לו
 והנבלה ידועה והוא שיעשה אדם מעשים בלתי הנתיים שיש בהם פחיתות הרבה וחדשה והנחת ממוצע בין הקטרוג וה
 והקטרוגות ובין רשת הטבע ל' ברכות הטבע מה שקורין בלעז מולדה והוא מה שהוא בלא דבור ובלא מעשה לבדנות
 טבעיו וקד וחזו והוא סגור הקטרוג שיבא מהדור טבעו וחזו חזו וטוב לב ממוצע בין הנבלה ויתרון טוב הלבב
 ומשני שאין במדות האלה שם ידוע בלשוננו צריך לפרש עניניהם ומה שרש"י בן הללוספוס: לב טוב קורין מי שכל
 בונתו להטיב לבני אדם בגופו ועצמו וכמוהו בכל יכלתו בלתי שמינה נזק או בזון והוא האמצעי והנבל הוא הפך
 זה והוא שאינו רוצה להטיב לבני אדם בדבר אפי' בזה שאין לו בו חסרון ולא טורח ולא נזק והוא הקצה האחרון וי
 ויתרון טוב הלבב הוא שגמול הדברים יתקשים בלב טוב ואפי' אם ישיגו בזה נזק גדול או בנזון או טורח רב והפסד
 מרובה והוא הקצה הראשון והענוה ממוצעת בין הגאון ושפלות הרוח וההתפקות ממוצע בין אהבת המון והענוה
 והסכלות ממוצע בין הענוה והעדר הרגשות חדשה וכו' והבונות ממוצע בין הענוה והביטנות: פירו' נראה לי מדברי ר
 ד"ל שבוטח הוא אצל מי שיש לו רוב בטחון פנים הוא הממוצע ממאמרו לא הבוטח למד ולא אומר אין בוטח פנ
 פנים ואמרו בוטח פנים לך עין ולא אומר הבוטח ולזה סדרתיו כך: וכן שאר המדות יטורכו על כל פנים לשמות מ
 מונחים להם בהסמכות שהיו הענינים מוכנים בהכרח והרבה פעמים יטעו בני אדם באלו המדות ומחשבו אחד מהן
 מהקטנות טוב ומעלה ממצלות הנפש ופעמים יחשבו הקצה הראשון טוב כמו שחשבו המסירה לסכנות מעלה ויקראו
 המונחים עצמם לסכנות גבורים וכאירא מי שהוא בתכלית זאת המדה ל' שמוסר עצמו לסכנות ומקור עצמו למיתה ב
 בכונה ופעמים יצל במקרה יבחרו בזה ואמרו עליו טוה גבורי ופעמים יחשבו הקצה האחרון טוב ויאמרו על שמות
 הנפש שהוא סכל ועל העל שהוא טמא בחלקו ועל נעדר הרגשות הנאות לעצמו טבעו שהוא נזהר כלומר ירא חטא ועל
 זה היות מן הטענות יחשבו גם כן הפזור ויתרון טוב הלבב מן הפעולות הטובות וזה כלו טענות ואמנם ישבוח באמת ה
 המצוי וחלף צריך לראש שיכון וישקול פעולתו כלם תמיד עד שיתמצעו ודע שאלו המעלות והשתנות אשר למדות
 לא יגיעו ולא יתקשו בנפש רק בכפול הפעולות הבאות מן המדה הזאת פעמים רבות ובזמן ארוך והעל בהם ואם היו
 הפעולות ההם טובות יהיה המצוי לנו מעלה ואם היו רעות יהיה המצוי לנו מהם פחיתות ומשני שאין האדם בטבעו מת
 מתחלת ענינו בעל מעלה ולא בעל חסרון כמו שכתבתי בספר השמיני והוא ידעל בלא ששק פעולות ומקטנות כפי מנהג
 קדונו ואפי' ארצו ואיפשר שהפעולות ההם ממוצעות ואפשר שהיו מותרות או מחוסרות כמו שסברנו וזהו נפשו
 חולה וראוי שילכו ברפואתו כדרך רפואת הנפשות בשאר וכמו שהגוף כשיבא משונו נראה חל איזה צד נטה ויצא ונעמד כ
 כגדו בהפכו עד שישוב אל שוויו וכשעתה נשלק ידינו מן ההשק ונשוב לעשות לו מה שיעמידהו על שוויו: כן נעשה ב
 במדות בשאר והואל כן כשראה אדם שהיתה לו תכונה בנפשו וחסר בה נפשו מכל טובה לרוב הכילות והשתנות ומש
 משחיתות הנפש והסכל אשר יבשהו מפעולות הרע כמו שכתבנו בזה הפרק: וכשצרכה לרפואת זה החלי לא נצוה להרעל
 בנדיבות שהוא כפי שירפא מי שגבר עליו החסר בדבר הממוצע שהוא שלא יכריחא מחלו אבל צריך שגביחא לפי פ
 פנים אחר פעם וכפול מעשה הפזור פעמים רבות עד שתפזר הנפשו התכונה המחויבת לכילות ויהיה קרוב להגיע אל תב
 תכונת הפזור ואז יסלק ידו מפעולת הפזור ונצוה להתמיד על פעולת הנדיבות וישקוד עליהם ולא יותר ולא יחסר (וכן כ
 כשנראה מוסר נצוה לעשות פעולת הכילות ולשנותה אבל לא ישנה פעולת הכילות פעמים רבות כשנצוה פעל הפזור וזה ה
 החידוש הטוב הוא סדר הרפואה וסדר זה ששוב האדם מן הפזור לנדיבות ויתקל ויתקל קרוב לשוב משוכו מן הכילות
 לנדיבות: וכן שוב נעדר הרגשות הנאה נזהר וירא חטא ויתקל ויתקל קרוב לשוב משוכו בנפשו התאזת נזהר ולזה נב
 נכפול על בעל ההנאות פעולת העדר ההנאה ויתקל משכפול על נעדר הרגשות פעולת התאזת ונחייב על כך הלבב מוס
 משיית עצמו לסכנה יותר ממה שחייב המוסר עצמו בסכנות רבות הלבב: ונרגל הנבל ביתרון טוב הלבב יותר מש
 משנרגל מי שיש לו יתרון לב טוב בנבלה וזה סדר רפואת המדות וזהו לזה הענין לא היו החסידים מניחים תכונת
 נפשותיהם תכונה הממוצעת בשאר אף היו נוטים מעט לצד היסוד או החסר על דרך הסייג והשמירה ל' על דרך מלך ש
 שהיו נוטים מן החירות לצד העדר הרגשות הנאה מעט ומן הגבורה לצד מסירת נפשו בסכנה מעט ומטוב הלבב לצד
 יתרון טוב הלבב מעט ומן הענוה לצד שפלות הרוח מעט וכן בשאר הענינים ואל זה הענין רמזו באמרו לפנינו מוס
 מאירת הדין אבל מה שגמול אדם החסידים בקטת הזמני וקטת אש' מהם גם כן מנעות אחר הקצה האחר בנזק וקוס

פלילות והנחת הדעת אשר ירצה לעשות אותו והנחת אכילת בשר ושתיית יין והרחק הנשי' ולכונן הצמר והשער ושכונת
 הדמים והתבודד במדברות לא עשו דבר מזה אלא על דרך הרפואה ולהפסד אנשי המדינה גם כן כשייראו שהם נפס
 נפסדים בחברתם וראות פעולותיהם עד שיפחדו מהפסד מדותיהם בעבירות. ועל כן ברחו להם למדברות ולמקום
 שאין שם אדם רע במאמר וימנעו עליו השל' מי יתנני במדבר מלחן ארמים וצובה את עמי ואלכה מאתם כי כלם מנ
 מנאפים עצרת בגדים וכאשר ראו הכסילים שהסידים עשו אלו הפעולות ולא ידעו כונתם חשבו שהם טובות וכונן
 אליהם בחשב' שהיו כמותם ויענוגותם בכל מיני ענוי ויחשבו שהם קנו לעצמם מעלה וימדה טובה שעשו טובה
 ושבזה יתקרב האדם לשם כאלו השם ית' סוכא הגוף ורצה לאכדו והם לא ידעו שאלו הפעולות רע' ושבזה יגיע פחיתות
 משחיתות הנפש. ואין להימשלם אלא לאיש שאינו יודע במלאכת הרפואה כשיראה בקיאים מהרפואים שהשקו חולים
 נוטים למות שמים הנקראים בערבי שם חנטל ובלבן קולקוטנידא ואסקמוניא' והעבר ובלבן אלוהי וכיוצא בהם
 ופסקו ומה האמון ונרפאו מחולים ונמלטו מן המות הצלה נמורה וא' הסכל ההוא אחד שאלו הדברים מרפאים מן החלי
 כל שכן שיעמידו הבריא על בריאותו או יוספו בה והתחיל לקחת אותם תמיד ולהשתמש בהם הצלת החולים שהיו ואלה ב
 בלא ספק כן אלו הן חולי הכפשות בלא ספק בלקחם הרפואה על הבריאות. ואות העזרה העזומה משלמת אותנו כמו
 שהעיד עליה יודעה תורת ה' תחומה משיבת נפש עדות ה' נאמנה מחכימת פתי לא זכרה דבר מזה. ואומנם כונה להיות
 האדם טבעי האל' בדרך האמצעית יאכל מה שיש לו לאכל בשווי וישתה מה שיש לו לשתי בשווי ויבעול מה אמותיו לו
 לבעול בשווי ויסכן במדינות ביתו ובאמונה לא יסכן במדברות ובדברים ולא יטילבם הצמר והשער ולא שיענה גופו
 והזהיר מה לפי מה שבא בקבלה. וא' בנזיר וכשר עליו מאמר חטא על הכפש ואמר ר'א' וכי על איזה נפש חטא זה
 אלא שמתעצב עצמו מן היין צריך כפרה והלא דברים קל וחומר ומה זה טעמו עצמו מן היין צריך כפרה המצטרע ע
 עצמו מכל דבר ודבר על אחת סיה וכמה. ובדברי נביאנו וחכמי תורתנו ראינו שהיו מוכנים על השווי ושמירת נפשם
 ונוסס על מה שתחייבה התורה ובעה ה' ית' על יד נביאנו למי ששאל לצום יום אחד בעולם אם יתמודד אם לא ואחא אם
 אמת לזכריה הנביא האבכה בחדש האומי הגור כאשר עשיתי זה כמה שנים וענה אותם כי ציתם וספר' בחומשי ובשבעי
 זה שבעי' סנה הצום צמתני אני כי תאכלו וכי תשתו הלא אתם האכלים ואתם השותים ואחר כך צוה אותם ביום ובה
 ובמעלה לבד לא בצום והוא אמרו להם כה אמר ה' צבאות לאמר משפט אמת שפטו ומסד ורחמים עשו איש את אחיו וא'
 ואלמנה ויתום גר ועני אל תבשקו וכעת איש את אחיו אל תחשבו בלבבכם ואמר אחד כך כה אמר ה' צבאות צום הרב
 הרביעי וצום האומי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יחזקיה לששון ולשמחה ולמנוחה טובה האמת והשל' אהבו
 ודע שאמר הם המעלה השכלי' משני שהן אמתיו לא ישתנו כמו שזכרנו בפ' והשל' הם מעלה המד' אשר בהם יהיה השל'
 אשוב אל כונני שאם יאמר אלו המדותיו באומות מאכסי תורתנו שאינו מדבר כי אם בהם שהם אינם עושי' מה שב
 שעושים אותו והוא יחושפותם ופסקו הנאותיהם אלא על דרך הלמוד לבנות הנפש כדי שיהיו נוטים אל הצד האחד
 שצט כפי מה שזכרנו בזה הפרק שראוי שהיה האדם כן וא' טענת מהם כאשר אבאר והוא שהתורה לא אשר' מה שאם
 מאסרה ולא צותה מה שצותה אלא משני זאת הסבה רוצה לומר כדי שיתרחק מן הצד האחד יותר על צד ההצ' שאסור
 המאכלים האסורים כלם ואסור הבעילות האסורות והאזהרה על הקדשה ומה שהצריך בכתובת אשה וקדשין ועם כל
 זה אינה מותרת תמיד אבל תאסר בעת הגדלות והלד' ועם כל זה גורו רבותי למעט המעטל ומנועוהו ביום כמו שזכרנו
 בסנהדרין וזה כלו אמנם צונו הטי' להתרחק מקצה רוב התאנה רחוק גדול ולצאת מן המנוע אל צד העדר הרגשת ההנאה
 מעט עד שתחייב ותתח' בנפשותינו תבונת החירות וכן כל מה שבתורה מנתינת המעשרות והלקא והמכחה והפאה
 והפרט והעוללות ודין שמיטה ויוכל והצדקה די מחסורו זה כלו קרוב מיתרון טוב לבב עד שיתרחק מקצה הנבלה רחוק
 גדול ונקרב לקצה יתרון טוב לבב עד שיתרחק לט' לב טוב ובזאת הכונה בהן רוב המצוות תמצאם כלם שהן מלמודות
 ומרגלות כחות הנפש כמו שאסרה הנקימה והנטייה וגלות הדם באמרו לא תקום ולא תגור עוב תעזב. הקס תקום ע'
 עד שיחלם כח העצם והרגו וכן השב תשיבם עד שתסור תבונת הכילות. וכן משני סיבה תקום והדרת פני זקן כבוד את
 אביך ואת איק' לא תגור מכל אשר יעזר לך וגו'. עד שתסור תבונת העזות ותעזב תבונת הכשת'. ואחר כך הרחיק מן ה
 הקצה האחרון רוצה לומר רוב הכשת וא' הוכח תוכיח את עצמיתך לא תגורו משני איש עד שסור רוב הכשתם כן ויש
 ויטאר בדרך האמצעי וכשיבא האיש הסכל בלא ספק וישתדל להוסיף על אלו הדברים כמו שיאמר המאכל והמשתה מו
 מוסף על מה שטאסר מן המאכלים או יאסור החוב מוסף על מה שטאסר

מן הבעלות ויתן כל מוטע לעניים או להקדש מוסק על מה שבתורה
 מצוה הרשע והוא לא ידע ויגוע אל הקנה האחד ויחל מן המוטע לגמרי ולחכמים בזה הענין דבר לא שמעתי כלל
 ויתן כפלה מוטע והוא בגלל דבני מערבא בפרק ה' מהדרים דבר בגנות המוקבלים על עצמן שבותות וכדורים עד ש
 שיאמרו כענין אחרים אומר שם בזה הלשון ר' אידי בשם ר' יבהק לא דך בזה שאסרה תורה חלף שאלה אחר עלך
 דברים אחרים וזה הענין שזכרנו בשם בלל תוספת וכלל חסרון הנה התבאר לך מכל מה שזכרנו בזה הפרק שצריך
 לבין אל תעבולת המוטענות ואלו יחל מן אל קנה מן הקנות חלף על כד הרשעה ולעמוד כנגדו בהפך וכמו שהאדם
 חורג במלכות הרשעה שצריך מוטע שכתב מוטע סנו לא יסכח ולא יטח החול להתחזק עד שיצטרך אל רשעה חזקה
 בתכלית וכאשר שאלו מאבריו חלום ושמרה תמיד ויתדבק מן הדברים המזיקים לו ויטח למה שישלחו עד שיכריח
 האבר ההוא או עד שלא יוסף חלשה כן האדם השלם צריך לו שזכר מדעתו תמיד ויסקול עצלותו ויבחר תבנית נפשו
 יום וכל מה שיראה נפשו נטה לבד קנה מן הקנות ימחה ברשעה ולא יטח התבונה הרעה להתחזק בטנת מעשה ה
 הרע כמו שזכרנו וכן ישים לבד עינו המדות השונות אשר לו וישתדל לרפאות תמיד כמו שזכרנו שאי אפשר לאדם
 מבלי חסרון השלמות כבר אמרנו כבר הוא ויחזק שישאל מי שהוא בטבע למעלות כלם רצוני לומר למעלות ש
 המדות ולמעלות השלמות בזמן מוכן אבל שפיר הכביאם נמצא זה בהם הרבה חל הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו י
 ישים תהלה מה יצחק אנוש עש אל ומה תה ילוד אשה ושלמה עליו השלום אמר שם כי אדם אין צריך בדרך אשר יע
 יעשה טוב ולא יחטא ואחרי ידע שארון הראשונים והאחרונים משה רבנו עליו השלום אמר חלו השם יתברך יען לא
 האמנתי כי להקדשני לעיני בני ישראל על אשר מייצג את פי בני מריבת קדש על אשר לא קדשתי אותי זה כלו חטאו
 ומריו עליו השלום הוא פנטה לבד אחד מהקנות המעלה למעלות המדות והוא הסבלנות כאשר נטה לבד העונות אב
 באמרו שאלו נא אעריס דקדק עליו השם וי' מיהא אדם כמהו כעס לפני ערתי ישראל במקום שאין ראוי בו כעס ו
 ויטח בזה באדם הוא הוא חלול השם משני שפעלותיו ומעבדותיו כלם למדים והיו מקוים להגיע בהם אל הכללות
 העולם הזה והעולם הבא ואף מלא' בו כעס והוא מפעלות הרע כמו שזכרנו ולא יבא כי אם מתבונה רעה מתבונה הנפש
 אבל אמר כענין מייצג פי הוא כמו שאבאר והוא שלא היה מדבר עם סבלים ולא עם מי שאין לו מעלה אבל עם א
 אכזבים שהקציה שבעה עשר היתה כחזקת אל כן כמו שזכרנו החכמי וכל מה שזכרנו אי יעשה יבחנוהו וכאשר ראית
 שבעס אמר אין עליו פחיתות מדה וללא שהיה יודע שהשם יתברך כעס עליו בבקשת המי ושאמרו הכעסנותו וי'
 לא היה כעס ואין לא מוטע להשם ית' כעס בדבר חלול בזה הענין אבל אמר קח את המטה והקהל את העדה וגו'
 והנה יבאנו מכות השער אבל הענין שפך מוסקי התורה שזכרנו בו דברים רבים ונשאל פעמים רבות למה חטא
 חטא וראה מה שזכרנו בו ומה שאמרו בו אכזמו והאמת יעשה דבר ונאמר אל כונתי כי כשהיה האדם שוקל פע
 פעלותיו תמיד ומכין אל ארבעת עשר היה במדרג העליונה וממדרגות בני אדם ובה יתקרב אל הית' וישיג אל טובו וזה
 הדרך השלם שזכרנו העבדות וזכר החכמים אל זה הענין וכתבו עליו ואמרו כל השם ארבעות ומשנה בה זכרה ו
 וראה ביטוי על הקדש ברוך הוא שזכרנו דרך ארצו ביטוי אלקים אל תקדי וטס חלף וטס והאומא הוא השעור
 והסברא וזה הענין אשר פירשנו בזה הפרק כלו בשם זה שער מה שראינוהו שצריך בזה הענין "

הפרק החמישי

בהשפעת האדם בכחות הנפש לבד תכלית אחת צריך לאדם
 שיעבד כחות נפשו כלם לפי הדעות כפי שהקדמנו בפרק א
 אשר לפני זה וישים לבד עינו תמיד תכלית אחת והוא הש
 הצנת ה' ית' כפי יכולת האדם לדעת איתו וישים פעלותיו כלם וטענותיו ומחנותיו וכל דבריו מביאים לזה התכלית עד
 שלא יהיה בפעלותיו דבר מפעל האכל רצה לומר פעם שלא יבין אל זאת התכלית והאכל בו שישים הכונה באכילתו
 ובשתיו ומעגלו ומטני ויקצתו ותבניתו ומחנותו כבריאות גושו לבד והכונה כבריאות גושו מציאות הנפש כליה ברי
 בריאם ושלמים לקנות החכמות וקנות מעלות המדות ומעלות האכלות עד שיגיע לתכלית היא ועל זה ההקדש לא תהי
 תהיה אז כונתו אל האכל לבד עד שיבד מן המון והוא מצד הערב וכן באשר התבונות אבל יכון אל המושל וכשצדקו
 מיהיה ערב יהיה וכשצדקו מיהיה בלתי ערב יהיה אז יכון אל הערב על דרך הכוונה הרשעה כמו שחלשה תפארתו למאכל
 יעריה במחנותיו איתו בלתי הערבות שפס האדם מתא' להם וכן אש תצנור עליו מיה שחורה יסירה בשמיים הגבוה
 ובמימי זור' ובטול תבנות וכוונות האדם וחכמת האורות השיות וכיוצא בהם ממה שירחיב הנפש וישרי חלי המרה ה
 האחרת מוטע והכונה בכל זה שיכריח אצטושו ותכלית הכונה כבריאות גושו לקנות חכמה וכן כשיתעסק
 לקנות מוטע יהיה תכלית כונתו בקבוצה

שוויציהא במעלו נסיונותיהא לחמי גופו ולהמסק. נתיאיתו עד שיסית וידע מה ית' מה שאפשר לדעתו ועל זה הדרך יש
 למלאכת הרפואה מבוא גדול מאד במעלות ובדעות השם ית' ובחצו אל העלילה האמיתית ויהיה למורה ובקשתה עברה
 מן העבודות הגדולות ולא תהיה אז כחריצה וכגדירות כי בהנצער פעלותיו ויסובו פעלות אלויות מביאות אל המעלות
 האמיתיות כי האדם בסיבא ויחלל מוחן ערב אל החזק טוב הדיח שנפס האדם ומתאזה לו והוא מוזיק לאדם. ואפשר ש
 טיחיה סבה לחלו קשה או למיתת שתאס זה והבהמה חללי שוח. ואין זה פעל האדם מאשר הוא אדם בעל שכל אנוס. ה
 הוא פעל אדם מאשר הוא בעל חי נמשל כבהמות כדמו ואמנם יהי פעל האנוסי כשיחלל המועיל לבד. ופנימים ינוח
 הערב ויחלל האנוס כפי בקשת המועיל וזה השעל לפי הדעות ובה נבדל האדם בפעלתו מן חיותו וכן כשיבועל כשיתאזה
 מבטל שישמור הכון והדע עלת יש לו זה הפעל מאשר הוא בעל חי לא מאשר הוא אדם ואפשר שתהיה הנחיצה כלה לפי
 המועיל כמו שזכרנו אלא שיסוס תכלית בריאות גופו ושלמותו מהחליים לבד ואין זה חסיד כי כמו שזכר זה הנחת ה
 הבריאות בחד זה האחר הנחת האוכל או הנחת המעול וכלם אין תכלית אמיתית לשעלתם אבל הנכון שיסוס תכלית כל
 מה שיתעסק בבריאות גופו והאמך מתיאיתו על השלמות כדי שישארו כלו כחות הנפש אשר הם אברי הגוף שלמים ותת
 ותעסק נפשו מבלי מונע במעלות האמיתיות ובמעלות השכליות וכן כל מה שילמדוהו מן החכמות ומן הדעות ומה שהוא
 מהן דרך לתכלית האלו ואף על פי שישתדל במה שאין בו דין ודברים ומה שאין תועלת לו בתכלית האלו כשאינן תוע
 החשבון וכספר האדומים והתבולות ולהרבות משאלות אל הנדסה ומציאת האמקלים והרבה כיוצא באלו יהיה הכונה
 בהם לחדד השכל והרגל הכח השכלי בדרכי המופת עד שיעז לו לאדם קצין ידיעת הדק המפתח מולתו ויהיה לו
 זה דרך שניע בה לדעת אמיתית מתיאיתו ית' וכן בדרכי האדם כלם אין צורך שידבר אלא במה שיבא לנפשו בו תע
 תועלת או ידחה היזק מנפשו או בהכמה או במעלה או בשבח מעלה מעולה או לבנות נגות מענה כי קללת בעלי החסדנות
 וזכרם לבנות אס יהיה הכונה בו לחסרם אל בני אדם עד שיתרחקו מהם ולא יעשו כמעשהיהם הוא דבר מחוייב והוא
 מועלה הלא תראה אמית ית' כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וגו' וספור הסדומים וכל מה שזכר במורה
 מספור נגות בעלי החסדנות וזכרם לבני אדם ושבח הטובים והגדלתם אין הכונה בו רק מה שזכר לך עד שישמרו בני אדם
 אל הדרכים הטובים האלה ויתרחקו מדרכי הרעים ההם וכשיסוס האדם כוננו אל זה הענין יבטל מפעלותיו ויחסר
 מתיאיתו הרבה מאד כי מי שיכונן אל זה הענין לא יתעורר לפתח הכותלים בזהב או לעשות רקוס זהב בבגדיו הנאי
 חללים אס לא ימין בזה להרחיב נפשו כדי שתבריא וירחיק ממנה חליה עד שתהיה בריה זכה לקבל החכמות והוא
 אמרם זל דירה נאה ואשה נאה ומטה מוצעת לתלמידיו חכמים כי הנפש תלא ותגדר המחשבה בהתחדות עין הדברים
 כמו שילא הגוף בעצמותו המלאכה הכבד עד שינוח וינפש ואז ישוב למנוח השוה כן צרי הנפש גם כן להעסק בחכמות
 החושים כענין לשמורם ולעניינים הנאים עד שיסור ממנה הלחות כמו שאמרנו כי הו חלשי רבין מערסיו הו אמר
 מילי רבדינותא ויחשב שעל זה הצד לא יהיו חלות רעות ולא מעשה הכל

דרכו לומר עשיית השתדלים והצורכים והבטויים והכלים וכגדירות וזע שואת המדרגה ה
 היא מדרגה עליונה מאד ומחורה לא יסירה אלא מיגע ואחד הרגל גדול וכשיזדמן מתיאית האדם שזה עניינו אתו אמר
 שהוא למטה מהנביאים רל' שיסוס כחות נפשו כלם ויסיס תכליתם ידיעת הש' לבד ולא תעשה מעשה קטן או גדול כ
 ולא ידבר אלא שהפעל האלו או הדבר האלו מביא למעלה או למטה שזכרנו אל מעלה והוא ויחשב וישתכל בכל פעל ות
 ותנועה ויראה אס יביא אל תכלית האלו או לא יביא וזה אשר בקם ממונו ית' שזכרנו אלו באמרנו ואהבת אתה' אלהיך
 בכל לבך ובכל נפשך ובכל מאריך רל' בכל חלקי נפשך שתעשה כל חלק ממונה תכלית אחת והוא לאהבה הש' וכבר ה
 הזהיר הנביא עה על זה גם כן ואמר בכל דרכיך דעה ופרטו חכמים ואמרנו אשילו לדבר עברה רל' שתאס לפועל
 האלו תכלית והוא האמת אף על פי שיש בו דבר עבירה מזה אחד וכבר כללו חכמים עליוס השלם זה הענין כלו ב
 בקצרה במלות מועטות ומורו על זה הענין תראה שלמה מאד עד שאתה כשתבחן קצר המולות ארך פשרו זה הענין הגד
 הגדול והנצח כלו אשר חברו בו חכמים ולא השלימוהו תדע שזאמר בכח אלהי בלא ספק והא אמרם בצדאיותם וכל
 מעשך יהיו לשם שמים וזה הענין אשר בארנוהו בזה הפרק וזה שעור מה שראינוהו ראוי לזכרו הנה לפני זאת ה

ההקדמה

הפרק הששי

והמסל ב
 שמיטה ה
 והוא מתא
 את יסוד ויחלוק ע'ו בשעולותיו אל מה שישורוהו אלו כוחותיו ותאיתו ותכונת נפשו ויעשה הטובות והוא מצמצר
 בהשרט אשר בו' החסי' המעולה וכו' הכובש את יצרנו
 בנפשו אמר השילוספוס שהמושל בנפשו אף על פי
 האנשים הטובים והחשובים הוא עושה אותם
 מתאזה אל הפעולות הרעות ונכסף אליהם ויכבש א
 את יסוד ויחלוק ע'ו בשעולותיו אל מה שישורוהו אלו כוחותיו ותאיתו ותכונת נפשו ויעשה הטובות והוא מצמצר

בעשייתם ונזק אכל החסיד הוא נזק. מפעלתי אחר מה שתעבירו תאזנו ותבטחו ויעשה הטובות והוא מתאזהר ונכרך אליהם בהסכמה וכן הפלוסופים שהחיד ויותר חשוב ויותר שלם בנפשו וכן המושל בנפשו. אבל אומר אפשר שיהיה המושל בנפשו כחסיד בעיניו רבים ומעלתו למטה ממנו בהכרח להיותו מתאזהר לפעל הרע ואף על פי שאינו מפני שתאזקו רע היא תבונה רעה בנפשו. וכבר אמר שלמה עליו השלום. כיוצא בזה אומר נפש רעע אותה רע ואומר בטמ בשמחת החסיד במעשה הטובות והנעוה מי שאינו צדיק בעשייתם זה המאמר שמחה לצדיק עשויה משפט ומחמה לפעלי און זהו הנראה מדברי הנביאים נאות למטה מזכרונה הפלוסופים. וכאשר חקרנו דברי החכמים בזה הענין נמצא להם שהמתאזהר לעבירות והנכסף אליהם יותר חשוב ויותר שלם מאשר לא יתאזהר אליהם ולא יטעור בהנחתם עד שאומר שכל אשר יהיה האדם יותר חשוב ויותר שלם תהיה יותר תאזקו לעבירות והנעוה בהנחתם יותר גדול. והביאו בזה דברים ואמרו כל גדול מחבירו יצו גדול ממנו ולא דים זה עד שאמרו ששם המושל בנפשו גדול לפי רוב צערו במעלו בנפשו ואמרו לפס צעיר אצור ויותר מה שהם צוו להיות האדם מתאזהר לעבירות עד שהזהירוהו מלומר שאני בטבעי לא יתאזהר לאות העבירה ואף על פי שלא תאסרנה העירה והוא אומר רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יאמר אדם אי אפשר לאכול בשר בחלב אי אפשר ללבוש שעטנז אי אפשר לבא על העררה אלא אפשר ומה אפשר ואבי שבשמים גור עלי לפי המוכן משפטי שני המאמרים בתחלת המחשבה הן סותרין זה את זה ואין הענין כן אבל סתירה אמיתית ואין מחלוקת ביניהם כלל והוא שהרעות אשר הן אצל הפלוסופים רעות אשר אמרו שמי שלא יתאזהר אליהם יותר חשוב וכן המתאזהר אליהם ויכבש את יצרו מהן הם הענינים המפורסמים אצל כל בני אדם שהם רעות כפסכות דמים ונגבה וזולה ואונאה ולהזיק למי שלא הרע לו ולגמול רע למעיב לו ולבזות אב ואם וכיוצא באלו והן המצות שאמרו ע עליהם חכמים שאלו לא נכתבו ראויים הם לכתב ויקראו אותם קצת חכמים הראשונים אשר חלו חלי המדברים מצות השכליות ואין ספק שהנפש אשר תכסוף לדבר מהם ותשתוקק אליו שהיא חסדה ושהנפש החסודה לא תתאזהר לדבר מאלו הרעות כלל ולא תטעור בהמנעה מהם. אבל דברים שאמרו עליהם חכמים שהנפש יצרו מהם הוא יותר חשוב ונצמול יותר גדול הם התורות השמעיניות וזה אמת שאלמלא התורה לא היו רעות כלל ומפני זה אמרו מצדיק האדם שניח בנפשו אוהב אותם ולא יהיה לו מונע מהן רק העירה וכוח חכמות עליהם השלם כמה שהשילם שהם לא אמרו אל יאמר אדם אי אפשר להדג הנפש אי אפשר לענוב אי אפשר לבזבז אלא אפשר ומה אפשר ואבי שבשמים גור עלי אבל הביאו דברים שמונעים כלם. בשר בחלב ולבישת שעטנז. ועריות ואלו המצות וכיוצא בהן הם אשר קראם השם ית' חקצי אמרו רז"ל חקים שחקקו לך אין לך רשות להרהר בהן. ואמונות העולם משיבין עליהם והשטן מקטרג בהן. כגון פרה אדומה וט ושעיר המזבח וכו' ואשר קראו אותם האחרונים שכליות יקראו מצות כפי מה שביארו החכמי. הנה התבאר לך מכל זה שאין איזו מן העבירות יהיה מי שלא ישתוקק אליהם יותר חשוב מן המשתוקק אליהם ויכבש יצרו מהן ואין מזה יהיה הענין כן בהסך וזה הדורש נפלא בהעמיד שני המאמרים ולסונס מורה על אמתת מה שביארו וכבר נשלמה כוונת זה הפרק:

הפרק השביעי

במחיצה וענינה: הרבה ימצא במדרשות ובהקדמות ממונה בתלמוד שיש מן הנביאים מי שיראה השם ית' מאחרי ומחצות רבות ומהם מי שיראהו מאחרי ומחצות מעטות לפי קרבת אל השם ית' ולפי מעלתו בגבוה עד שאמרו מרעה ראה השם ית' מאחרי ומחצות אחת בה בהירה כלומר מקדמה והוא אומר הסתכל באשקלירי המאירה. הנעשת מעוף המזהיר כשהם וכוכבית כמו שהתבאר בסוף כלים והבונה בזה הענין מה שאמר לך והוא שאנחנו בארנו בפרק השני שהמצלות מהן שכליות ומהן מעלות האמות. וכן הפחתות מהן פחתות שכליות כשכליות ומעט ההבנה וריוח התבונה. ומהן פחתות האמות כרוב התאזהר והאזהרה והרגו והכנס והענות והאבהת האמונה והדומה להן וכן רבות מאד. וכבר זכרנו הסדר בדיעתם בפרק הרביעי. ואלו הפחתות כלם הם מחצות המבדילות בין האדם ובין השם ית' אחר הנביא ומבאר זה כי אם עונותיהם היו מבדילות ביניהם לבין אלהים ואמר שמונתיהם והם אלו הרעות כמו שזכרנו הם המחצות המבדילות ביניהם ובין ית' ודע שכל נביא לא יתבאר אלא אחד שהיו לו כל המעלות השכליות ורוב מעלות האמות והחזקות שבהן והוא אומר אין הנבואה מורה אלא על חכם גבור ועשיר וחכם הוא הכולל המעלות השכליות בלא ספק ועשיר הוא המעלה האמות רוצה לומר ההסתפקות משפט שהם קוראים המסתפק עשיר והוא אומר בגדר העשיר אזהרו עשיר השמחה בחלקן רוצה לומר שישפיק לו כמה שהמציא לו זמנו ולא ידאג למה שלא המציא לו. וכן גבור גם כן הוא המעלות האמות רוצה לומר סיניחה כחיתו כפי הדעות והעצה כמו שביארו בפרק ה' והוא אומר אזהרו גבור הכובש את יצרו ואין מתבאר הנביא שהיו א אצלו כל מעלות האמות עד שלא ישתחו פחתות ששלמה הנבי' העיד עליו הכתוב בגבעון נראה אל שלמה ומצאו

לו פחיתות מדות והוא רוב התורה כבאר בהרבות נשים וזה

חטא שלמה וכן דוד עליו השלום נביא אחר אלקי ישראל לי דבר צור ישראל ומוצאנו אותו בעל חסדיות וחק ענין
שלם שמש בה כי אם בגוים ובחריגות הכופרים והיה רחוק לישראל אבל בא בבאר בדברי הימים שהשי' לא הרשאו ל
לבנות בית המקדש ולא היה ראוי בעיניו לזה לרוב מה שהיה אומר חנה לא תבנה הבית לשמי כי דמים רבים שפכת ל
לפני ומוצאנו באלוהו זל' מדת הרצונות ואף על פי שמשמש בה בכופרים ועליוהם היה כועס אלו הכמנים שהשי' לקחו ואמר
לו שאין ראוי למטול בבני אדם ולהיות להם לבחן מי שיש לו קנאה כמו שיש לו כי ימיתם וכן מוצאנו בשמואל שפחד
משאל ובעקב שפחד מעשו אלו המדות וכונתו בהן הם מדות השם ית' עש הנביאים עליהם השל' וזו שיש לו
שתי מדות או שלם בלתי מיוצגות כמו שבארנו בפרק הרביעי נאמר בו שראה השי' מאחד שתי מדות או שלם ולא
תרחיק היות חסרון קצת המדות היוצגות במדרגת הנבואה שאנחנו מוצאנו קצת פחיתות המדות ויגענו הנבואה לגמרי
כבעש אמרו כל הכועס אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו והביאו ראיה מאלישע אשר נסתלק ממנו הנבואה כאשר
כעס עד שהסיר כעסו והוא אמרו ועתה קחו לי מענן והאנחה והדאגה של יעקב אבינו עליו השלום כל ימי התעללו על
יוסף נסתלקה ממנו רוח הקדש עד שהתבשר בחייו אמר ותחי רוח יעקב אביהם ואמר המיתרצם ושרית רוח נבואתו על
יעקב אבנחון ולשון החכמים אין הנבואה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות אלא מתוך שמה' וכאשר ידע מ
משה רבינו עליו השלום שלא נשאר לו מוחצת כלל הסיר אותה וכי נשלמו בו מעלות המדות כלם והמעלות השכליות כ
כלם בקם להשיג מהות הש' על אמתת מציאותו אחר שלם נשאר לו מונע ואמר הראני נא את כבודך והודיעו השם
ית' שאין אפשר לו זה בהיותו שכל נמצא בחומר רוצה לומר מאשר הוא אדם והוא אמרו כי לא יראני האדם וחי הנה
לא נשאר לו בינו וכן השגת הית' על אמתת מציאותו אלא מוחצת אחת בהירה והו' השכל האנושי שאינו נבדל ונצול אליו
ית' חסד בת לו מן השכל ההטפה אחר ששאלו יותר ממה שהיה אצלו קודם שאלנו והודיעו שהשכלית ההוא אי אפשר לו
מפני שהוא בעל גשם וכנה אמתת ההשגה בראית פנים כי האדם כשיראה פני חברו תהיה לו אז כנפשו צורית עד שלא
יתעבר לו עש זולתו אפילו בשעה שאינו רואה אותו אך כשיראה אחריו אף על פי שהוא זכירו בראיה הריא פעמים
יסופק עליו ויתעבר לו עש זולתו כן השגתו יתברך על האמת הוא שתהיה לאדם אמתת מציאותו בנפשו מה של ישתקף
במציאות ההוא זולתו מן הנמצאות עד שימצא בנפשו מציאותו חזק ונבדל למה שמוצא בעצמו מציאותו שאר הנמצאות
ואין אפשר לו להשיג זה השגור מן ההשגה אלא שהוא עליו השלום השיג למטה מזה מעט והוא אשר כנה ואמר ויראת את
אחורי ואני עתיד להשלים זה הענין בספר הנבואה וכאשר ידעו חכמים עליהם השלום ששני המינים האלה מן הח
הפחיתות רוצה לומר השכליות והמדיות הם אשר יבדילו בין הית' ובין האדם ובהם הוא יתרון מעלת הנביאים אמרו על
קצתם כמה שראו מחמתם ומדותיהם ראויים היו שהשגה עליהם שכינה כמשה רבינו ולא יעלה מוקד ענין הדמיון שהם
דמו אותם בו לא שישווהו אליו חלילה וכן אמרו על אחרים כיהושע בן נון על הנד אשר זכרנו וזה הענין אשר בו
כוננו לבאר בזה הפרק

הפרק השמיני

בתיורה האנושית אי אפשר שיוולד האדם בתחלת ענינו בטבע
בעל מעלה ולא בעל חסרון כמו שאין אפשר שיוולד האדם בטבע
בעל מלאכה מן האלמנטים אבל אפשר לאדם שיוולד בטבע מ
מוכן למעלה או לחסרון והיות פעולות האמת מהם יותר קרובות
נקלות עליו מפעולות זולתו והמשל בו כשיהיה אדם מונע נטות אל היושע ויהיה עצם מונע זך ולחות בו ויגע יקל עליו ל
לגרם ולזכור ולהבין הענינים יותר מאיש בעל לחה לבנה רב הלחות במוח אבל אם יונח האיש ההוא המונע במוחו אל
זאת המעלה מבלי למוד כלל ולא יעמוד כחותו ישראל סכל בלי ספק וכן כשילמדו ויבינו זה העב הטבע רב הלחה י
ידע ויבין אבל בקושי ועל זה היותו בעצמו ימצא איש שמוצא לבו יותר חם ממה שצריך מעט יהיה גבור רוצה לומר
מוכן לגבורה אם ילמודה הגבורה יהיה גבור בלי ספק ואחר מונע לבו יותר קר ממה שצריך והוא מוכן לצד המוקד וה
והפחד וכשילמדוהו וירצלוהו יקבלם מהרה ואם יכוין בו הגבורה לא ישוב גבור רק בקושי גדול אבל ישוב כשירצלוהו
בלי ספק ואומנם בארנו לך זה שלא תחשוב בסוגנות אשר יסקדו בהם חכמי הכבים אומנות כשהטבו שמואל ה
האדם ושימחו בעל מעלה או בעל חסרון ואיש מוכרח על המעשים ההם בהכרח אומנם אני יודע שהדבר המושקע
עליו מתורגמו ומסלסוסי יון כמו שאמרתיו טענות האמת מפעולות האדם כלם מסורות לו אין מכרח אותן בהם ולא מ
מביא זולת עצמי כלל שיטתו לצד מעלה או לצד חסרון אלא אם כן יהיה לו הכנה המונעת לבד כמו שבארנו טיפל לו ע
ענין או יכבד אבל שיתחייב לו יהיה נמנע אין זה כלל ואלו היה האדם מוכרח על פעולותיו היו בטלות מצות התורה

ואזהריותיה והיה הכל עקר גמור אחר שאין בחירה לאדם במה שיעשה וכן היה מתחייב בגלל הלמוד וההתלמודות ול
 ולמוד כל מלכת מהפכת והיה כל זה הכל ולבטלה אחר שהאדם אי אפשר לו כלל ומפני המוכרח שיכריחוהו לפי דעתה
 האומרים זה שלא יעשה הפעל הפלוני ומבלתי סודע חכמה פלונית ותהיה לו הימדה הפלונית והיה הגמול והענש גם כן ע
 גמול גמור הן מומנו קצתנו לקצתנו והן מהפס יתברך לנו מזה שמעון שארץ לראובן אחר שזה מוכרח שיהיה זה מוכרח
 שיהיה למה נענש שמעון ואך יתכן גם כן עליו יתברך דרוק וישר הוא שיענשו על פעל שאי אפשר לו שלא יעשהו וא
 ואשילו הפעל שלא יעשהו לא היה יכול והיו בטלות גם כן ההכנות כלם עד סופם מבנות הבתים וקנות האומן ולברוח
 בעת הפחד וזלזל מן הדומה להם כי אשר נגזר שיהיה אי אפשר מבלתי היות זה כלו עקר גמור וכנגד המושכלות והמ
 והאומנות והרסות חומות התורה ולגדור על השם יתברך בעול חלילה לו מומנו אומנס האומת אשר אין ספק בו שפעלות
 האדם כלם מוסדותיו לאם ירצה יעשה ואם לא ירצה לא יעשה מבלתי הכרח שיכריחוהו עליו ומפני זה היה ראוי לצותו א
 אחר יראה נתתי לפסד היום את הדיוס ואת הטוב ועזבחרת בחיים שם הבחירה לנו בהם וחייב הענש למי שמוחה ויב
 והגמול למי שיעבור אם תשמעו ואם לא תשמעו וחייב הלמוד וההתלמודות ולמדתם אותם את בניכם ולמדתם ושומרתם
 לעשותם וכל מה שצא בלמוד היותו וחייב גם כן ההכנות כלם כמו שכתוב בתורה כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לב
 לגגך ולא תפסיד דמים בביתך מן ימות במלחמה במה יסכב לא יחבול דמים וירכב והרבה בתורה ובדברי הנביאים
 מזה הענש רצוני לומר ההכנות אבל מה שצאמר להכמים עליהם השלום והוא אמרם הכל בידו שמים הן מיראת שמים
 הוא גם כן אמת ונוטה לבד מה שאמרנו אלא שהרבה פעמים יעשו בו בני אדם ויהאצו קצת פעלות האדם הבאות בכח
 בבחירתו שהוא מוכרח עליהם כגון כלל או היות זה המומן בידו וזה בלתי אמת כי זאת האשה אשר לקחה בבטחה זקר
 וקדושין והיא כשרה לו לקחה לפניה ויביא היא מזה והשם יתברך לא יגזור בעשית האומנס : ואם היה בגמוליה אסור א
 היא עבירה והשם לא יגזור בעשית העבירה וכן זה אשר גזל מומן פלוני או נגבו מומן או הכה אותו וכמה בו ונשבע על
 עליו לשקר אם נאמר שהשם יתברך גזר על זה שמועז זה המומן לידו ושיצא מיד זה האחר כבר גזר בעבירה ואין הצ
 הענש כן אבל כל פעלות האדם מוסדותיו לו ותלויות בבחירתו בהן בלא ספק וימצאו אותם והעבירות בבחירתו כי כ
 כבר בארנו בספר השני מוצות התורה ואזהרותיהם הם כפעלות אשר לאדם בהם בחירה שיעשה או שלא יעשה וכזה מ
 החלק מן הנפש תמצא יראת שמים ואינה בידו שמים אבל נמשכת לבחירת האדם כמו שצאארנו למעלה אם כן אמרם
 הכל בידו שמים אומנס ירצו בו הענינים הטבעיים אשר אין בחירה לאדם בהכנן בהיותו אחר או קצר או רדף אט
 המור או עבירה או הפסד האור או וכו' וכיוצא בהן מכל מה שבעולם וזאת תנועת האדם ומנוחתו ואומנס זה הענין
 באור הכמים שהנחות והעבירות אינם בידו השם יתברך ולא ברצונו אבל ברצון האדם נמצא בו זה אחר דברי ירמ
 ירמיהו עליו השלום והוא אומר ופי עליון לא תצא הענות והטוב שהדעות המעשים הרעים והטוב הם המעשים ה
 הטובים ואמר שהשם יתברך אינו גזר על האדם לעשות רע או טוב ואחר שהענין כן ראוי לאדם להתאונן ולבכות ע
 על מה שיעשה מן החטאים והעבירות אחר שפסע ברצונו ואמר מה יתאונן אדם דו גבר על הטאיו ואחר כך חזר ואמר
 שרפו את זה החלי בדידו כי כמו שפסענו בבחירתנו כן לנו לשב מועצנו הרעים ואמר נחפשה דרכינו ונחקרה ונס
 ונסובה אל הנשאל לבנו אל כפיס אל אל בשמים אבל הואמר המורסם אבל בני אדם וגם יוצא מומנו בדברי הח
 הכמים ובדברי הנביאים גם כן והוא שמיצבת האדם וקיומו וכל תנועתו ברצון השם יתברך וחפצו הוא מאמר אומני
 על צד אחד והוא כמו שהטלך אכן אל האור וירדה למטה שאמרנו בה שברצון השם יתברך ירדה למטה והוא מאמר
 אומני שהשם יתברך רצה שתהיה הארץ כלה במרכו ומפני זה בכל עת שישליכו חלק מומנה למעלה יתנועע אל המרכו
 וכן כל חלק מחלקי האש יתנועע למעלה ברצון מקדש להיותו מתנועע למעלה לא שהשם יתברך רצה בעת שהתנועע
 זה החלק מן הארץ שיתנועע למטה וכזה מחלקי האומנס כי שמעתי אומרים שהרצון בכל דבר אחר עת תמיד ולא
 כן נאומן אומני אך הרצון היה בשמתי ויבי בראשית שומענו הדברים כלם על טבעם תמיד כמו שאמר מה שהיה הוא ש
 שיהיה ומה שיעשה הוא שיעשה ואין כל חדש תחת השמים ומכאן זה הוצרכו החכמים לומר כי כל המשתנים הוצרכו חוץ
 לטבע אשר היו וגם אשר עתידים להיות מה שיעד בהם הכתוב כלם קדש בהם הרצון בנכונותו בראשית והשם בטבע
 הדברים או שיתחדש בהם מה שיתחדש וכאשר יתחדש בעת הצורך יתאכזו הדיוס בו שעתה נחדש ואין הדבר כן : וכ
 וכבר הריכנו בזה הענין הרבה במדרש קהלת וזלתי ומאמרם בזה הענין עולם כמנהגו נוהג וממצאם על ידם השלום
 תמיד בכל דבריהם בודדים מתת הרצון בדבר אחר דבר ובעת אחר עת ועל זה הצד יאמר באדם כשיקום וישב ברצון
 המי קם וישב אל שהשם בטבעו בתחלת בריאתו שיקום וישב בבחירתו לא שהוא רצה עתה בעת קיומו

שיקדו או שלא יקדו כמו שלא רצה עתה בגפילת האבן האחת שתפול או לא תפול וכלל הדבר שנאמר בו כי כמו שרצה
 השם יתעלה האדם נצב בקומה רחב החזה בעל אצבעות כן רצה שיתנועע ויטוח מעצמו ויעשה פעולות בבחירתו ואין
 יוכריח לו עליהם ולא מונע לו מהן כמו שהתבאר בתורה האומרת המבארת זה הענין באמירה הן האדם היה כאחד מה
 ממונו לדעת טוב ורע. וכבר באר בתרגום השירוש פירשנו בו ממונו לדעת טוב ורע רצה לומר שהוא היה אחד בעולם
 ל"ל מין שאין כמותו מין אחר שיסתתף עמו בזה הענין אשר נמצא בו הוא שמועצמו ומשפטו ידע הטוב והרע ויעשה אי
 אזה מהן שירצה ואין מונע לו מהן. ואחר שהוא כן אפשר שיטלח ידיו ויקח מה ואלו וחי לעולם. ואחר שיתחייב זה ב
 במציאות האדם ל"ל שיעשה בבחירתו פעולות הטוב והרע כאשר רצה ויתחייב ללמדו דרכי הטוב ושיצוה ויזהירנה ויעב
 ויענישהו ויגמלה ויהיה כל זה אשר וראוי לו שיתעל עצמו בפעולות הטובות עד שיהיו לו המעלות השכליות ויתרחק מן ה
 הספלות הרעות עד שיסורו וממנו הספלות אשר הם נזכרות אלו ולא יאמר שהם בענין שאינם יכולות להשתנות כי כל
 ענין אפשר להשתנות וכן הטוב אל הרע וכן הרע אל הטוב והכל בבחירתו. ומשני זה הענין זכרנו כל מה שזכרנו מענין
 המצות והעבירות. והנה נשאר עלינו לבאר דבר אחד מזה הענין והוא שיש משפוקים וחשבון בהם בני אדם שהם יגזר
 במצות והשם יתברך יכריח עליו וזה ספק וצריך לנו לבאר כי הרבה מבני אדם התבלבלו בהם ומהם מה שזכרנו ל
 לאברהם ועבדו וענו אותם ארבע מאות שנה אמרו הלא תראה שגור על המצרים שיחשבו זרע אברהם ולמה עב
 ענטם הלא בהכרח בגזרת השם יתברך השתעבדו בהם כמו שגור עליהם. והתשובה לאלו שזה הענין דומה כאלו ה
 אמר השם שהנולדים לעתיד יהיה מהן מורד ועובד וחסיד ורע וזה אמת ולא משני זה המאמר התחייב פלוני הרע להיות
 רע על כל פנים ולא פלוני הצדיק להיות צדיק על כל פנים אבל כל מי שהיה מהן רע היה בבחירתו ואלו היה רצה לה
 להיות צדיק היה יכול ואין מונע לו וכן כל צדיק וצדיק אלו היה רצה להיות רע לא היה מונע לו ומה כי הדברים שאמר
 לא אמרם על אדם ידוע עד שיאמר כבר נגזר עליו. ואמנם באר ה
 הדברים בכלל וישאר כל אדם ואדם בבחירתו בעקר יצירתו. וכן כל אדם ואדם מן המצרים אשר חשבו והוא אמת ה
 היה בבחירתו שלא יחמסם אלו היה רצה כי לא נגזר על האדם בפיטו שיחמסם וזאת התשובה בעצמה נשים על אמת ה
 הקד שוכב עם אבנתו וקם העם הזה וזנה שאין הפרש בין זה ובין אמתו כל מי שיעבד ע"י יעשה בו כך וכך שאם לא
 ימצא לעולם מי שיעבד אותה תהיה אותה ההפחדה לבטלה והיו הקללות כלם לבטלה. וכן הענשים אשר בתורה אין ל
 לנו לומר כאשר מצינו דין סקילה בתורה שזה שחלל שבת היה מוכרח לחללו ולא משני הקללות אשר באר בתורה נאמר
 שאשר עבדו ע"י חלו עליהם הקללות ההם שנגזר עליהם לעבדם אבל בבחירתו עבדה כל מי שעבדה וחל עליו העונש
 כמו שאמר גם היום בחור בדרכיהם וגומר גם אני אבחר בתעלוליהם ויגורותם אביא להם. אבל אמרו והצדק את
 לב פרעה ואחר כך ענשו והאמת. יש בו מקום לדבר ויעלה ממונו בידיו שרש גדול. והסתכל מאמרי בזה הענין ושים
 אליו לבך וחבר אותו אל דברי זולתי וכבר לקי הטוב. והוא שפרעה וסיעתו אלו לא היה להם חטא אלא שלא שלחו ישראל
 היה הענין מסופק על כל פנים שהרי הקדוש ברוך הוא מנעם ומלשח אותם כמו שנאמר כי אני הכבדתי את לבו ואת
 לב עבדיו ואף היה מבקש מהם לשלחם והם מוכרחים שלא לשלחם. ואף ענשם אחר כך כאשר לא שלחו וזה כ
 נראה עול בלא ספק וסוף כל מה שהקדמנו הצעת אלא שאין הענין כן אבל פרעה וסיעתו מרו בבחירתו וכלי הכרח
 וחמסו הצדיקים אשר היו בתוכה ועלו עליהם עול גמור כאשר נאמר בבאור ויאמר אל עיני הנה עם בני ישראל וגומר.
 הבה נתחבמה לו. וזאת השעלה היתה מהם בבחירתם וכלי הכרח ברוש לבבם והיה ענש ה' יתברך להם על זה ל
 למנעם מהתשובה עד שיחלו עליהם מהענשים מה שהיה ראוי להם מן הדין ומגיעת מהתשובה היא שלא ישלחם וכבר
 אמר ה' יתברך לו זה והודיעו שאלו היה רצה להצילם לבד היה מאבד אותם וסיעתו והיו יוצאים מהרה מארץ אחר. א
 אומנם רצה עם הוציאו אותם לענשם על מה שקדם מחמסם שעבדו. כמה שהבטיחו ואמר וגם את הגוי אשר יעבדו דן א
 אנו ואחר כך יצאו ברכוש גדול ואי אפשר לענשם אלו היו עושים תשובה ועל כן נמנעו מהתשובה והחזיקו בהם והוא
 אמת כי עתה שלחתי את ידי ואף אותך ואת עמך בדבר ותבחר מן הארץ. ואולם בעבור זאת הגידתיך וגומר. ואין
 לרקוק עלינו עם נאמר שהשם יתברך יענש האדם וימנעו מהתשובה ולא יעזבהו לבחור בתשובה כי הוא יתברך שמו
 ידע החטאים לפי חמדתו וישרן יהיה שגור הענש פעמים בעולם הבא לבד ופעמים בעולם הזה לבד. פעמים בנ
 בשניהם וענשו בעולם הזה חלוק פעמים יענש בגוף פעמים בממונו פעמים בשניהם יחד כמו שיבטל קצת תועבות ב
 בני אדם שהן בבחירתו על דה הענש כבטול ידיו מן המלאכה שלא יוכל לעצובה דבר כמו שיעשה לירבעם בן נבט.
 או לסוף עינו מן הראיות כמו שיעשה לאנשי סדום הנאספי. על שתן לוט כן יבול ממונו בבחירת התשובה שלא יתעורר
 אליה כלל ויומות בחטאו ולא יתחייב לדעת חמדתו עד שנדע למה ענש זה בזה המין מן העונש ולא ענשו במין אחר
 כמו שלא נדע מה היא הסבה להיות לזה המין זאת הצורה ולא היתה לו צורה אחרת אבל הכלל כי כל דרכו

דרכיו משפט ויבטח החוטא כפי חטאו ויגדל המטיב כפי הטובות ואם תאמר למה בקש ואמרו לשלח ישראל פעם אחר פ
 פעם וסוף נמנע מלשלח ולמה לא באו עליה המכות והוא עומד במרדו ועקשותו כמו שאמרנו פעם מהשם יתברך
 היה שיעמוד על עקשותו ולא היה מבקש ממנו לבטל מה שאי אפשר לו לעשותו זה גם כן היה לחכמה מהשם יתברך ש
 שומדיעו שהשם יתברך יבעל בחירתו כשירצה לבטלה ואמר לו הנני מבקש מוידע שיתעלה ולא שלחם ואם תעלה ת
 תהיה נצל. רק ידעתי שאיפה לא תעלה עד שתמות והיה הוא צריך סיועה לשלחם עד שיראה הפך דברי הנביא שאמר
 שהוא נמנע להודות ולא היה יכול והיה בזה אות גדולה ומכרסמת אל כל בני אדם כמו שאמר ולמען ספר שמי בכל ה
 הארץ שהשם יתברך אפשר שיענוש האדם שיונעוהו בחירתו פעלה אחת ויודיעוהו בזה ולא יוכל למנוע נפשו להשיבה א
 אל הבחירה ההיא ועל זה הדבר בעצמו היה עונש סיחון מלך חשבון כי למה סקדס ממיריו אשר לא הוכרח ענינו עליו ה' י
 יתברך שמונעו מהשיק רצון ישראל עד שכללנו עמו והרגוהו והוא אמרנו ולא אבה סיחון מלך חשבון העבירונו בו וגו'
 ואשר הביא להיות ענין זה הפסוק קשה על המפרש כלם משומו כי לא נענוס סיחון אלא ממנו שלא הניח את ישראל
 עבדו בארצו ואמרנו חזק ענינו והוא מוכרח שהוא הקשה את רצונו ואין את לבבו כמו שחשבו שלא נענוס פריעה ועמו א
 אלא משני שלא שלח ישראל מלכא ואלו הענין כן אלא כמו שבארנו. וכבר באר ה' יתברך על ידי וסעיהו נביאו
 שהוא ית' שמו יענוש קצת המורים שמונעו מהם התשובה ולא יענוש הבחירה בידם כאמרנו הסמך לב העם הזה ואזנו הכ
 הכבר ועינו השע וגו'. וזה דבר פשוט אין צורך לפרש והוא משתח למנועו לרבים. ועל זה העקר הולכים דברי א
 אליהו עה' באמרנו על הכופרים מאנשי דורו ואיפה הסבות לבם אחורנית. ר'ל כאשר חטאו ברצונם היה ענינם עליהם מ
 מואתק. משכב לבם אחורנית מדרך התשובה ולא תצו להם הבחירה ולא רצון להניח החטא ההוא והתמידים משני זה על
 בפרם באמרנו חבור עצבים אפרים הנח לו רצה לומר שהוא מתחבר אל העצבים בבחירתו ואיבן אותם ענינם שמונעו
 על אהבתם וזהו ענין הנח לו וזהו יקן הפרשים הטובים למוי שיבין דקות הענינים.
 ואמנם מאמר יסעיהו הנביא עליו השלום שאמר למה תתענו ה' מדרךך תקשיח לבנו ומיראתך אינו מזה הענין כלל ואינו
 בתלה בדבר ממנו. ואמנם ענין אלו הדברים כפי מה שבא לפנינו ולאחריו שהנביא ההוא היה מתירעם על גלותו
 וגורמיו והשק מומלתו ותעברת האומות עליו ואמר על זה דרך תפלה ה' אלוקים כשיראו ישראל תעברת הכופרים. וענו
 מדרך האומות לבם מיראתך וכאלו היית אחת סבה לכופרים האלה לזאת מדרך האומות כמו שאמר מירעה ואמרנו ה
 הגוים אשר שמונו את שמועך לאמר ויבולתי יכולת וגו'. ומשני זה אמר אחר זה סוב למנוע עבדיך שבטו נחלתך וזה ל
 לומר עד שלא יהיה בענין חלול שוק גדול יכמו שברך בחי' עמר מאמר הנמשכים אחר האומות המונעים בין הגוים
 בזמן הגלות אמר מספר דבריהם כל עשה רע טוב בעיני ה' ובהם הוא חסן או איפה אלהי משפט. וספר מדבריהם כמו
 בן מרוב גלות שוא עבד אלוקים ומה בצע כי שומרו ומשמרתו וכי הלכנו קדונית ממנו ה' אלוקים ועתה אנחנו מאמרים
 פרים והבטיחנו שם שהוא ית' עתיד לבאר האמת ואמר בזה ושבבת ויראתם בין דיוק לרשע. אלו השקוקים המושקקים
 בתורה ובמקרא שיראה מהם שהשם יתברך יכריח על העבירות. והנה בארנו אנחנו ענינם בלא ספק והוא באר א
 אומנו עם טוב התבוננותו ונעארנו על שרשנו שברשות האדם היא האומה והעבירה והוא הבורא בפעולותיו מה שירצה
 לעשותו יעשה ומה שלא רצה לעשותו לא יעשה רק אם יענישה השם ית' על חטא שחטא שיבעל רצונו כמו שבארנו וס
 וספקן המעלות והפחותות בידו ומשני זה צריך לו שיתחיל לקנות לגופו המעלות שאין לו מעיר זולתי שיעירה עליהם
 והוא אמרנו במוסרי זאת המוסכת אם אין אי לי מי לי. ולא נשאר מזה הענין אלא דבר אחד שצריך לדבר בו מעט
 עד שתעלה כונת זה הפרק ואף על פי שלא היה בדעתו לדבר בו כלל אבל הצורך הביאנו אל זה והוא ידועת השם יתבר'
 שעתידות שהיא הענינה אשר יענוש עליו החושבים שהאדם מוכרח על האומה ועל העבירה ושכל פעולות האדם אין לו
 בחירה בהם אחר שבחירתו תלויה בבחירת האלוקים ואשר הביא לזאת האומה הוא שישאל השואל זה האיש ידע הבורא
 אם יהיה צדיק או רשע או לא ידע. ואם תאמר ידע יתחייב מזה שיהיה מוכרח על הענין ההוא אשר ידע ה' ית' שם
 היוצא. או תהיה ידועתו בלתי אומית ואם תאמר שלא ידע מקדס יתחייב מזה האמנות עצמותו ויהיה חזקתו נעצות
 בענין הדת לכן שמוע מומני מה שאמרנו לך והשתכל בו מאד כי הוא אומת בלא ספק וזה שכבר התבאר בהכחות האלקיות
 רצוני לומר מה שאמר הטבע שה' שמו אינו יודע במדע ולא חי בחיים עד שיהיה הוא והמדע שני דברי כאחד וידועת
 שאדם בלתי המדע והמדע בלתי האדם. וכיון שכן הוא הם שני דברים. ואילו היה הש' יודע במדע היה מתחייב מזה
 הרבוי. והיו הנמשכים הקדומים רבים. ה' יתברך והמדע אשר בו ידע. והדיוס אשר בו חי והיכולת אשר בו יכ
 יכול. וכן כל תאריי. ואמנם זכרתי לך תחלה טענה קדומה וקלה להבין אותה ולהשכילה להמונ כי הטע
 הטענות והראיות שיתירן זה הספק הם חזקות מאד ומשפחות. והתבאר שהוא יתברך שמו תאיר ותאירי הוא עד שי
 שיאמר שהוא המדע והוא היודע והוא החי והוא החיים והוא המושך לעצמו החיים וכן שאר התארים ואלו
 הענינים קשים לא תקה להבינם הבנה שלמה מאד שורות או שלם מדברי ואמנם יעלה בידך מזה שפור דברים לבד

וְלֹא הֵעֵקֶר הַגָּדוֹל לֹא הִתְיַדָּה לְשׁוֹן עִבְרִי לְיֹמֵר חֵי הַצְּבָאוֹת כִּי מֵאֲמֵר חֵי פִּיעָה חֵי כִפְשָׁךְ רִצְוִי לְיֹמֵר שֶׁסּ מִצֻּרָךְ כִּי הַ
 הַמִּצְרָף וְהַמִּצְרָף אֵלַי סָנִי דְּבָרִים חֲלוּקִים וְלֹא יִצְטָרֵף הַדָּבָר לַעֲצֻמוֹ וְלִפִּי שִׁשִּׁי שֶׁסּ הוּא עֲצֻמוֹ וְעֲצֻמוֹ הוּא חַיִּי וְאִנִּס
 דְּבָר אֲחֵר וְזֹלָתוֹ לֹא הִכְיִירוּהוּ בְּצִרְף אֲבָל אֲמֵרוֹ חֵי הַשֵּׁס צְבָאוֹת חֵי הַשֵּׁס אֲשֶׁר עָשָׂה לָנוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת הַכּוֹנֶה בּוֹה שְׂחֹר
 וְחַיִּית אֲחֵר * וְכִבֵּר הַתְּבָאָר גַּם כֵּן בְּסִפְר הַתְּקָרָא מֵה שְׂחֹר הַטֹּבֵעַ שֶׁאֵין יִכְוֹלֵת בְּדַעַתָּנוּ לִהְיוֹן מִצִּיאוֹתָיִת עַל הַ
 הַשְּׁלֵמוֹת וְזֶה לְשִׁלְיוֹנוֹת מִצִּיאוֹתָיִת וְחִסְרוֹן דַּעַתָּנוּ וְשֶׁאֵין לְמִצִּיאוֹתָיִת סִבּוֹת שִׂוְדֵעַ בְּהֵן שֶׁקָּבַר דַּעַתָּנוּ מֵהַשִּׁינִי כְּקוֹצֵר אֹרֶךְ הַר
 הָרָאוֹת מֵהַשִּׁינִי אֹרֶךְ הַשִּׁמֶשׁ לִהְיוֹת אֶרֶץ הַשִּׁמֶשׁ חֹזֵק מֵאֲחֵר הָרָאוֹת שִׁירָה לְהַשִּׁינִי וְכִבֵּר דְּבָר בּוֹה הַעֲנִין הַרְבֵּה וְהַסּ כֻּלָּם מֵהַ
 מֵאֲמֵרִים אֲמִתִּיִּים מִבְּנֵי אִרִּים וְרִאֲוִי מִשְׁנֵי זֶה שֶׁלֹּא נִדְּעָה גַּם כֵּן דַּעַתָּנוּ וְשֶׁלֹּא יִכְיֵלֵהוּ דַּעַתָּנוּ כֻּלָּל אֲחֵר שֶׁהוּא דַּעַתָּנוּ וְדַעַתָּנוּ הוּא
 וְזֶה הַעֲנִין שֶׁלֹּא מֵאֲחֵר וְהוּא אֲשֶׁר יִכְבֵּר מֵהַסּ אֲמִתִּיִּים שֶׁהוּא יִדְּעוּ שֶׁמִּצִּיאוֹתָיִת יִתְּעַל הַשְּׁלֵמוֹת אֲשֶׁר הוּא עֲלֵיו לֹא יוֹסֵף וְכִקְשׁוּ
 לְהַשִּׁינִי יִדְּעִינִי עַד מִדַּעַתָּנוּ וְזֶה מֵה שֶׁאֵין אֲשֶׁר שֶׁלֹּא הִכִּיל דַּעַתָּנוּ מִדַּעַתָּנוּ הִיָּה מִכִּיל מִצִּיאוֹתָיִת אֲחֵר שֶׁהִכִּיל דְּבָר אֲחֵר שֶׁהַעֲנִין
 עַל הַשְּׁלֵמוֹת הוּא שִׁינֵי כִּיּוֹ שֶׁהוּא בְּמִצִּיאוֹתָיִת מִן הַיָּדִיעָה וְהִכְוֹלֵת הַיָּדִיעָה וְהַרְצוֹן וְזֹלָתָהּ מִתְּאֲרִיּוֹ הַכִּכְבָּדִים וְהַנֶּה כִּבֵּר
 בְּאֲרָנוּ שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה בְּהַעֲנִין יִדְּעִינִי סִבּוֹת * וְיִמְרֵה אֵין לָנוּ אֲלֵל שֶׁאֲכַחֲנוּ נִדְּעַ שֶׁהוּא יִדְּעַ כִּיּוֹ שֶׁנִּדְּעַ שֶׁהוּא נִמְצָא וְאִם יִמְצָא
 יִשְׁלַחֲנוּ שׂוֹאֵל אֵיךְ מִדַּעַתָּנוּ נִמְצָא לֹא אֲכַחֲנוּ לֹא כִּיּוֹ זֶה כִּיּוֹ אֲשֶׁר לֹא כִּיּוֹ מִצִּיאוֹתָיִת עַל הַשְּׁלֵמוֹת וְכִבֵּר נִפְסָךְ דְּבָר הַמִּשְׁתַּדֵּל לֹד
 לְדַעַת אֲמִתִּית יִדְּעִינִי וְנִמְצָא לֹא הִתְקַדֵּשׁ אֲלֵינוּ תִּמְנָא אִם עַד תִּכְלִית שְׂדֵי תִּבְאָ וְהַבֵּן כֹּל מֵה שֶׁאֲמַרְנוּ כִּפְעֻלֹת הָאֵלֶּם מִסֻּרוֹת
 אֵלֶינוּ וְכִיּוֹתָיִת לִהְיוֹת כְּדִיק אִרְשִׁי מִכְלִית הַכְּרִיזָה הַשֵּׁס יִתְּעַלֵּנוּ עַל אֲחֵת מִסְנֵי הַעֲנִינִים וּמִשְׁנֵי זֶה הִיָּה רִאֲוִי הַנֶּה וְהַל
 וְהַלְמוֹד וְהַכְּנֵה וְהַגְמֹל וְהַעֲנֵם וְאֵין כֻּלָּל זֶה שֶׁסֶךְ אֲמֵנִס תִּנְאֵר יִדְּעִינִי יִתְּעַלֵּנוּ לְכָל הַדְּבָרִים דַּעַתָּנוּ קִצְרָה לְהַסּ
 לְהַשִּׁינִי כִּיּוֹ שֶׁבְּאֲרָנוּ זֶה כֻּלָּל מֵה שֶׁכּוֹנֵנוּ לְשׁוֹן אֲחֵר בּוֹה הַשִּׁרָק וְכִבֵּר תִּנְעִי הַעֵת לְפִסּוֹךְ הַדְּבָרִים הַנֶּה וְאֲחֵתִיל בְּפִירוֹשׁ
 הַמִּסְתַּתֵּל הַזֹּאת אֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ לֵה אֵלֵינוּ הַשִּׁרָקִים *

תהלה לאל ברא שחקים

תמו השמנה שחקים

קָבַל תּוֹרָה מִסִּינִי וּמִסִּינִי לִיהוֹשֻׁעַ וְיִהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים וְזִקְנִים לְנָבִיאִים וְנָבִיאִים לְפִרְשֵׁי דְּבָרֵי הַחֲסִידִים וְהַמּוֹסְרִים
 כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה הֵם אֲמָרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָיוּ מִתּוֹנִים בְּדִין * וְהַעֲמִידוּ תַלְמִידִים הַרְבֵּה וַעֲשׂוּ סִי
 סִיג לְתוֹרָה

כִּבֵּר בְּאֲרָנוּ בְּשִׁתְּחַת מֵאֲמַרְנוּ בּוֹה הַחֲבוֹר תִּנְאֵר הַקְּבֵלָה אֵיךְ הִיָּתָה וְאֵין הַכּוֹנֶה הַנֶּה אֲלֵל לְפִרְשֵׁי דְּבָרֵי הַחֲסִידִים וְהַמּוֹסְרִים
 לְכָד לִזְרוּ לְקִנְיֵת קֶצֶת הַמִּדּוֹת מֵהַסּ אֲחֵתִם שֶׁתּוֹעֲלֵתִם גְּדוּלָּה וְכֹאֵן נִאֲדִיק לְהַזְהִיר הַפְּחִיתוּתִי שֶׁנִּקְוֶה גְּדוּלָּה וְהַשִּׁינִי אֲשֶׁר־הוּא
 הַמְּלִית לְכָד וְקֶצֶת הַעֲנִינִים מִשְׁנֵי שֶׁעֲנִינֵיהֶם מִכּוֹאֵר מִלְּכָד הַמִּנְעַם מֵהַסּ * הוּא מִתּוֹנִים בְּדִין שֶׁאֲחֵרֵינוּ לְחֻזֵּק הַדִּין וְלֹ
 וְאִי יִפְסְקוּהָ מֵהַרָּה עַד מִיִּבְינָהּ שֶׁאֲשֶׁר שִׁינְנוּ לֵהסּ עֲנִינִים שֶׁלֹּא הִיוּ נִגְלִים בְּתַחֲלַת הַמַּחֲשָׁבָה * וְעַשׂוּ סִיג לְתוֹרָה לֹד
 הַגְּדוּלָּה וְהַתְּקָנָה אֲשֶׁר יִרְחִיקֵנוּ הָאֵלֶּם מִן הַעֲבִירוֹת כִּיּוֹ שֶׁאֵין יִתְּעַלֵּנוּ מִשְׁמִרְתָּם מִשְׁמִרְתִּי וְנִמְצָא בְּפִירוֹשׁוֹ עֲשׂוּ מִשְׁמִרְתִּי לְמִשְׁמִרְתִּי
 שְׁמַעֲנוּ הַצִּדִּיק הִיָּה מִיִּשְׁרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָּה הוּא הִיָּה אוֹמֵר עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד עַל
 הַתּוֹרָה וְעַל הַעֲבוּרָה וְעַל גְּמִילוּת חֲסָדִים *

יִאֲמֵר מִכְּחֵמָה הִיָּה הַתּוֹרָה וּבְמַעֲלֹת הַמִּדּוֹת וְהַסּ גְּמִילוּת חֲסָדִים וּבְשִׁמְרִית מִצְוֹת הַתּוֹרָה וְהַסּ הַקְּרִבְנוֹת תִּהְיֶה הַתּוֹרָה
 תִּקָּן הַעוֹלָם וְשֶׁדֹר מִצִּיאוֹתָיִת עַל דֶּךְ שֶׁלֹּס *

אנשיגנום איש סוכו קבל משמשון הצדיק הוא היה אומר אל תהיו בעבדים המשמשין את ה
הרב על מנת לקבל פרס אלא הווי בעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס והי
מרא שמים עליכם

פרס יקרא הגמול אשר גמל האדם מי שאין לו טובה עליו אבל יעשה זה על דרך החסד והחנינה כמו שאמר אדם לעבד
אז לבנו הקטן אז לאשתי עשה לי כך וכך ואין לך דינר ואז שנים וזה ההפך אשר בין פרס לשכר כי השכר הוא מוכר
בדיו ואמר זה החסד שאדם לא תעבדו השם יתעלה מנת שיטוב לכם ויגמלכם חסד ותקווה לגמול ותעבדוהו בעבורו וא
ואומנם עבדוהו בעבדים שאינם מקוים להטובה ולא לגמולות חסד רצה בזה מהיו עבדים מאהבה כמו שאמר בפרקי
ומסנהדרין ועם כל זה לא פסחון מן האהבה ואמר עם היותכם עובדים מאהבה לא תניחו האהבה לגמרי והי מורא שמים
עליכם כי כבר בא בתורה האמונה ביהוה והוא אמר את האלךך תירא ואמר החכמים עבוד מאהבה עבוד מיראה ו
ואמר האהבה לא יספיק דבר ממה שצונו והוא לא יעשה דבר ממה שהחזיר מעצמו כי ליראה מבא גדול במוצות
לא תעשה וכל טעם במוצות האמוניות והוא להחכם שני תלמודים שם האחד גדון ושם השני ביותם וכאשר שמועו שאמר
זה האומר יצא מלפניו ואמר האחד לחבר הנה הרב אומר בסידור שאין לאדם לא גמול ולא עונש ואין תקוה כלל כי ל
לא הובנו כוננו וספק האחד דיי חבר ויצא מן הכלל והניחו התורה התורה לאחד כת אחת ולחברו כת אחרת וקראו
החכמים גדוקים וביטולים וכאשר לא היו יכולים לקבץ הקהלות לפי מה שהוצע להם מן האמונה שזאת האמונה הרעה ת
תפריד הנקבצים כל טעם שלא תקבץ הנפרדים נטו להאמין הדבר שלא יוכלו לבזבזו אצל האמין שאלו היו מוציאים אותם
משיחיו היו הרגו אותם רצוני לומר דברי תורה ואמר כל אחד לשיעורו שהיה מאמין בתורה וחולק על הקבלה שאינה
אומרת וזה לפי שטעם מן האמונות המוקבלות והגורות והתקנות אחר שלא יכלו לדחות הכל הסתוב והמקובל ועוד מה
שהתירוב להם הדרך לפרש כי לאחר ששם הסידור בבחינתם היה יכול להקל בזה שירצה להסביר בזה שירצה כפי כ
בונתו אחר שאינו מאמין כלל בעקר ואומנם בקשר דברים המקובלים אצל קצת בני אדם לבד ומאז יצא אליו הסתות הא
האחרות של מוטע ויקראו באלו האחרות רצוני לומר מזהים קריאים ושמועם אצל החכמים גדוקים וביטולים א
יהא אשר התנדלו להשיב על הקבלה ולפרש על הפסוקים כפי מה שיראה להם מבלתי שיטענו להכח כלל הסך אומר ית
על פי התורה אשר יורק ועל המשפט אשר יאמר לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יצונו לך ימין ושמאל

יוסף בן יועזר איש צרידה ויוסף בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם יוסף בן יועזר אומר יהי ב
ביתך בית ועד לחכמים והיו מתאבקים בעפר רגליהם והיו שותה בצמא את דבריהם

בית ועד בית מועד רצוני לומר שתאים ביתך מוכן להתקבץ החכמים תמיד בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ועד פסאיו
אדם לחברו אנה איתכר עמך אנה אועד עמך ואמר לו בבית שלנו

יוסף בן יוחנן איש ירושלים אומר יהי בתך פתוח לרוחה ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה
שיחה עם האשה באשתו אמרו קל וחומר באשת חברו מכאן אמרו חכמים כל זמן
שאדם ברובה שיחה עם האישה גורם רעה לעצמו ובוטל כדברי תורה וסופו יורש גיהנם :

סתוח לרמה שהא לך שער פתוח לדרך אלכי דרכים שכל הולך בדרך שיצטרך לדבר אז ירעב אז יצא יכנס ל
לבית מיד ויהיו עניים בני ביתך ואמר שצריך שיהיו שומעם העניים והדלים והוא יותר ראוי מקצת העבדים וכן היו ה
החכמים יענים קצת העבדים ומשפחים מי שהעניים שומעו ובני ביתו באשתי אומר ידע שהשיחה עם הנשים ב
ברוב הא בעיני המשגל משני זה אומר שהרבות השיחה עומק אסור כי הוא גורם רעה לעצמו רצוני לומר שיקנה שח
פחיתות וזוהי לפסא והוא חב הצוה ובוטל מדברי תורה מובא הוא שמואבד הזמן בעסקים אחרים : ואמר יורש ג
גיהנם בעבור שתביא אליו זאת השיחה מן המדי ויתחייב עליו העונש

יְהוֹשֻעַ בֶּן פְּרֹחִיָּה וְנֹתָא דְאַרְבֵּלִי קָבְלוּ בְדָם יְהוֹשֻעַ בֶּן פְּרֹחִיָּה אוֹמֵר עֲשֵׂה לְךָ רֵב וְהָיָה לְךָ חֵבֵר וְהָיָה דִן אֶת כָּל הָאָדָם לְכָף זְכוֹת :

עשה לך רב רוצה לומר אמי לא יהיה ראוי להיות לך רב אבל שים אותך לך רב עד שתדמה בו שהוא מלמד ויגלה ב בידך בעבור זה למד החכמה כי אין למד האדם מעצמו כלמודו מזולתו שהלמוד מעצמו טוב הוא אבל למוד מזולתו מולתו יתקיים בידו ויהא יותר מבואר אפילו היה כמוהו בחכמה או למטה היומו וכן בארנו בפי זאת המצוה : ואומר וקה לך חבר זכר אותך כלשון קנייה ולא אמר עשה לך חבר או התחבר לאחרים הכונה בזה שצריך לאדם שיקנה אהב לעצמו שיתקנה בו מעשיו וכל עניניו כמו שאמרו או חברותא או מיתותא ואם לא ימנעא צריך להשתדל בו בכל לבו ואפילו אם יתעורר שיופסדו לאהבה עד שישוב אהב ולא יסור מהמשך תמיד אחד רגו עד שתתחזק אהבתו כמו שאמרו בעלי המוסר כשתאהב לא תאהב על מדותיך ואינך תאהב על מדות אהבך וכשיכון כל אחד מב האהבי אל זאת הנאה יהיה כונת כל אחד משניהם להפיק רצון חברו ויהיה כונת שניהם יחד דבר אחד בלא ספק ומה טוב מ מלאך אריסטו האוהב אחד הוא ואתה והאהבי ג' מיטס אוהב תועלת אוהב מנוחה ואוהב מעלה ואומנם אוהב תועלת באהבת השותפים ואהבת המלך ומתנה ואומנם אוהב מנוחה הוא שני מיטס אוהב הנאה ואוהב בטחון אומנם אוהב הנאה באהבת חסידים לנכבות וכיוצא בהם ואומנם אוהב בטחון הוא שיהיה לאדם אוהב בטחון נפשו בו לא ישמר ומ ממונו לא ביעזב ולא בדבור ויודיעהו כל עניניו הטוב מהם והמעונה מביתו סיידא ממונו שיעזבהו בכל זה הברון לא אכלו ולא אכל זולתו כי כשיגיע לאדם בטחון באים זה השיעור ימנעא מנחה גדולה בדבריו ובאהבתו רבה ואוהב מ מעלה הוא שיהיה תאות שניהם וכונתם לדבר אחד והוא הטוב וירצה כל אחד להעזר בחברו בהגיע הטוב הוא לטובה יחד וזהו האהב אשר צוה לקנינו ואחא באהבת הרב לתלמודו והתלמוד לרב והיו דן את כל האדם לכף זכות ענינו כ כשיהיה אדם שלא תרע בו אם הוא צדיק אם הוא רשע ויתרא שיעשה מעשה או יאמר דבר שאם תפרשאו על דרך א אחת יהיה טוב ואם תפרשאו על דרך אחרת יהיה רע קח אותך על הטוב ולא תחשוב בו רע אבל אם יהיה האדם נודע שהוא צדיק מפורסם ובטובות הטובות ונראה לו פעל סכל עניניו מורים שהוא פעל רע ואין אדם יכול להכריעו לו לטוב אלא בדוחק גדול ובאפשר רחוק הוא ראוי שתקח אותו שהוא טוב אחד שיש שום דא אפשרות להיות טוב ואין זה מותר לך להפסדו ועל זה אמרו כל החוטא בפסדים לוקה בגופו וכן כשיהיה רשע ויתפרסמו מעשיו ואחר כך ראיתו שיש שיעשה מעשה סכל ראיתו מורית שהוא טוב ויש בו אפשרות רחוק לרע ראוי להשמר ממנו ואלא תאמן בו שהוא טוב א אחד שיש בו אפשרות לרע ועל זה נאמר גם כי יחזן קולו אל תאמן בו וגו' וכשיהיה בלתי ידוע והמעשה בלתי מכריע ל לאחד משני הקצוות צריך בדרך החסדות שתדון לכף זכות איזה קנה שיהיה משני הקצוות .

נֹתָא דְאַרְבֵּלִי אוֹמֵר דְּרַחֵק מִשְׁכַּן רַע וְאַל תִּתְחַבֵּר לְרֹשָׁע וְאַל תִּתְיָאֵשׁ מִן דְּפֹרְעָנוּת :

אל תתחבר לרשע כמוהו אחד ממיני האהבה והחברה כדי שלא תלמד ממעשיו וכבר בארנו בפרקים הקודמים כי ילמד אדם מהשתתפות בחברת הרשעים ואמר כשתחטא או תראה חוטא לא תבטח ותאמר שהשם יתלץ וענישאו אלח בעולם הבא ולא תתיאש מהנשם ממנו ומהה על החטא ההוא

יְהוֹדָה בֶּן טַבָּאי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שִׁשְׁתָּי קָבְלוּ בְדָם יְהוֹדָה בֶּן טַבָּאי אוֹמֵר אַל תַּעַשׂ עֵצֶמְךָ כְּעוֹרֶיךָ וְהָיִינוּ וְכִשְׁהָיוּ בְּעָלֵי הָרִין עוֹמְדִין לְפָנֶיךָ יְהוֹי בְּעֵינֶיךָ כְּרֹשָׁעִים וְכִשְׁנַפְטָרִין מִלְּפָנֶיךָ יְהוֹי בְּעֵינֶיךָ כִּכְאֵין כְּשֶׁקִּבְלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הָרִין :

עורכי הדין הם אנשים שלומדים הטענות והדינים עד שיהיו בקיאים בני אדם בדיניהם שהם מחברים סאלות כמא כפיאמר הדין כך ענה כך וכשיטענו בעל הדין כך תהיה תשובתך כך כאלו הם עורכים הדין וכעלי הדין לפנייהם ולזה קראו עורכי הדינים כאלו ערכו הדין לפנייהם והאחרים מהדמות להם רל ללמד אחד מבלי הדין טענה שתעלה

ואמר לו אומר כך אז תהיה על דרך כך וכך. ואף על פי מדע בו שהוא העשוק ושחבד טוען עליו מקר לבימה שהוא
חושב באמת עד כל זה אין מותר לו שילמדו טענה שתכלהו ויעצלהו כלל:

שמעון בן שטח אומר הוי מרבה לחקור את העדים. והוי זוהר בדברך. שטח מתוכם ילמדו
לשקר. שמעיה ואבטליון קברו מהם. שמעיה אומר: אהוב את המלאכה. ושטח את זה
הרבנות. ואל תתדע דרשות.

ועתה הוא השלטנות ואלו שלש מדות יש בהן תקון האומה והעולם כי בהעדר המלאכה יצר לו ויבולווינה
זבבקה הצירה. והרבנות. ידעו לו נסיונות בעולם ורעות כי משני סיקנאו בו בני אדם. ויחלקו עליו יסיד חמו
דמונתו כמו שאמרנו כיון שנתונה אדם פרנס על הצבור מלמטה נעשה רשע מלמעלה כן ידיעת המלך וקריבתו רחוק
ואז להציל ממנה בעולם הזה והיא משפדת חמונתו כי לא ישגיח בדבר רק בזה סיקרית אלו ואזה יודע ענין דואר
ואף על פי שהמלך אשר קרב אלו היה משיח השם ונביא וכחור מהשם ית' אבטליון

אבטליון אומר חכמים הזהרו בדבריהם. שטח תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים
וישתו התלמידים הבאים אחרים. וימותו. ונמצא שם שמים מתחלל.

מים הימים כנו למות. ואמר השומע בדבריהם בתוך ההמון ולא יהיה בדבריהם מקום שיסביל פנים אדם משני
שם היו שם אנשים כופרים יפרשו אותם כפי חמונתם והתלמידים כבר שמעו אותם מהם ויחזרו למות. ויחשבו
שזאת הייתה חמונתם ויהיה בזה חלול השם כאשר ארץ לאנטיגוס עם צדק וכתום.

הלל ושמיא קבלו מהם הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אהב שלום ורורף שלום אהב
את הכריות ומקרבן לתורה. הוא היה אומר נגד שמיא אבד שמיא ורלא מסיף יסיף
ורלא יליף קטלא חיבוראשתמש בתנא חרף.

מתלמידיו של אהרן. אמרו שאהרן עליו השלום כשהיה מרגיש באדם שתוכו רע וסבידו עבירה היה מתחיל לו לשלוט
והיה מתאבד אלו והיה מרבה לספר עמו והיה האיש ההוא מכיין נפשו ואולי חיי לו אלו היה יודע אהרן שכן לבו ורוב
משעלם לא היה מתיר לעצמו להסתכל כי כל סכן מידבר עמי. ואומם אני אכלו בחזקת אדם כשר. לכן אני אהיה מ
יחשבתו והיה חזר למעט. ומב ונעשה מתלמידיו הלומדים מומנו ואמר השם ית' כשתאזרו בזאת המדה הנכבדת בשנים
ובמישור הלך את רבים השוב מעצן. ועל זה הענין המפורסם עליו כיון הלל. ואמר גם כן כשימנך שם האדם לגדל ה
התבסר בהסקו והיה אומר גם כן מי שאינו מרבה בקריאה ומיתתו השם ית' אכל מי שלא למד כלל ראוי ליהרב. וימי
שומעיהם בתנא ימות ר' מי שמתפרנס בתורה ומקבל מועצה תועלת וזאת הייתה כונתו בזה המאמר כמו שיתבאר בזאת
המסכתא ונאמר עוד על דרך הסיקון תלמיד גברא אחריתא רצוני לומר שאין מותר לו לתלמיד הכס סיקבל שמועם מה
משום אדם אלא מתלמידיו

הוא היה אומר אם אין אני לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עבשיו אפתי:

אמר אם לא אהיה אני בעצמי המעורר נפשי למעלה מי יעירה שאין לה מעורר מחנך כמו שבארנו בפרק השמיני: וא
ואחד פברשותי להענות נפשי לאהיה כד שארצה איהו מעשה עשיתי וכן המעשים הטובים כאלו

יד ד

היה מחבר עצמו ואומר מה אני כלומר מה בא ממני ואני שלם ואף על פי שעשיתי זה הענין ואחד קדמך ואחריה לא
 יתקנה עתה המעלות ביומי הבחרות מתי אקנה אותם ביומי הזקנה לא כי קשה הוא לסור מהתבוננות בעת ההיא מ
 ומעני שהקנינים והמדות נתחזקו ונתעבבו אם מעלות אם פחתות ואחד החכם הנזק לנער על פי דרכו גם כיו
 יזקין לא יסור ממנה :

שמיאי אומר עשה תורתך קבע אמור מעט ועשה הרבה והוי בקבל את כל האדם בספר פנים יפות

אמר עשה תלמוד תורה השרם והעקר וכל שאר עסקך נמשכים אחריה אם נודק נודק ואם לא חזק לא חזק
 חזק ואין נזק בהבצרו ואמר צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה כאמר אבינו מיעד בפת לחם אלה והביא
 המלה וחלב וכן הבקר ושלם שאין קמח בלתי ורעשים אומרים הרבה ואפי' מעט אינם עושים כעפרון שנתן הכלב
 בדבריו ובמצאה לא הניח אפי' פרטה אחת מן הדמוים סבר פנים יפות הוא שיפא ויתן עם הבריות בנחת ודבריו
 ערבים ורצוים

רבן גמליאל אומר עשה לך רב והסתלק מן הספק ואל תרבה לעשר אומדות

זה אשר צוה הנה לעשות רב לענין הלמוד אבל להוראה שם לך רב שתמנע עליו באמור והתר והסתלק אתה מן ה
 הספק בחכמים בירושלמי ויל אייתי לי זקן מן השוק דאמנך עליה ואשרי לך וכן צוה שיכרח מהוציא המעשיות כח
 באומד מפני שהוא מן הספקות :

**שמעון בנו אומר כל ימי גדולתי בן החכמים ולא מצאתי לנפח יפה משתקה ולא המדרש חזא
 העיקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא :**

כבר אמר החכם ברוב דברים לא יחלל פסח וסבת זה שרוב הדברים תוספות ומותר' וזאת כמו שאמר עתה כי כ
 כשירבה האדם דברים יסג על כל פנים שאף אפשר שלא יהיה בדבריו דבור אחד שאין ראוי לאמרו וממתי ה
 החכמים מעט דברים וממתי הסכלים רוב הדברים וקל כסל ברוב דברים וכבר אמרו החכמים שמעט הד
 הדברים ראוי על מעלת האבות והיות האדם מיוחס אמרו מיהסותא דבבל שתקנתא ואמר בספר המדות שאחד מ
 מהחכמים נראה שנתן הרבה עד שלא היה מדבר דבור שאין ראוי לאמרו לא היה מדבר אלא מעט מזהר ונאמר ל
 לו מה שבתרם שתקנתך ואמר בחזקת הדברים ומצאתי נחלקים לד' חלקים החלק הראשון הוא כל נזק
 מביא תועלת כקללת בני אדם ודבר נבלה וכיוצא בהם שהדברים ההם שטות ומורה : והחלק השני יס כו
 נזק מזה אחר והתועלת מזה אחר כבבא אדם אחד לקבל בו תועלת ויהיה בשבבא האזנה שוכעים טאון וזיק למי שס
 שפכו וצריך להניח הדברים בזה בגלל הסבה הזאת שלא ידברו בזה החלק גם כן .. והחלק השלישי
 דברים שאין תועלת בהם ולא נזק כרוב דברי ההמון אך נבנת חומה פלנטית ואין נבנה הכל פלנט ונכססור י
 יופי בית פלנטי ורוב מדרגות המדינה הפלנטית וכיוצא באלו הם מדברי המותר אחר הדברים גם כן כזה מותר ואין
 תועלת בהם והחלק הרביעי דברים שכלם תועלת בדברים בחכמות ובמעלות ודבר האדם בזה שהוא
 מיוחד בו מן הדברים שחיו תלוים בהם ובהם ימשך מציאותו וכזה צריך לדבר אחר בכל עת שאשמוע דברים
 אני כוונת אותם ואם אמצאם מזה החלק הרביעי אדבר בס ואם יהיו משאר החלקים אשתוק מהם ואמרו בעלי המד
 המדות כזו זה האיש ויחמנו שהוא סר שלשה רבני הדברים וזאת החכמה שצריך ללמוד ואני אומר שהדבור יח
 יהלך לפי חוב התורה לחומשה חלקים : מזה בו ונזהר בו ונמאס ואהוב ומותר .. החלק הראשון
 הוא המצוה והוא קריאת התורה ולמודה וקריאת תלמודה וזאת מצות עשה מציית ודברית בס והיא מקולה כנגד כל
 המצוות וכבר נאמר מן האזהרה בלמוד מה שלא יכל זה החבור קצתו .. והחלק השני הוא הדבור הנאסר ונ
 ונזהר ממנו כעדות שקר ודבר שקר והרסלות והקללה ודברי התורה מורים על זה החלק וכן נבלות הפה ולשון אר
 הרע והזנב הסלישי הוא הדבור הנאסר אשר אין בו תועלת לאדם בנפשו ולא בצריה ולא מרי
 כרוב ספור ההמון בזה שארע ומה שהיה ומה הם מנהג מלך פלנטי בהבלו ואך היתה סבת מות פלנטי ואך היתה

הענין שבו נאמר קריאת אותם החכמים שיהיה בטלה והחכמים השתדלו בעצמם להטות זה החלק מן הדבור ונאמר
על רב תלמידו של ר' חייא טלה שח שיחה בטלה ומזה החלק גם כן שצנח אדם מעלה. או יסבך פחיתות. והיו בו
במדות או שכלות. והחלק הרביעי. הוא הנאמר. והוא הדבור בשבח המעלות השכלות או מעלות ה
המדות. ובגנות הפחיתות משני האמנים אחד להעיר הנפש למעלות בשמירה ובשמירה ולמנוחה מן הפחיתות בדרכים ה
מהם בעצמם וכן לשבח החכמים. ולהאדות מעלותיהם כדי שיטובו ומהנהגה בעיני בני אדם. וילכו בדרכיהם ולבנות
הדעים בפחיתותיהם כדי שיתבגו פעולתם וזכרם בעיני בני אדם. ויתרחקו מהם ולא יתבגלוהם כמנהגיהם. וזה החלק
רצוני לומר לומר האמות המעלות והפחיתות מן המדות הפחיתות יקרא דרך ארץ. והחלק החמישי. הוא
האומר והוא הדבור במה שמומח לבני אדם מסודרת ופרנסתו ומאכליו ומשנתו ולבשו ושאר מה שצריך לו והוא מותר
אין להבה בו ולא מאוס אבל אם ירצה ידבר בו מה שירצה ואם ירצה לא ידבר וכזה החלק יצאבא האדם כשימנע הדב
הדבור. והאחרון אמר המוסר והדרכות בו דברים אבל האסור והנמאס אין צריך לאזהרה ולא נזהר שראוי לשתוק ומונע
לומר אבל המנהג בו והאזהב אלו היה האדם יכול לדבר בו כל ימיו והיה טוב אבל צריך להזהר משני דברים האחד מ
מהם שיהיו מעשיו ומסמיו לרבינו כמו שאמר נאם הדברים היוצאים מפי עושהם ועל זה הענין כיון באמרנו ולא ה
האדם הוא עקר אלא המעשה באמרנו והחכמים ואמרנו לנדיק שילמד המעלות. דרוש. ולפיכך לדרוש ואמרנו הנביא
רננו צדיקים בה ליטרים נאום תהלה. והענין האחר הוא הקצור ושישדל להדבות הענינים במעט דברים לא שיהיה
הענין בהם והוא אחר לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה. ודע שהסודרים המצויים באזהרה לשון שיהיו צריך שי
שיבחנו בעיניהם. אם הם הולכים על דרך הדבור אשר חלקנוהו ואמנם בארצו זה אף על פי שאם מבוחר משני ש
פראיתו קנים. וחפידים ומאפי תורנתו כשהיו במסכת יין כהפה או זולתה. וירצה אדם לשיר שיר עירבו ואשילו היה ע
ענין השיר הוא שבה העברה או הנדיבות. והוא מן החלק האזהב או בשבחי היון ורחיקו זה בכל צד מן ההרחקה. ואין
מותר אצלם לשמנו ובשימור המאמר פיוט מן הפיוטים הנבדלים. לא ירחיקוהו ולא ירע בעיניהם. עם היות ברב
בדברים הם המוזר ומינו או הנמאס וזה סכלות גמורה. שהדבור לא יאמר. ויתר ויאהב וימאס ויזהר באמירתו מ
מזה הלשון שנגעשה אבל מזה ענינו. שאם יהיה ענין השיר האף מעלה. יתחייב לאמרנו באזהרה לשון שיהיה ואם י
יהיה כוונת השיר הוא פחיתות באזהרה לשון שיהיה. אסור לאמרנו. גם יאמר לי כזה תעשה כי כשהיה שני פיוטים ולשם
ולשניהם ענין אחד והענין כח התאזהב ושבח אותה ושמו הנפש בה והוא פחיתות והוא מחלק הדבור הנמאס מפני שהוא
מוזר ומעורר על מדה פחותה כמו שהצבאר ומדבריו בפרק הרביעי ויהיה אחד משני הפיוטים עברי והאחר ערבי או ל
לעז יהיה שמעית העברי והדבור בו ויתר נמאס אבל העזרה לנעלה הלשון שאין צריך שישתמשו בו אלא במעלות כל סב
טוב אם יצורק אלו שישמרו בו פסוק מן התורה או משיר השירים בענין האהבה שאין יאמר מחלק הנמאס לחלק האסור ומנ
ומוזהר ממונע שהעזרה אסרה לעשות דברי הנבואה מוסי ומר בשחיתות ובדברים נענים ואחר שצריך לשון הרע בחלק
הדבור האסור ראיתי לבאחר ולכסור בו קצת מה שזכר שבו אדם בו בענין גדול והוא החטא הגדול שבבני אדם תמ
תמיד וכל סכן במה שאמרנו הכמים שאבן לשון הרע לא יבטל אדם ממונע בכל יום ויום ויתן שיתבטל מלשון הרע עצמו. ול
ולשון הרע שפור רעות האדם ומומיו ולבנות אדם מישראל באזהרה צד שיהיה מן הגנות ואשילו היה המנוחה חסר כמו שזכ
הוא שצנח גנות האדם אשילו בפעולתו אשר יעשה באמת. שהאמרנו ויחטא ואשר יאמנהו ויחטא. אומר. שלשה לשון ה
הרע הרעת. האומר. והשומע. ושאומר. עליו. ואמרנו המקבלי ויתר הן האומר. ואבן לשון הרע הוא זכרון מומי
האדם בלתי באור אחר שלמה בזה הענין כי פעמים יהיה הזכר מומי האדם בלתי באור מראה שאין היענה לו במה ש
שהובן מדבריו ושהוא לא זה. ואמנם כן ענין אחד כמו שאמר. כמתלהלה היונה ויקים חיצים ומות. כן אים רמה א
את רעהו. ואמר הלא משחק אני. וכבר שבח חכם מן החכמים בעיבת מוסר שהראה לו במעמד גדול. ונגה הדב מ
מעשה המעבב בעיבת המוסר האף ואמר לו כלך מלשון הרע כלומר שאתה מסבב גנותו בשבחך אותה בתוך ההמון. ש
מזהם מי שיאזהרה. ויהיה מי שיסבא. ויבטורן שנאמר כשישמע שבחו. לזכור מומי ורעותיו. וזה תכלית ההרחקה מ
מלשון הרע. ולשון המענה לא נחתם בו. דין על אבותינו אלא על לשון הרע רצוני לומר ענין המעלות אשר נאמר ב
בהם ויציאו דבת הארץ וגו' ואמרנו עליהם האלו. ומה אלו שלא התיארו שם רע. אלא על העצם ועל האבנים התחייבו
מן הענין מה שנתחייבו. מי שדבר בגנות חברו על אחת כמה וכמה. ולשון התוספתא על שלשה דברים נפרעין מן ה
האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא. עו'. וגלוי עריות. ושפיכות דמים. ולשון הרע סבב כלם. ואמרנו בתלמוד
כי בעז כל לשון הגדולה והוא אומר אלא חטא העם הזה חטא גדולה. ובחטא גלוי עריות בא גם כן לשון הגדולה והוא
אמרנו ואף אעשה הרעה הגדולה הזאת ובחטא שסמית דמים בא גם כן לשון הגדולה והוא אומר גדול עושי מעשה. אבל

כלשון הרע באל לשון גדולו רצוני לומר שהיה מקול כנגד שלשום והוא אמרו לשון מדברת גדולות ודברו כחטא הזה הנה
המהמיר הדבר וסוף מה שנאמר כל המספר לשון הרע כפר בערך שנאמר אשר אמר ללשוננו נבכיר שכתנו אחת
מי חרון לנו . אומנם ספרתי קצת מה שספרו בזה הדבר אך על פי שהארכת כדי שיתרחק ממנו האדם בכל יכלתו ויפסיק
כונתו לשחק רצוני לומר מה החלק מן הדבור .

רבן שמעון בן גמליאל אומר . על שלשה דברים העולם קיים . על הדין . ועל האמת . ועל
השלום . שנאמר אמת משפט ושלום שפטו בשעריכם :

הדין הוא התנהגות המדינה ביחס : וכבר בארנו בפרק הד' מהאמת : הוא המעלות השכליות : והשלום הוא מעלות האדם
אמונות וכשנאמר אלו השלשה יהיה המציאות בשלמות שאפשר לו כלל ספק

טו

פרק

רבי

אומר אמונה דרך ישרה שיבור לו האדם . כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם
והוא זהיר במצוה קלה כבחמורה . שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות . והרי מחשב הפסד
מצוה . כנגד שכרה . ושכר עבירה כנגד הפסדה . והסתכל בשלשה דברים . ואי אתה בא ל
לידי עבירה . דע מה למעלה מכך . ען רואה ואזן שמעת וכל מעשך בספר נכתבים .

מבואר הוא סודך הישרה היא הפעולות הטובות אשר בארנו בפרק הרביעי והם הפעולות הממוצעות מפני טבעת מן
ידיה האדם לנפשו תכונה הטובה והיה נהנה טוב עם בני אדם . והוא אמרו תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם :
אחר כך אל סודך לזהר במצוה שיחשב בה שהיא קלה כבחמורה התל ולמידת לשון הקודש . כמנהג שהתבאר לך שהיה
גדולה . כמילה . ונצית . ושהיות הפסח . וסם טבת זה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות . ובאור זה הענין כאשר
אומר . והוא שהתורה כלה . ומצוה ומצות עשה . ומצוה ומצות לא תעשה . ואומנם מצות לא תעשה באר הכתוב העונש על
כל אחת מהם . ולבד המעט מהן . והייב על קצת המצוות . ועל קצת הכרת . ומיתה בידי שמים . ומלקות . וידענו
ומענשי מצות לא תעשה כלם וזה מהם אסורים גדול וזה מהם למטה ממנו והם שמונה מדרגות : המדרגה הראשונה והיא
הגדולה טבעה . הם הדברים שחייבים עליהם סקילה : והמדרגה שלמטה הימנה מחויבי שרפה : והשלשית מחויבי הרב
והרביעית מחויבי חנק : והחמישית מחויבי כרת : והששית מחויבי מיתה בידי שמים : והשביעית מחויבי מלקות : והש
והשמינית לאין שאין לוקח עליהם : ומאלו המדרגות נדע חומר העון . וקלות . אבל מצות עשה לא התבאר שם כל א
אחת מהן . וזה היא אצל חכם יתברך . וכל זה כדי שלא נדע חזון מצוה צריך מאד לשמרה ואזון מצוה למטה הימנה . א
אבל צוה לעשות ענין פלטי ופלטי . ולא הודיע בשר חיזה משניהם יותר גדול אצל ה' ותוּמַט זה צריך להזהר ע
עליהם כלם . ומפני זה הערך . אמרו העוסק במצוה פטור מן המצוה מכלתי הקשה בין המצוה אשר הוא מתעסק בה
ובין האחר אשר תבצר מוּמנה ולזה גם כן אמרו אין מעבירין על המצות . רצוני לומר כשיודעין לך מעשה מצוה לא תע
תעבירה ותניחיה לעשות מצוה אחרת . ואחר כך אמר ואלך על פי שלל התבאר שיעור חבוב מצוה על מצוה יש בהן צד
הקשה . והוא שכל מצות עשה שתמצא אותה שיתחייב העובר עליה עונש גדול . דע שבעשית גם כן ספר גדול . והוא
בו שהמילה . וקרבן פסח ושבתה בשביעי . ועשית מעקה . כל אלו מצות עשה . אבל חייב העונש וילאזה בשבת סק
בקילה . ואף מבטל מילה . או קרבן במועד . חייב כרת . והמשיך דמים בביתו לאו . והוא אמרו . ולא תפוס דמים ב
בביתך . ומה תדע ששכר שבתה בשבת יותר גדול משכר מילה . ושכר המילה יותר אצל השם ויתמסר עשית מעקה ו
והוא ענין אחר . הוא מחשב הפסד מנה כנגד שכרה . וגם כן אמר שכר עבירה כנגד תעשה אותה . זה גם כן לא התב
תבאר . אומנם תלמידה ומעשה שהחטא אשר עונש עושהו גדול . שכר הנחתו כפי הערך הוא מן הגדול . כמו שהת

שהתבאר בקדושן כחמס כל הושב ולא עבר עבירה נותנת לו סכר כיצוה מצוה וכבר בארנוהו מס ולפון התורה
בהיות המעשים ידועים אלנו ית כמו שמהם רבינו עה יאמר מספרך אשר :

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שנ
שניהם משכחת עון וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון כל
העוסקים עם הצבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמים שזכות אבותם מסיעתן וצדקתן עומדת
לעד ואתם מעלה אני עליכם שכר כאלו עשיתם ..

רונה לומר בדרך ארץ הנה העוסק בפנימיה ואמרו וגוררת עון כמו שבארנו במקום אחר אמרו סופו יצא מלגום את
הכריות ובאמרו ואתם מעלה אני עליכם סכר הרבה כאלו עשיתם הוא דבר האס לעולם עם הצבור ששעמים סיו
סיומנו מעשות מצוה בעת הצעסק בצרכי צבור ואמר שהאס ית יעלה עליהם סכר כאלו עשו המצוה ההיא ואף על פי
שלא עשוהו אחר שהעסקן עם הצבור לשם שמים ..

היו זורקין ברשות שאין בקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן נראין באהבין בשעת הנאתו ו
ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו

פבר בארנו שהרשות האל מלגנות והוא מספר במדותיהם ומהיר מהם ..

הוא היה אומר עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו בטל רצונך מפני רצונו כדי
שיבטל רצון אחרים מפני רצונך .. הלל אומר אל תפרוש מן הצבור ואל תאמן בעצמך
עד יום מותך ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע
שסופו להשמע ואל תאמר לבשאפנה אשנה שמא לא תפנה ..

כבר אודענו בפרק הד' שאין צריך להסיר מן הצבור אלא לפי הפסדה כמו שבארנו מס ואמר שהאדם אף על כי שפחה
לו תצוה תצוה בנפש והתחזקת לא יסלק ידו מלכפול עשית הטוב להוסיף החזקת ולא יבטח ויאמר זאת המעלה כבר ע
עלתה בידי ואי אפשר לה יתקדור שאפשר הוא שתאמר והוא אמרו עד יום מותך ודבר שאי אפשר לשמוע הוא שהיה מס
פסוטי הדברים מרחק מאד ובעל וכסאיסכל האדם בו יאמץ מהדברים נכונים והוא מהיר מן
הדרך והוא מן הדבר שהוא אומר לא יהיו דברים צריכים לפירוש הדוק והסתכלות יתירה ואז יבינה המומצ כשאפנה ר
רונה בו כשאפנה מה העסק זה דומה למה שקדם ממות שמואל חבירו עשה תורתך קבע ..

הוא היה אומר אין בור ירא חט ולא עם הארץ חסיד ולא הבושה לומר ולא הקפדן מלמד ו
ולא כל המרבה בסחורה בחכים ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש ..

בור הוא שאין לו לא חכמה ולא מדות ועם הארץ הוא שאין לו מעלות סכלות אבל יהיו לו קצת מעלות המדות ובוטח
ידוע וקפדן הוא מי שמקפיד על כל דבר וכועס ונענן השתדל הדגל נפסד ומשך אותה לקנות המעלות וחדר שאין מס
אנשים חכמים סילמרוך היה אלה מלמד את עצמו ותרבו ויאבק איש עני ואשתדל גברא עויה ואמרו שהתורה לא ת
תועה כבעלי הגאולה והנאות ולא בהולכי ארצות רחוקות וסמכו זה לשפוק על צד המלצה והוא אמרו לא בשמים הוא ל
לאמר וגו' ולא מעבר לים היא וגו' אמרו לא בגוי הדוח היא ולא במהלכי מעבר לים היא ..

אף הוא ראה גולגולת אחת שצפה על פני דמים אמר לה על דאמפת אטפוך וסוף בטיפוך
ישופון

וינה לומר שאתה נאמרת בעבור שהרגת זולתך ואמר הריך עתיד להיות הסונה בזה המלמד שפעולות הרעות יסובו בו
בראש עושהו כמו שאמר עונותיו ילכדונו הרשע ונאמר בור כיה ויחפרהו ואמר הכמים במדה שאדם מודד בה
מוודדים לו וזה דבר הנראה לעין בכל עת ובכל זמן ובכל מקום שכל מי שיעשה רע ויחדש מיט החלום ופחיתות שהוא
עצמו יזקק מן הרעות ההם בעצמם אשר חדש מפני שהוא למד מלאכה שתעשה נזק לו ולזולתו וכן כל המלמד מעלה או
סומך שפועל טוב וק האובות יגיעה תעלה השועל הוא מפני שהוא מלמד דבר שיעשה טוב לו ולזולתו ודברי הסתוב
בזה טובים מאד אמר כי פועל שאדם יעלה לו

הוא היה אומר מרבה בשד מרבה רמה מרבה נכסים מרבה ראגה מרבה
נשים מרבה כשפים מרבה שפחות מרבה זמה מרבה עבדים מרבה גזל
מרבה תורה מרבה חיים מרבה ישיבה מרבה חכמה מרבה עצה מרבה ת
תבונה מרבה צדקה מרבה שלום קנה שם טוב קנה לעצמו קנה לו דברי תורה
קנה לו חי העולם הבא רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי הוא היה אומר
אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לך נוצרת

המשה תמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי ואלו הן ר אליעזר בן הורקנוס ור יהושע בן חנניה
ור יוסי הכהן ור שמעון בן נתנאל ור אלעזר בן ערך הוא היה מונה שבחן ראל
אליעזר בן הורקנוס בור סיד שאינו מאבר טפה רבי יהושע בן חנניה אשרי יולדתו רבי
יוסי הכהן חסיד ר שמעון בן נתנאל רא חטא ור אליעזר בן ערך מעין הכתגבר

שבח רבי אליעזר בזכרונות טוב בהדמותו לבור מוסד שלא יאבד מימיו : ושבח רבי יהושע במעלות המדות כי בהם
יושר האדם ויכבוד ויאהבהו רוב העולם ולזה הוא מאמר בו יולדת : ורבי יוסי שבח בטוב מעלות המדע ובמעלת הש
השכליות : ורבי שמעון שבח ביראת חטא : והוא זריזות והשתדלות בעניני עסקי הטוב ושמירתו ברע : ושבח רבי
אליעזר בן ערך בטוב ההכנה והיות כל ענין עמוק קל אכלו ותבונתו מושגת על העין

הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע
הוא את כולם אבא שאול אומר משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים וא
אליעזר בן הורקנוס אף עמהן ואליעזר בן ערך בכף שניה מכריע הוא את כולם
אמר להם צאו וראו איזו היא דרך ישרה שידבק בה האדם רבי אליעזר אומר עין טובה
רבי יהושע אומר חבר טוב רי יוסי אומר שכן טוב רבי שמעון אומר הרואה את הגורד רבי
אליעזר אומר לב טוב אמר להם רואה אני את דברי אליעזר בן ערך מדבריהם שבכלל רב
דבריו את דבריהם אמר להם צאו וראו איזו היא דרך רעה שיתרחק ממנה האדם
רבי אליעזר אומר עין רעה רבי יהושע אומר חבר רע רבי יוס אומר שכן רע רבי שמעון או
אומר הלוח ואינו משלם אחד לזה מן האדם כלזה מן המקום ברוך הוא שנאמר לזה רשע
לא ישלם וצדיק חונן ונותן רבי אליעזר אומר לב רע אמר להם רואה אני את דברי רבי א
אליעזר בן ערך מדבריהם שבכלל דבריו דבריהם

עין טובה ההשקפות במה שיש לאדם והיא מושגות המדות : ועין רעה : ספכה דל הקטנת הדברים והחזקתם על התו
התוספת : ואמר הנה הנראה הגולד אשר ענינו טילמוד מה שעתיד להיות ממה שהוא נמצא עתה : אינו בחכמות עד
שתהיה מעלה שכלית : והיה פירושו טילמוד הנסתר : וכן הנראה : אבל רוצה בו הנה העיון בעניני האדם מעסקיו אשר
בהם המעש מציאותו שיענין באחרית ענינו וכנגד זה הביא משל אחד והוא אמרו הללו ואינו משלם : שלא ילמדו דבר
אחד כך והוא פחיתות המדה וצדק חזק ונותן זה צדקו של עולם והוא השם ותבדק שאלו דברים נכונים וישר הוא יוכן ואתה
צדק על כל הבא עלינו פירוש חזק לאדם המלכה להבין ואינו משלם : משלם לו הקדוש ברוך הוא חלק עבודתו שגלח
חסד לזולתו ללמדו עד שתשיג ידו די מחסורו וכאשר יוצא ידו ולא ישלם למלואו השם ותבדק משלם לו וענין נראה דב
דבריו בזה ומבין מענין השם לא ראה סכנותו לא בזה ובזה חזק שכלל דבריו שאמר לב רע הוא הכל : וכבר בארנו
בפרק השני אשר הקדמנו לפירושו זאת המוסכתא שמעלות המדות כלם ימצאו לחלק המעצור לחלקי הנפש לבד ולא
בסבב ימצאו פחיתות המדות ובארנו בפרק הרביעי שהפעלות שהם טובות הם הפעלות המושגות אשר יבאו ממשלות
המדות וכן הוא ידוע אצל הפלסופים והרופאים שהנפש המושגות היא בלב והלב חדרה וכליה אלו תוהם וא
ואף על פי שהכחות כלם מפורדות מן הלב והוא התחלתם לפי הדעת האמת אבל הכח המעצור לא יתפשט ממנו לאבר
אחר כדרך שמתפשט הכח הזן דל החלק הצומח אשר ספרנו בפרק הראשון מן הלב אל הכבד והבן מכל מה שבארנו
על טוב רוצה בו הפעלות הטובות והם הפעלות המושגות והם מעלות המדות והוא כולל ההשקפות וההשקפות הטובים
וזולת זה מן המעלה והוא אמרו שכלל דבריו דבריו כן לב רע פחיתות המדות והוא כולל גם כן כל מה שהזכיר ממנו

הם אמרו שלשה דברים : רבי אליעזר אומר יחי ממון חבירך חביב עליך כשדך ואל תהי נוח
לכעוס שוב יום אחד לפני מיתתך והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגחלתן
שכא תבזה שגשבתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף ואף בלד
דבריהם בגחלי אש :

אל תהי נוח לכעוס אל תבין עצמך לכעוס ולרענות וכבר הולחנו לגנות הכעס והרענות והחזק שבדבריהם אמרו כל מ
מי שכוהם כאלו עובד עבודה זרה וסוכרו לאומיו לא יהיה כך אל זה ולא תשתחוה לחל נכר דל סמני הדברים אחד ושבו
יום אחד לפני מיתתך והוא אינו יודע מה ימות שמה היום שמה למחר ויהיו כל ימיו בתשובה אבל אמרו והוי מתחמם כ
כנגד אורן של חכמים אינו ומאמריו אשר הזכיר בהם אבל הוא ממה שמוענו מוולתו והיה מספר אותו ומפני זה לא נמנה
מוכלל דבריו והכונה בזאת הנזירה שמה אומר לך כשתתקרב לחכמים ואל אכשף המעלות אל תתנגע עמהם ואל תתג
תנאזה עליהם אבל תהיה חברתך האדוני להם שתתקרב בעת שיקרבך ואל תוסף להתקרב אליה יותר ממה שיקרבך
שלא תפסיד כונתם כך ותהמך אהבתם לשנאה ולא תניעך מהן התעלות אשר תקנה והמשיל זה במי שמתחמם באש שא
שאל ישב רחוק ממנו ויהא בחזקו ויקבל תועלת באורו ואם ישמע בעצמו ויוסף להתקרב אליו ושרף וישאב לו התועלת
לנזק והוא ענין אמרו על דה המלך הוי מתחמם כנגד אורן של חכמים והוי זהיר בגחלתן שלא תבזה ואחר כך הוסיף להם
להשחרר וזה ואומר לא תחשב שאל יפסיד כלשונם תשוב ותפיוסם בדברים ויתפיוסו כי אינם לא ישמעו לקול מלחם
כמו שלא ישמעו אלו השרף כמו שאמר אשר לא ישמע לקול מלחמים : ואזה תדע זה מענין נחזי במה שהזכיר כנגד
רבי אליעזר : שכל בחלי מעוקה כהתבאר מדברי חכמים בענין וארבעה אנשים היו מגורשים : וכן
רבי יהושע בן פרחיה וכלם התבאר הנזק שהיו שגו וזולתם מוקדריהם תבטלים :
רבי יהושע

רבי יהושע אומר עין הרע ויצר הרע ושנאת הבריות מציאין את האדם מן העולם :

אמר שהריצות למונח ורוב התורה ורוב הנפש והוא חולי המרה שהורה שיביא האדם למאוס ראות עינו ויפגלו ויט
ויטב לו חברת החיות והתבודד במדברות וביערות ויבחר לו מקום שאינו מיושב זה אצלם לא ימצא פרישות רק לרוע
תאותם וקנאתם בזולתם אלו ימותו האדם בלא ספק כי יחלה גופו וימות טרם עת :

רבי יוסי אומר יהי ממון חברך חביב עליך כשלך והתקן עצמך ללמוד תורה סאינה
ירושל לך וכל מעשיך יהיו לשם שמים

כבר בארנו בפרק השמיני ענין ההבנה והמונח סריך לאדם להכין עצמו למעלות. ובארנו בפרק זה ענין אמרו וכל
מעשך יהיו לשם שמים :

רבי שמעון אומר היה זהיר בקרית שמע ובתפלה ובשאתה מתפלל אל תעש תפלתך קבע
אלא רחמים ותחנונים לפני המקום שנאמר כי אל חנון ורחום הוא ארך אפים ורב
חסד ורחם על הרעה ואל תה רשע בפני עצמך.

במחשבות אדם עצמו חסר ופחות לא יגדיל בעיניו חסרון שיעשה וכבר בארנו שענין קבע הוא שתכבד עליו התפילה
ויתקבץ כמי שצוה לעשות עסק אחד וינפש מונח :

רבי אלעזר אומר יהי שקור ללמוד תורה מה שתשיב לאפיקורוס ודע לפני מי אתה עמול ו
ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך

ענין מקידה הוא מלשון הכניב כי שוקד אני על דברי : כלומר זהיר ומשתדל . אנו יהיה ענינו הרגל ותמידות : כמול
לשקור על דלתות יוס יוס : מה שתשיב לאפיקורוס : אמר צריך שתלמוד דברים : שתשיב בהם לאפיקורוסים וכן הא
האומות ותחלוק עליהם ותשיבם אם יקשו לך : ואמרו לא שנו אלא אפיקורוסני אבל אפיקורוס ישראל כל שכן דפקר ט
טשי רוצה לומר שיוסיף לבנות : ומשני זה אין צריך לדבר עמו כלל שאין לו תקנה : ואין לו רפואה כלל ועקר : שנאמר
כל באיה לא ישובו ולא ישיגו ארצות חיים : ואמרו אף על פי שתלמוד דעות האומות לדעת אף תשיב עליהם השמר שלא
יעלה בלבך דבר מן הדעות האס : ודע שמי שתעבוד לפניו יורע צפון לבך והוא המור ודע לפני מי אתה עמול רוצה
לומר שיכין לבו באמונתה יתב :

רבי טרפון אומר היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים והשכר הרבה ובעל הבית
דוחק :

זה משל לקוצר השנים ורוב החכמות ועצלות בני אדם לבקשם עס רוב השכר עליהם ועס רוב התרואות התורה וזה
ואזהרונה לבקש חכמה ולמוד :

הוא היה אומר לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה : אם לכות תורה
הרבה נותנים לך שכר הרבה : ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך : ודע
מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא :

לעתיד לבא רוצה לומר לעולם הבא וכבר בארנו ענין העולם הבא בפרק העשירי ומסנהדרין כמה שראוי לזכרו

עקביא

בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לדי ע
עבירה דע מאין באתה ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן
דין וחשבון - מאין באתה משפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה - ול
ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא :

זה הסתכלות מביא האדם ליד ענוה כוסר מאין בא ותסתכל באחריותו יביאה לבנות בעניני העולם והסתכל ל
לעול המענה יביאה למחל למנוע ומנועו וכשיעלו בידו אל השלמה לא יחטא כלל "

רבי חנינא סגן רבבנים אומר - הוי מתפלל בשלמה של מלכות שאלמלא מדרא איש את
רעיו וויס בלעו - רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה
הרי זה מושב לצים שנאמר ובמושב לצים לא ישב אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי
תורה שכינה ביניהם שנאמר אז נדברו יראי יי איש אל רעיו וקשב יי וישמע ויכ
זכתב בספר זכרון ולפני ליראי יי ולחושבי שמו - אין לי אלא שנים מנין שאפילו אחד
שיושב ועוסק בתורה שהקבה קובע לו שכר שנאמר ישב בדרך וידום כי נטל עליו

ראיתו על שמושב לצים יקרא כל מושב שלא ידבר בו דברי תורה מסוף הסמוך אשר אחר כי אם בתורתה וגומר כ
כאלו אומר שמועני מזה חסנו בתורתה לא ישב במושב לצים אשר אין בו תורתה : מנין שאפילו אחד שיושב וכולו כ
בשריק קמץ דברכות אומר בזה הלשון מנין לאחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו שנאמר בכל המקום אשר אזכיר
את שמי אבא אלך וכרכתך : וכי מאחר דאפי' אחד תרי מבעיא תרי מכתבי מליה בספר הזכרונות - חד לא מכתבי מ
מליה : וכי מאחר דאפילו תרי תלתא מבעיא - מהו דיתמא דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה קא משמעלן
דדינא נמי היינו תורה : וכי מאחר דאפילו תלתא - עשרה מבעיא - עשרה קדימה סכנה ואפיה - תלתא עד דיתבי :
ושירי וידום וכן הדבור הנסתר מקול דמונה דקה וממנו שירוש התרגום וידום אהרן (נתיק אהרן) וראיתו
סהא כמי שקיים כל התורה כלה מאחרו כי נטל עליו כאלו נתת התורה כלה היתה בעבורו לבד :

רבי שמעון אומר שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מז
מזבחית מתים שנאמר כי כל שלחנות מלאו קיא צואה בלי מקום אבל שלשה שאכלו על
שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משלחנו של מקום - שנאמר וידבר אלי זה
השלחן אשר לפני יי

ובחי מתים יקרא תקדושת עז כמו שקראה הכתוב כמו שבארנו בפרק ג' מעז יקראה ישעיהו גם כן קיא צואה לבנותיה
כמו שתקרא עבודה זרה עצמה גלגלי ושקצים וקדם לפני זה השפוק פסוק שמורה על העוסק במאכל ובמזונה והנחת
התורה ותלמודה ומשני זה היו השלחנות כלם כאלו אכלו עלהם הדברים המזוהמים והנאות - כל מאכל הנלמים והוא
אמר לפני זה השפוק - וגם אלה כיון שגו וכסבר תעג :

רבי חנינא בן חבנאי אומר - הנעור בלילה והמהלך בדרך יחיד והמפנה לבו לבטלה - ה
הרי זה מתחייב בגפשו - רבי נחמיה בן הקנה אומר - כל המקבל עליו עול תורה מעב
משעבדין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מ
מלכות ועול דרך ארץ :

עול תורה התחדת הקריאה : ועול מלכות : טורח התלך וחילוצו : ועול דרך ארץ טורח הזמן : אמר כי כסדר לקחו
עול התורה יצילהו השם יתברך מעולי המלכים ויקל מעליו טורח הזמן : ואמר פורק עול תורה שאמר אין תורה מן ה
שמים ואין סובלה ואמר חרות על הלמות : חרות על הלמות דל חירות מתולדות הזמן ועניני המלכים לוי
מקבל ועושה מה שכתב על הלמות :

רבי חלפתא בן רוסא איש כפר חנניה אומר : עשרה שישבין ועוסקין בדברי תורה שכינה
שריה ביניהם שנאמר אלקים נצב בעדת אל : ומנין אפילו חמשה שנאמר ואנדרתו על
ארץ יסדה : ומנין אפילו שלשה שנאמר בקרב אלקים ישפוט : ומנין אפילו שנים שנאמר א
אנדרתו יראי יא איש אל רעהו וקשב יא וישמע וגומר : ומנין אפילו אחד שנאמר
בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתך :

בעדת אל הנה בארנו בתחילת סנהדרין מעדה אינה נפלת על פחות מעשרה ושם בארנו גם כן שבית דין לא יהיו פ
כחות מעלמם והם נקראים אלקים לענין המשפט ושירוש אגדה מה שאמר אדם בידו אחת והיה יס בה חומות אצבעו
סכה יאגוד וכלל החומה אצבעות יקרא גם כן אגדה :

רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו וכן ברוד הוא אומר כי מבק
הכל ומידך נתנו לך : רבי שמעון אומר המהלך בדרך ושונה ומפסיק במשנתו ואומר מה
נאה אילן זה מה נאה ניר זה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו : רבי דוסתאי בר
ינאי משום רבי מאיר אומר כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו דכתוב כאילו מת
מתחייב בנפשו שנאמר רה השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו
עיניך יכול אפילו תקפה עליו משנתו תלמוד לומר ופן יסורו מלביבך כל ימי חייך הא אינו
מתחייב בנפשו עד שישב ויסיר מלבו : רבי תנאי בן רוסא אומר כל שיראת חטאו
קודמת לחכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת :

הנה דבר זה נוסכם עליו מהפילוסופים גם כן שהרגל המעלות כשיקדם להכמה עד שיחיה קנין ואחר כך ילמד החכמה
אשר תחזה על הטובות ההם יוסף שמה ואזהבה בחכמה ובחיינות להוסיף מונח אחד שתעבורהו למה שהרגל וכס
וכסיקדמו קניני הדעות ואחר כך ילמד ותייה החכמה מונעת אותו ממה שיתאזה בהרגל תכבד עליו וינחיה

הוא היה אומר כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה ממעשיו
אין חכמתו מתקיימת : הוא היה אומר כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו
וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו אין רוח המקום נוחה הימנו : רבי דוסא בן הרכינס אומר
שינה של שחרית ויין של צהרים ושיחת הילדים ושיבת כנסיות של עמי הארץ מוציאין את
האדם מן העולם

ואמר טלני הדברים מונעים ומבטלים מעלת האדם עד שיצא מן העולם והוא אכזר :

רבי אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמליבין פני חבריו
ברבים והנפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה אף על פי שיש
בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא

מלבין פני חבריו הוא ווי שמכיר את חבריו ועלה פנים בתורה הוא ווי מעובר על מצות התורה בפרהסיא והוא תכלית הכ
הכפירה כמו שאמר השם יתברך והנפש אשר תעשה ביד רמה וענין ועלה פנים יעלה פנים ויעזר זהו למען כפירה
והוא משורש כן במשכ' פאה אמרו המעלה פנים בתורה העובר על דברי תורה בפרהסיא כיהוקים בן ואסיהו מפר
ברית העוסק לו ערלה וטע' אמר בכל הדברים אשר אמרו חכמים בהם שהעושה אותם איז לו חלק לעולם הבא כמה
אנו קיימים אם כשעשה תשובה איז לך דבר מעומד בפני בעל תשובה אלא בשלא עשה תשובה ומת ביוסורין רוצה ל
לומר שחומר החטאים ההם אשר זכו בהם איז לו חלק לעולם הבא גדול משאי החטאים שהסורין עם המיתה לא יכ
יכפרו אותם

רבי ישמעאל אומר הוי קל לראש ונוח לתשחורת והוי מקבל את כל אדם בשמחה

קל לראש קלות ידוע ונוח הוא היישוב וההנחה ואמר בזאת הצנחא כשתעמוד לפני אדם גדול המעלה פנים עמוק ל
לגדול קל ונאום אותו ועומד לפניו כאשר ידעה ואל תיקור נפשו עמו וכשתהיה עם שומר השער רוצה לומר בעיר השנים
לא תעשה כן אבל תיקור נפשו עמו ואל תפאק ואל תענענע עמו אחר כן אמר לא תחשוב שמה שההרתך מהתענענע עם
בעיר השנים יחייב שתקבל אותו בנפש ובפנים ויעשים לא כן הכונה אבל צריך שתקבל כל אדם קצין וגדול כן תרין ו
ועבד כל איש מיין האדם בשמחה זה ויתר ומה שאמר שמיא בסבר פנים יפות
אמר המעלה בראי לי מדברי הרב שאח' מפרש מלת מקבל מהקבלת פנים וכאלו הוא מקבל הנגור מן המקבלות הללו
אשר הוא מן הארמיות ודעם נבר' או נכחוכן אמר בזה הענין בערבי כל פעמה והקבלה אמר שנפני פלני בשמחה או
בזעף ובלסון ההוא פירש הרב מקבל הנה ודעה

**רבי עקיבה אומר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה מסורת סייג לתורה מעשרות סייג לעו
לעושר נדרים סייג לפרישות סייג לחכמה שתיקה**

כפידור אדם נדרים ויקימים ועלה בידו קצין ההנחה ומה שירצה שימנע וימנע וייתחזק לו הקצין ההוא ויקל עליו הפיר
הפרישות רוצה לומר השמירה מהטומאות כמו שאמר בחנוכה בגדי עם הארץ וימנעם לפירותים

הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר בצ
בצלם אלהים עשה את האדם חביבין ישראל שנקראו בגים למקום חבה יתירה נודעת לה
להם שנקראו בגים למקום שנאמר בגים אתם לוי אלהיכם חביבין ישראל שניתן להם כלי
חמדה חבה יתירה נודעת להם שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם שנאמר כי לקח ט
שוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו

הוא היה אומר שהודעת מה שהטוב לו שיעור הטובה הי הטובה אחרת כי פעמים שיגדול אדם טובה לאיש ומכאן אדם
על דרך רחמנות ולא יודיעהו שיעור מה שעשה עמו ופני שהוא נבזה בעיניו

הכל צפוי ודרשות נתונה ובטוב העולם נדון ודכל לפי רוב דמעשה

זה המאמר כולל דברים גדולים ומאד וראוי היה זה המאמר שיהא לר' עקיבא והוא פירושו בקצרה ועל תנאי שדע כל מה
מקדם בפרקים הקדומים אמר כל מה שבעולם ידוע אצלו יתברך והוא משיג אותו והוא אמרו הכל צפוי ואחר כך אמר
לא תחשוב שבהיותו יודע המעשים יתחייב ההסרח כלומר שיהיה האדם מוכרח במעשיו על מעשה מן המעשים איז הע
הענין כן אבל הרשות ביד האדם כמה מעשה והוא אמרו הרשות נתונה רוצה לומר כל האדם רשות נתונה לו כמו שב
סבארו בפרק השמיני ואמר מדין השם יתברך עם בני אדם
אומם הוא בחסד ובטוב לא כפי הדין הראוי
עליהם כמו שבאר יתברך מדרכיו ואמר אשים ורב חסד ואמת ואמרו רבותינו ז"ל אריך אפים לברקים ולרשעים
ואמר הנביא המספר טוב ה' לכל ואחר כך אמר שהמגלות לא יגיעו לאדם לפי רוב גדול המעשה אבל לפי רוב מספר
המעשים והוא שהמגלות אומם יגיעו בכפול המעשים הטובים פעמים רבות ועם זה יגיעו קצין חזק לא כפיעשה א
אדם שעל גדול אחד מהמגלות הטובות כי בזה לבדו לא יגיע לו קצין חזק והמשל כשיטת האדם לוי שראוי אלף זהובים ב
בבת אחת ולאיש אחר לא טע' כלום לא יעלה בידו מדת הדרכות בזה המעשה האחד הגדול כמו שהגיע לוי שהתגדב
א

ונתן כל דאב מהם על דר הדיוכות משני טוח כפל מעשה הדיוכות אלף פעמים והגיע לו קצין חזק זה פעם אחת לבד
התעוררה נפשו התעוררות גדולה לפעל טוב ואחר כך פסקה מומנו וכן בתורה אין טכר מי טפדה אסור במאה דינרים
או עשה מדקה לעני במאה דינרים טהור די מחסרו כמי טפדה עשרה אסורים או השלים הסרן עשרה עניים כל אחד
בעשרה דינרים ועל זה ההקף אמרו לפי רוב המעשה אבל לא לפי גדל המעשה

הוא היה אומר הכל נתון בערבון ומצודה פרוסה על כל החיים החנות פתוחה והחנוני מקיף
והפנקס פתוח והיד כותבת וכל הרוצה ללות יבא וילוה והגבאין מחזרין תדיר בכל יום ונפ
ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו ויש להם על מה שיסמכו והדין דין אמת והכל מת
מתוקן לסעודה

החנוני מקיף מי שיאריך ויבן ולא יבקשה לאלתר וזה המשל מבואר וכונתו ידענה ואמר וכל היצנה ללות יבא וילוה ו
מחזק הענין הקודם שאין סס הכרח אבל בבחירת האדם יעשה מה שירצה לעשות ואמר והגבאין מחזרין תדיר הוא מש
משל על המות ושאר עונשים הכרח על האדם והכל מתוקן לסעודה כלומר כונת כל זה חיי העולם הבא

רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ · אם אין דרך ארץ אין תורה · אם א
אין יראה אין חכמה · אם אין חכמה אין יראה · אם אין בינה אין דעת · אם אין דעת אין בינה
אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח ·

אל כזה סכל ענין מאלו כל אחד ומעשה מועיל במציאות האחר ומשלים אותו ואומנם דבריו בדעת ובבינה הוא ע
ענין פלוסופי דק מאד ואני אזכרה נשען על תבונת מי שעיין בזה הענין וזה מהדעות אשר יגיע לנו ונקנה אותם אמ
אומנם השינוי המושכלות אשר נציגם אם נפירד הצורה ונשכיל אותה או שנציג הצורות הנפרדות במציאותם מכלתו ש
שנציגם אחרת דעת אכל הם במציאותם דעת נולדת ההשגה היא אשר תקרא בינה והיא הדעת נבדעת גם כן נבין ואפשר
לנו שנציג וכלו יאמר שאם לא נשכיל מושכל אין דעת לנו ואם לא יהיה דעת לנו לא נשכיל מושכל כי בדעת נשיגה זה
והבנת זה הדבר קשה מאד ואפילו מן הספרים המוזכרים בו כל טכר מחזן ואומנם אחרנו מיישרי אליו הדרך הישרה לבד

הוא היה אומר כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא רומה לאלו שענפיו מעשיו ושרשיו
מרובין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו שנאמר והיה כערער בערבה ולא יראה כי י
יבא טוב ושכן חררים במדבר בארץ מלחה לא תשב · אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו ל
למה הוא רומה לאילן שענפיו מעשיו ושרשיו מרובין ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונ
ונושכות בו אין מזיזין אותו ממקומו שנאמר והיה כעץ שתול על מים · ועל יובל ישלח שרש
שרשיו ולא יראה כי יבא חום · והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות
פרי

כל שמוצאו כבר פירשנו וכאשר אלה הדברים בזה הסרן מדבריר חנניה בן חסא
רבי אלעזר בן הסמא אומר קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות · תקופות וגמטריאות פ
פרפראות לחכמה

זה מבואר וכבר בארנו ענינו · בפרקים הקודמים

בן זומא

פרק

רביעי

אומר איזה חכם הלמד מכל אדם שנאמר מכל מלמד השכלתי
איזה גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור ומ
ומושל ברוחו מלוכר עיר איזה עשיר השמח בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וט
וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא איזה כטובר המכבד את הבריות שנאמר
כי מכבדי אכבד ובחי יקל

והמבואר וכבר זכרנו ענינו בפרקים הקודמים

בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה בחמורה ובזרחה מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה
גוררת עבירה ששבר מצוה מצוה ושבר עבירה עבירה

כבר בארנו פירוט זה המאמר בפרק עשרי מסנהדרין וכבר העירו חכמים עליהם השלום על חדוש נפלא בתורה וס
בו זרח על מעשה המצוות והוא אמרו לו יבדיל משה שלם ערים בעבר הירדן וגומר ויבוע שאין מועילות שלא יהיה ב
בת דין ערי מקלט עד שיוכלו השלם האחרות שבארץ וסר אמרו יודע היה משה רבינו עליו השלום שאין שלם ערים
שבבעבר הירדן קללות עד שיוכלו השלם שבארץ ישראל שנאמר שם ערי מקלט תהינה ואומם הבדיל אל מפתח
מאמר האיל וכאן מצוה לדי אקיימנה ואם כונא בזה במשה רבינו עליו השלום ומשם האמנות שלם שבשלמים נכסף
להסוף חזי מצות עשה על כל מעלתו ושלמותו אך צריך שיבא מן סכטערה נפשו והאחזקה צרעתה וקדושה

הוא היה אומר אל תהי בו לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו ש
שעה ואין לך דבר שאין לו מקום

ואמר מאי אפשר שלא יהיה לכל אדם עת שיוכל להזיק בו או להעיל ואפילו בדבר מועט

רבי לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפיל רוח שתקות אנש ריבנה

כבר בארנו זכרנו בפרקים הקודמים שהענוה היא מועילות המדות והיא מועצות בין הצאה וס
ושפלות הרוח ואין לה סם אחר רק ענוה ולגאולה יש שמות רבים בלשון עברי גבה לב ענינים רמות וגאולה וס ומ
ומשמות החכמים זכרונם לברכה רוח גבוה וגשות הרוח ומתגלה וכנגדן שפלות הרוח וכבר בארנו בפרק הרביעי שהא
שהאדם צריך שיטה מעט לאחת מן הקצוות עד שיעמוד באמצע המעשים על דה הסיג אבל במדה הזאת לבדה בין ש
מאד המדות רוצה לומר בגאולה לגדל חסדן זאת המדה אלל חסידים ודעתם בנזקה רחוק מומנה עד הקצה האחרון
וכמו אל השפלות הרוח לגמרי עד שלא יסארו בנפשו מקום לגאולה כלל והנה ראיתי בספר משפרי המדות שנאמר לאחד
מן החסידים ונאמר לו איזה יום הוא שמחת בו יותר מכל יומך אמר יום שפית הולך בסביבה והיא מקומי בשמות
שבמקומות הסביבה בין חבילות הבגדים והיו בספינה שחדים ובעלי ממון ואני היתן טובב במקומי ואחד מלמסי הם
הספינה קם להסחין ואני נקל בעיני ונכזה מאד עד שגלה עריותי והסחין עלי ותימתי מרת
והתחנן תכונת הענוה כנפשו וחי האם לא כאבה נפשו למעשה כלל ולא התעורר ממנו כחי ושומתי שומה גדולה כס
כשהצנתי לבול שלא יכאיבני בזוי החסר האל ולא הרעשה נפשו אלו ואין ספק שזאת תכלית שפלות הרוח עד שירחק ה
הגאולה ואני זכר עתה קצת מה שמזכר חכמים משבח הענוה ונבות הגאולה ומשם זה טיה זה להתקרב אל השפלות ואמר
אחד מאד חיי שפל ורח משחרו שיאמר החדש על הענוה לבדה כל סכן שיהיה אצל מועט מן הגאולה אחד שהיא קרובה

טו ב

אליה מעני מהענוה ומצנעת כמו שזכרנו ואמרנו בשבח הענוה מה שעשתה החכמה כתר לראשה עשת הענוה עקב לשוליה
 פירו' למעלה דכתי' ראשית חכמה ירא' ה' זאת היא חכמה שראת ה' גדולה מן החכמה והוא סבת מצוינותו ואומר עקב ענוה יר
 יראת ה' כלומר שראת ה' תמצא בשלוי הענוה אם כן הענוה גדולה מן החכמה הרבה : (ואמרנו דבר זה כתוב בתורה ושנו
 בנביאים ומשולם בכתובים כל מקום שאחת מוצא גדולתו של הקדוש ברוך הוא שם אתה מוצא ענותנותו כתוב בתו
 בתורה האל הגדול וגומר וכתוב בתרי עושה משפט יתום וחלומה ושנו בנביאים דכתיב פי כה אומר דם ונישא שוכן
 עד וקדש שמו מרדס וקדוש אססון וכתוב בתורה ואת דכה וספל רוח ומשולם בכתובים דכתיב סולו לירכב בערבות ב
 ביה שמו ועליו לשנו וכתוב בתרי אבי יתומים ודיין אלמנות ויש לך ללמוד מומה רבינו עליו השלום אשר נשלמו בו
 מעלות השכליות ומעלות האמונות כלן ומכוונות למדרגת הגבוהה אב בתורה אב בחכמה אב בגבוהה ושכחו השם יתברך
 על כל אדם במדת הענוה ואמר והאיש משה עבדו מאד מכל האדם ואמרנו מאד מופת לרוב ענותנותו ונטותו בו לזר ה
 הקנה האחרון וכן תמצאנו ואמר ונחנו מה וכן ברור משיח אלפי יעקב ונעם זמירות ישראל והוא מלך נכבד שגדלה מ
 מלכותו וחוקה חרבו ושיערו השם יתברך לנו על ידי משה רבינו עליו השלום והוא הכוכב אשר רךר מיעקב כמו שבארנו
 רבותינו זל והוא נביא גדול שבשבעים זקנים כמו שאמר יושב בשבת תוכונוי ונשם כל זה אומר לב נשבר ונדכא אלפי
 לא תבזה והרבה מאלו המלות המוריות על תכלית הענוה ומומה שאמרנו ר' ב' ב' א' א' כל אדם שיש בו גמות הרוח
 כאלו עובד עבודה זרה כתיב הכא תעבבת ה' כל גבה לב וכתוב התם לא תביא תועבה אל בתך ואמרנו כאלו כופר בעקר
 סנאמר ורם לבבך ושכחת את ה' ואמרנו שחטא הגאון כמו שבא על כל העריות אחר תועבתה כל גבה לב ואמרנו כי את
 כל התועבות האל ואמרנו שהימנא הוא בעצמו אבל השם יתברך כעבודה זרה עצמה והביאו ראיה מאמרנו חדלו לכם
 מן האדם אשר נשמה באפו כלומר גבה רוח כי במה נחשב הוא אל תקיי' במה אלא במה ואמרנו שהימנא ראי להרג ב
 באמרנו כל מי שיש בו גמות הרוח ראו לגרעו כאשרה כתיב הכא ורמי הקומוה גדועים וכתוב התם ואשריהם תדעון וא
 ואמרנו שהשם יתברך לא יחיה המתנאפים בתחיית המתים באמרנו כל אדם שיש בו גמות הרוח אין עפרו נגער סל' הקצו
 ורננו שוכני עפר מי שנעשה עפר בחייו רצוני לומר הענוים הם אשר יחיו והפליגו בזה ואמרנו כל אדם שיש בו גמות ה
 הרוח שוכניו מיללת עליו שנאמר וגבה ממרחק יידע והרבה מדרביהם שהצנעת ענוה הימנא אומר לשאת ולבספת
 ולבדרת ואין שאת אלא גבוה שנאמר העבדות הנשאנות כאלו אומר למתנאף הספחת וסוף מה שאמרנו בשמעתא מאן דאית ב
 ביה ובשמעתא מאן דלית ביה רצוני לומר שאין ראוי להיות האדם שפל רוח לגמרי מפני שאינו מן המעלות ושעריה על ד
 דרך משל חלק מארבעה וששים רצוני לומר כשנשים הגאון בקנה אחד ושפלות הרוח בקנה אחר יהיה ביניהם רוב אר
 ארבעה וששים חלקים שיהיה האדם עומד בחלק שלשה וששים אינו רוצה במנוע בזאת המדה לבדה לברוח מן הגא
 הגאון שחם יחסר חלק אחד ויקרב אל הענוה יותר וכנס תחת השמיות וזה היה דעת רבא בענוה אבל רב נחמן פסק רב
 ואמר שאין ראוי שיהיה לאדם מומה רצוני לומר מן הגאון לא חלק גדול ולא חלק קטן מפני שאין חטאו מניע חטא פי
 ששים האדם תועבת ה' אין ראוי להתקרב אליו אחר בזה הענין רב נחמן בר יצחק אומר לא מינה ולא מקצתה ומר' זוט
 זוטרא אומר מאד דכתיב כי תעבבת ה' כל גבה לב ולחזק זה החטא הארור אומר זה מאד מאד הוי שפל רוח שתקוף אנוס ד
 רימה רל שאתה צריך להכריח נפסך עד שתרחיק מומה הגאון בחטאך באחרית הגוף והוא טובו רימה . .

רבי יוחנן בן ברוקא אומר · כל המהלל שם שמים בסתר · נפרעין מפניו בגלוי · אחד שזוג ·
 ואחד מזיד בחילול השם :

אתה יודע מן הכתיב שהזוג יש לו חטא ומפני זה צריך כפרה בקרבן וה' יתברך אומר בו ונסלח לו מחטאתו אשר חטא א
 אבל אינו כמחר חלילה לנוש דרכי ה' יתברך להשנות המיד והזוג בדבר מן הדברים אבל כוונתו הנה שחלול השם א
 אם יהיה במיד או בשזוג נפרעין ממנו בגלוי אם היה מיד עונש מיד ואם היה שזוג עונש שזוג אבל שני העונשי' בגלוי

רבי ישמעאל אומר הלומד על מנת ללמד בספיקין בידו ללמוד וללמד והלומד על מנת לעשות בספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות רבי צדוק אומר אל תעשים עמירה להתגדל בהם ולא קרדוס להפזר בהם וכך היה הילל אומר וראשתמש בתנא דהרף דא לכדת כל הנהגה מדברי תורה נוטל חייו מן העולם

אחרי אשר הסכמתי שלא אדבר בזאת הצוה' מפני שהיא מבוזרת ולדעת גם כן מדברי בה לא יאזני לרוב הכוה' ה' התורה הגדולה ואפשר לכולן חזרתי מהסכמתי ואדבר בה מבלתי שאנני לקדמים או לנוצאים דע שזה שאמר שלא תעשה התורה קרדוס להפזר בו כלומר לא תתעבהו כלל לחיות בו' ובאר ואמר כי כל מי ביהנה בעולם הזה בכבוד ה' התורה נוטל חייו מן העולם' פי' מחיי העולם הבא והתענות בני אדם בזה הלשון הגולה והסליכותו אחרי גוים ונתנו ב' בפסוקי הדברים שלא יביטו ואני אפרטם וקבעו להם חוקים על יחידים ועל קהלות והביאו בני אדם לחיוב בסכסכות גמורה' שזה מחוייב וראוי שיבדלו החכמים והתלמידים והאנשים המתעסקים בתורה ותורתן אומנותן וזה הכל טענות ולא נמצא בתורה ולא בדברי החכמים דבר שיאמת אותו ולא רגלים שישען עליהם כלל שאנחנו כשנעניין בדברי רבותינו ז"ל לא נמצא אצלם שהיו מבקשים מומן מבני אדם ולא הי' מקבצים מומן לשיטות הנכבדות והיקרות ולא לראשי גלות ולא לריונים ולא למרביצי התורה ולא לאחד מהגדולים ולא לשאר בני אדם מן העם אבל נמצא בכל דור ודור בכל קהלותיו טעם בהן עני בתכלית העניויות ושאר גדולי בתכלית העניויות וחלילה לי שאומר על הדורות ההם ש' מהם לא היו גומלי חסד ונותני צדקה' כי אמנם העני ההוא אלו שפט ידו לקחת היו ממלאין ביתו וזה ופגמים אלא שלא היה רוצה אבל היה מסתפק במלאכתו שהיה מתפרנס בה אס' בריוח אס' בדוחק והיה כן למה שדברי אדם כי הת' העירה מנעתו מזה' ובבר' ודעת שהלל חזקן היה חוטב עצים והיה לומד לפני שמעיה ואבסלון והיה עני בתכלית ה' העניויות ומעלתו הינה כאשר ודעת מתלמידיו אשר נמשלו כמשה ויהושע והקצין סבתלמידיו רבן יוחנן בן זכאי ואין פ' ששק למטביל שאילו היה מורה לאנשי דורו ליהנות מהם לא היו מניחין אותו לחטוב עצים' ומצינו בן דוסא יצאה בת קול ואמרה כל העולם כל אינו נזק אלא בשביל חטא בני' ומצינו בן די לו בקב חרובין מערב סבת לערב סבת ו' ולא היה מבקש מבני אדם' וקדמא היה דיון בארץ ישראל והוא היה דלי דולאה וכשהיו באין בעלי הדין לפניו היה א' אומר תנו לי מי שידלה במקומי או תנו לי כדי בטלתי ואדון לכם ולא היו ישראל שבדורים לא אכזרים ולא בלתי גומלי חסדים ולא מתאנן חכם מן החכמים שהיה מננה אנשי דורו על שלא היו מעשירים אותם חלילה להם אבל הם בעצמם היו חסידים ומאמיני האמת לעצמם והיו מאמינים בהשם יתברך ובתורת משה אשר בה יזכה האדם לחיי העולם הבא ו' ולא היו מתעוררים לעצמם לבקש מומן מבני אדם והיו רואים שלקחתו היה חלול השם בעיני ההמון ומפני שיחשבו שהיה שהעירה מלאכה והמלאכות אשר יהיה בהם האדם ותתבזה בעיניהם והיה מי שעושה זה דבר השם בזה' ואמנם הת' העניו חלה המעבירין לחלוק על האמת ועל הפסוקים הפסוקים והגבלים' בלקיחת מומן בני אדם ברעונם או על כר כרחם מהיועצים אשר ימצאו בתלמוד ומאנשי בעלי מומין בגופותם או זקנים באו בימים עד שאף אפשר להם לעשות מלאכה שאין תבולה להם אלא לקחת מומן מאחרים ואם לא היה יעשו הימנות זה לא צותה התורה ואתה תמצא הימנות אשר הביאו ראייה ומומן הינה כחיות סוחר מוירחק תביא לחמה בבעל מוס' שאינו יכול לעשות מלאכה אבל עם הכ' היכולת לא המציאה אלו התורה דרך' ורב יוסף היה מולך עצים ממקום למקום והיה אומר יפה מלאכה שמחממת ב' בעליה רוצה לומר עם טורח אבריו כי בהולכין העצים הכבדים היה מתחמם גופו בלא ספק והיה משבח זה וטומח בו והיה נהנה במה שחלק לו השם יתברך מה שאכלו במעלת ההסתפקות' ושמעתי המשוגעים הגבלים בראייה שהביאו באמדם הינה ליהנות יהנה כחליש' והרצה שלא להנות אל יהנה כשמואל הרומני' וזה אינו דומה לזה אשר מביאים כ' כלל אבל זה אצלי הטענה גדולה מהביא ראייה ומומן מפני שהוא מבוזר ואינו מקום שיטעה האדם בו שאלוה לא היה מקבל מומן מבני אדם כל טכן שלא היה מבקש מהם וקבע להם חוקים חלילה להם' אמנם היה מקבל כבוד לבד כפיהו מאיכסן אותו אדם בעברו עליו להיות בבית אצלו והיה אוכל לחמו חלילה להם' ואינו היה אוכל שכל לעסקיו ושמאול לא היה נכנס בבית אדם ולא היה אוכל משם וכיוצא בזה אמרו חכמים וזכרנום לכרעה שהתלמוד ה' חכם כשירצה לחדשות בזה עד שלא יבנם לבית אדם הרעות בידו' ואם ירצה להתאכסן

ירצה להתאכסן אצל אדם בעצרו ועליו לצורך הנחת הדוד הדשות בידו מפני שכבר הציגו מלאכול אצל אדם שלא ל
 לגורך ואומר תלמוד חכם היוצא סעודתו בכל מקום כו' ואומר כל סעודה שאינה של מצוה אסור לתלמוד חכם ליה
 ליהנות ימנה' ולמה לאריך בזה הענין ואומנם אזכיר המעשה אשר התבאר בתלמוד והוא שאדם אחד שהיה לו כרס זה
 והיו נכנסים בו תנאים וכל פעם אשר היה רואה אותו בכל יום היה מוצא פירותיו ומתעטטן והולכין ולא היה שפק בו
 מאחד מן הנכנסים נתן עיניו בו והיה מצטער מזה כל ימי הבשר עד שבצר ממונו מה שצצר' וצמק עד שיבשו ואסף
 הצמוקים ודרך בני אדם שאינם הצמוקים מופלו משה גרעירי מן התנאים ומן הענבים ומותר לכלן מפני שהם
 הפקר' וכבר הניחום בעליהם למעשה למוצאיהם' ובא רבי טרפון במקרה וס' אחד לבד הארץ ויב' ולקט מן הני
 הצמוקים שנפלו והיה אוכל אותם ובא בעל הכרס וחשב שזה היה הנגב שנגב ממונו כל הצנה ולא היה מכיר אותו אבל
 שמע עליו ולקחו מיד והתחוק עליו וס' אותו בטק אחד' וס' אותו על גבו להשליכו בנהר וכשראה רבי טרפון כן' צ
 צעק ואמר אוי לו לטרפון שזה הריגו וכששמעו בעל הכרס הניחו וברח לדעתו שחטא חטא גדול' והיה רבי טרפון מוט
 מצטער וכן היום הוא והלאה כל ימיו ומתאבל על מה שאירע לו' שהציל את עצמו בכבוד התורה והוא היה עשיר
 גדול והיה יכול לומר הניחתי ואני אתן לך כך וכך זהובים והיה נותנם לו ולא היה צריך להודיעו שהוא רבי טרפון' והיה
 מציל את עצמו במומו ולא בתורה ואומר כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה' ואמר אוי לי שהתמזגתי
 בכערה של תורה' שכל המשתמש בכערה של תורה איך לו חלק לעולם הבא ונעקד מן העולם ואומר בזה משום דרבי טר
 טרפון עשיר גדול היה והוא לי' לפיכך בדיו וכן פתח רבינו הקדוש עליו השלום אצרות בשנת רעבון ואמר כל מי שי
 מירצה לבא לקחת פרנסתו יבא ויתפרנס ובלבד שיהיה תלמוד חכם' ובא רבי יונתן בן עמרם ועמד לפניו' והוא לא היה
 מכיר אותו אמר לו רבי פרנסתי' אמר לו במה אפרנסך' אמר לו פרנסתי ככלב וכעורב' ורצה לומר אף על פי שאין
 בי חכמה' כמו שפרנסה' יתברך היה טמאה ועוף טמא שאין עם הארץ פחות מזה' ונתן לו ואחר כך נתחרט באשר
 פתחו בדבריו ואמר אי לי שנהנה עם הארץ מנכסי ואמר לו השומעים זה שאירע לו' אולי יונתן בן עמרם תלמידך
 הוא שאינו רוצה להנות בכבוד התורה כשיוכל להשמר מזה ואפי' בתחבולה ודקר ומצא הענין כן וסני המעשים הא
 האלה' וישתקו כל חולק בזה הענין' ואומנם הדברים אשר התורה אותם התורה לתלמידי חכמים' הוא שיתנו ממונם
 לאדם לעשות בו סחורה בבחייתו ויהיה השכר כלו' להם אם ירצה והעושה זה יש לו שכר גדול עליו וזה מוטל מלחל ל
 לבים תלמידי חכמים' ושתומכר סחורתם לפני כל סחורה ושיקנו להם בתחלת הסוק' אלו הם חוקים שקבע להם השם י
 יתברך כמו שקבע אמתנות לכהן' והמעשרות ללווי' לפי מה שבא בקבלה כי שתי הפעולות האלה יעשו אותם סוחרים' ק
 קצתם עם קצתם על דרך כבוד ואף על פי שאין עם חכמה וכדי הוא תלמיד חכם להיות כעם הארץ נכבד וכן הקילה
 התורה מתלמידי חכמים חקי הולכות מן הערבות ואכסניות החול' וחוקים המיוחדים בכל איש ואיש והם הנקראים כסף
 גולגלתא ופרעו בעבורם הקהל' וכן בגין האמונות וכיצא בהן ואפי' היה תלמיד חכם בעל ממון לא יתחייב דבר מכל
 זה וכבר הורה בכל זה רבינו יוסף הלוי ז"ל לאיש במקום אחד שהיו לו ננות ופרדסים שהיה חייב בעבורם אלפים זהובים
 ואמר שפטר מנת בעבורם דבר מכל מה שזכרנו מפני שהיה תלמיד חכם ואף על פי שהיה נותן במה הוא אפי' ענין
 מבישראל' והא דין תורה כמו שפטר התורה ממצות העקל מן הכהנים כמו שבארנו במקומו ומה שדמיונה לה'

רבי יוסי אומר כל המכבד את התורה גופו מכבד על הבריות וכל המחלל את התורה גופו מחלל על הבריות :

כבוד התורה הוא באורח החיות בעשייתה וכבוד החכמים המעמידים אותה והשפירים אשר חברו בה וכן חלול התורה
 הפך השלשה .

רבי ישמעאל אומר החושך עצמו מן הדין פורק במעו איבה וגוף ושבושת שוא והגם לפי בוראה שושן רשע וגם רוח :

באיזה גס לבן להתגבר לאחת מכלי ידא ופסד

והוא היה אומר אל תהי רן יחודי אלא אחד ואל תאמר קבלי דעתי שהן רשאין ולא אתה:

התורה העירה לאיש מניחה לרבים לרין יחודי כמו שבארנו בסנהדרין אבל זה דבר תורה והזהיר הנה מנינו על כל הדור המושר ולא על כל האסור: ואמר כשחלוך עלך חברך בדעתו מן הדעות לא תכריחם לקבל סברתך מפני שהם מן מכירים אם יש להם לקבלה ואינו כרשותך להכריחם לקבל את דעתך:

רבי יוחנן אומר כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר וכל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני:

אמר כי העוסק בתורה והוא עני ודל ועם כל זה יעני נפשו לעסוק בה. לסוף יעסוק בה מעושר. ומאחר לא יהיה לו מה שיטרידהו מן הקריאה ויהי שלא יעסוק בתורה מפני רוב המנוח להעניסו במאכל ובמשקה וכיוצא. לסוף יתנוסס ויניח לו האין עד שיהיה סבת בטולו בקריאה טרדתו בלחם למאכלו:

אמר בקם מקם הקריאה והלמוד כי עס זולתך ותבן לך הקריאה ותתקיים ולא תשען על תבונתך ותאמר מאיך צריך לחכמים ולתלמידים שיעוררוך

רבי ינאי אומר אין בדינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים רבי מתא בן חור חדש אומר הוי מקדים בשלום כל אדם והוי גב לאריות ואף תהי ראש לשוערים

אמר שהיו חסידים תלמיד למי שהיה חכם ומונו יותר טוב לו ויותר ראוי מהיותו רב לפחות ממונו כי בענין הראשון יוסף (ובענין השני יחסר ואף תבין ממה שבארנו בסנהדרין שהן שמו מעט מעט בקדש ולא מורידין ראש ישיבה של עט עשרים ושלשה סוף של אחד ושבעים מיישיבה גדולה מראש שהם הסימן לו בזה מעלה

רבי יעקב אומר העולם הזה דומה לפרחודור בפני העולם הבא התקן עצמך בפרחודור כדי שתבנה לטרקלין

טרקלין הוא היכל ופרחודור הוא בית סער והוא של מבואר והכוונה ידועה שבעולם הזה יקנה האדם המעלות שבהן יבנה לעולם הבא כי זה העולם אמנם הוא דרך ומעבר לעולם הבא

הוא היה אומר יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה

כבר בארנו בפירוש משנה דרין שאין אחד האות שלמות ולא תוספת אמנם ישלם האדם ויוסף מעלה בעולם הזה ואלו זה רמז שלמה באמר כי אין מעשה וחשבון נדעת וחכמה בשאל אשר אתה הולך שמה אבל על הענין האחר אשר ילך האדם עליו ויאר לעולם ולזה צריך שיסתדר האדם בזה הזמן הקצר ואל יאבד זמנו אלא בקנות המעלות לבד מפני שההפסד מרובה אחר שאין לו תמורה ולא תקנה וכאשר ידעו החסידים זה לא ראוי לכלותו אלא בחכמה ובתוספת המעלות והריוח וזמנם כלו על דרך האמת ולא שוה ומונו בענינים הנפשיים אלא זמן קצר מאוד ובדבר הצריך שאף אבשר זולתו ואחרים הוציאו זמנם כלו בשמיות לבד ויצחו ומונו כאשר באו כל עמיתם כפי כן ילך והפסידוהו כלו הפסד עולמי וההוצא כלל הפסד האמת בזאת השאלה ויאמר שהכסף הראשונה תפסידו העולם והכסף האחרונה הריוח העולם וזה הענין בהפך כמו שפירשנו והם שנים הפך לאור ואור לחשך ואף למאכלים האמת והענין הזה עשה שלמה עליו השלום עקר בקהלת כשבחן הרעות העולם ונגזר הפסדו ובארנו שאין ריוח וקטן אחד האמת מן הדבר אשר יבצר ומונו הנה זה כלו אמת וכשתבחן הספר ההוא בזאת הבחינה יתבאר האמת

רבי שמעון בן אלעזר אומר אל תרצה את חברך בשעת כעסו ואל תנחמו בשעה שמתו מבוטל לפניו ואל תשאל לו בשעת נדרו ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו

זה מבואר והם עניני מוסרים בתקון חברת בני אדם בהפיל הדבר במקומו המועיל :

שמואל הקטן אומר בנפול איבך אל תשמח ובהכשל אל יגל לבך פן יראה יי ורע בבעיניו והסיר מעליו אפר

חרין אפי לא נאמר אלא חלוד שמוחלן לו כל עונותיו ואף על פי ששלמה אמר בחכמתו זאת הצוה אבל זה החכם היה מוכיח בזאת המדה ומזהיר מזהות העבירה :

אלישע בן אבדיה אומר הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כתובה על גיר חדש והלומד זקן למה הוא דומה לדיו כתובה על גיר מחוק :

אמר מהלמוד בימי הילדות יתקיים ולא יקל למכורו והענין מן הלמוד בימי הזקנה בהשך וזה מובאר ונראה לעין
 רבי יוחי בר יהודה איש כפר הבבלי אמר הלומד מן הקטנים למה הוא הולך לאוכל עגבים
 קיהות ושורתין מנתו והלומד מן הזקנים למה הוא הולך לאוכל עגבים בשולות ושורתין
 יין ישן רבי אמר אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו יש קנקן חדש מלא ישן וישן שאפילו
 חדש אין בו

ואמר ר' יוסי כי חכמת הבחורים יש בה טאלות וטענות בלתי מווקעות ולא נמלטו מן הקטנות כי לא ארכו להם הימים
 לשנות תלמודם ולהסיר הטענות ואמר ר' לא תבחן היין בקנקנו כי יש קנקן חדש ובו יין ישן וקנקן ישן וקדש ואין ד'
 דבר בו כן יש בחורים טענותיהם וחכמותיהם זכות לא התערב בהם טען כיין ישן טענדלו שמריו מומנו ויש זקן
 זקנים טאין להם חכמה כלל ואין צריך לומר טאין להם חכמה מעורבת ומכוללת :

רבי אליעזר הכפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם

אין הקנאה והתאוה נאחזת הכבוד מוציאין את האדם מן העולם והוא כי כאלה המדות או באחת מהן יפסיד אמונת
 העתירה בהכרח ולא יעזוב לו לא מעלות שכליות ולא מעלות המדות

הוא היה אומר הילודים למות והסתים להחיות והחיים לרדן לידע ולהודיע ולהודיע שהוא
 אל הוא היצר הוא הבורא הוא המבין הוא הדיין הוא עז הוא בעל דין הוא עתיד לרדן ברו'
 הוא שאין לפניו עולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא נקח שחד שחבל שלו ודע שחבל
 לפי החשבון ואל יבטיחך יצרך שהשואל בית מנוס לך שעל כרחך אתה נוצר ועל כרחך א'
 אתה חי ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים
 הקדוש ברוך הוא

ואמר לידע להודיע ולהודיע רוצה בו שידע העתידים להולד ואמר הם נולדים עתה וימותו ואמר ידון אחר המות וכל
 ונלמד לשלש הסעות האלה טאן היצר והוא הבורא והוא הדיין והוא עתיד לרדן רוצה בו טאן שופט עתה את כל
 בחיים ובמות ובאשר עניי העולם והוא גם כן עתיד לרדן אשר ידון לעולם הבא בגמול ועונש ואמר ולא יקח טחד הא'
 כמו שאמר גם כן בתורה אשר לא ישא פנים ולא יקח טחד ואין ענינו טלא יקח טחד להטות הדין כי זה מן הטעות שידחק
 מן הטע יתבדק ויה טלא יצויר בו ולא ידומה כי אך יטע לו טחד ומה יהיה הטחד אבל ענינו מה טבארנו טאן לא י'
 יקח טחד הטובות כמו טיעשה אדם אלף טובות ורעה אחת טלא יימחול הטע יתבדק העבירה ההיא לרוב טובותיו ויחמר
 לו מאלף טובותיו טובה אחת או יותר אבל יענש על זאת הרעה האחת וימחלה על הטובות הטע כלס ויה פניק לא יקח
 טחד והוא כמו לא ישא פנים טיענש גדול במעלות על דבר וועט כמו טענש ומה רכינו עליו הטלס על חטא הט'
 הכעס כמו טבארנו בפרקים הקדומים ונול עשו הרע על כבוד אב ואם ונכבוד נצר על כבוד הטע יתבדק כמו טה
 מהתבאר בגזיר טהדין ויה ענין ולא יטאן פנים ובאר מואמר טעל כרחך אתה נולד ומה טדבק בו טאן זכר ענינים
 טובעיים טאין בחירה לאדם בהם טעליהם אמר רבותינו אל הכל בדי טמים חן מיראת טמים ולא אמר על כרחך א'
 אתה טעמא או עובר או מהלך או עומד ומה טדומה לזה טאל כלס ענינים טהם ברשות האדם ואין הכרח בהם כמו טב
 טבארנו בפרק החמישי

חמישי

פרק

בעשרה מאמרות

נברא העולם ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים
 שטאבדין את העולם

שֶׁנֶבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת וְלִיתָן שְׂכָר טוֹב לְצִדִּיקִים שֶׁמִּקְיִימִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנֶּבְרָא בְּעֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת .

בַּעֲשֵׂרֵה מְאֻמְרוֹת כִּשְׁתַּחֲבֵל בְּכָל מַה שֶּׁבָּא בַּמַּעֲשֶׂה בְּרִאשִׁית וְיֵאמֹר תִּזְכָּרְתָּ תַּעֲשֶׂה וּבְרִאשִׁית עֲשִׂירִי וְיָף עַל שֵׁי מֵלֶכֶּה הַתְּבַחֵר בִּן מִלֵּת וְיֵאמֹר הֶעֱנִין מוֹרֵה עַלָּיו וְכֹאֲלוֹ אֲמֹר וְיֵאמֹר חֲלָקִים יִהְיוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ כִּי לֹא נָהוּ מִכֶּבֶד וְיֵאמֹר זֶה־יִהְיֶה יִכְנֹעַ לַעֲשֵׂר הַכְּרִיָּה כֹּלָה בְּמֵאֻמְרֵי אֶחָד בְּשִׁיאוֹמֵר וְיֵאמֹר חֲלָקִים יִהְיוּ שָׁמַיִם וְאָרֶץ וְיִהְיֶה רָקִיעַ וְיִקְוּ הַיָּמִים וְגוֹ' . וְהַמֶּלֶךְ יִחַד מֵאֻמְרֵי לְכָל עֵנִין לְהוֹדִיעַ גְּדֻלָּה זֶה הַמַּצִּיאוֹת וְטוֹב שֶׁדָּרֹךְ וְשִׁמְשִׁידֹךְ מִפְּסֵד דְּבַר גְּדֻלָּה וְיִתְקַנֵּן יִתְקַן דְּבַר גְּדֻלָּה רִנָּה לְמוֹר הַמִּשְׁכִּידֹךְ מִי שֶׁיִּפְסֵד נִפְסָה אֲשֶׁר בִּידֹךְ לִתְקַנָּה וְלִהְפָּסֶדֶה . וְכֹאֲלוֹ הֵאָּה הַתְּכֵלִית הָאֲדֻרֹן מִכָּלל הַמַּצִּיאוֹת אֲשֶׁר אֲמֹר בִּן עֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת כִּמוֹ שֶׁבָּאֵרְנוּ בַּפְּתִיחוֹת הַכּוּרִינֹן זֶה

עֶשְׂרֵה דְּוִרוֹת מְאֻמְרֵם עַד נַח לְהוֹדִיעַ כְּמָה אֶרֶץ אֲפִים לִפְנֵינוּ שְׂכָל הַדְּוִרוֹת הֵיוּ מְכַעֲסִין וּבְאִין עַד שֶׁזָּבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַמְּבֹרָךְ : עֶשְׂרֵה דְּוִרוֹת מִנַּח עַד אֲבָרְהָם לְהוֹדִיעַ כְּמָה אֶרֶץ אֲפִים לִפְנֵינוּ שְׂכָל הַדְּוִרוֹת הֵיוּ מְכַעֲסִין וּבְאִין עַד שְׁבָא אֲבָרְהָם אֲבִינוּ וְקִבֵּל שְׂכָר כָּלֵם

אֵלֶּה הַדְּוִרוֹת הֵם דְּכָרֵי הַתּוֹרָה פְּלוּנֵי הַלֵּלֵד פְּלוּנֵי עַל הַסֵּדֶר . וְזָכַר זֶה וְזֶה מֵאֲחֵרֵינוּ מִשְׁנֵי זָכַר עֶשְׂרֵה מְאֻמְרוֹת מִכָּן מִן מוֹסֵר לְחֵדֶשׁ לִזְרֹךְ אֹתוֹ וְלִתְקַן נִפְסָה בַּמַּעֲלֹת הַמִּדּוֹת וּבַמַּעֲלֹת הַשְּׂכֵלִיתִית שֶׁזֶה כֹּנֶת זֹאת הַמַּסְבֵּחַ .

עֶשְׂרֵה נְסִיחוֹת נִתְּנָה אֲבָרְהָם אֲבִינוּ וְעַמְדָּה בְּכָלֵם לְהוֹדִיעַ כְּמָה חֵבְתוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם אֲבִינוּ .

הַעֲשֵׂרָה נִסְיָנוֹת שֶׁנִּתְּנָה אֲבָרְהָם אֲבִינוּ כָּלֵם דְּבַר הַתְּכֵיב . הָרִאשֹׁן הַגְּדוֹת בְּאֻמְרוֹת יִתְבָּרַךְ לֵךְ לֵךְ מֵאֲרֶכֶךְ וְגוֹ' . הַשֵּׁנִי הָרַעֲב אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאֶרֶץ כְּנַעַן כִּבְיָא שֶׁסָּ וְהָאִיֶּעַ חָדָשׁ וְהַבְּשָׁד לָנוּ גְדֻלָּה וְזֶה נִסְיוֹן גְּדֻלָּה . וְהָאִיֶּעַ רַעֲב בְּאֶרֶץ . הַשְּׁלִישִׁי חֹמֶס הַמַּצִּיאוֹת עַלָּיו בְּהִלָּקָה מֵרָחֵק לְפָרֶעֶה . הַרְבִּיעִי הַלְחָמוֹ בְּאֶרְכֵּי מַלְכֵּם . הַחֲמִישִׁי לִקְחֹת חֵגֶר לְאַשָּׁה אֶחָד שֶׁנִּמְצָא מֵהַלֵּלֵד מִשְׁרָה . הַשֵּׁשִׁי הוּא הַמִּלָּה אֲשֶׁר צִוָּה בִּימֵי הַזִּקְנָה . הַשְּׁבִיעִי חֹמֶס מֶלֶךְ גְּדֻלָּה עַלָּיו בְּלִקְחֹת מִרְיָה גַּם כֵּן הַשְּׁמִינִי גֵרֵם חֵגֶר אֶחָד הַבְּנִינֹת מִמֶּנֶּה . הַתְּשִׁיעִי הַרְחֻקָּת בְּנוֹ יִשְׁמַעֲלֵל . וְהָאִיֶּעַ חֲמִירִי יִתְבָּרַךְ אֵל יָרֵעַ בְּעֵינֶיךָ עַל הַנֶּעֱרַר וְגוֹ' . וְכִכֵּר הַעִיד הַתְּכֵיב אֵךְ הִיָּה קֶסֶף בְּעֵינֵינוּ הַדְּבַר הַזֶּה בְּאֻמְרוֹת יוֹרֵעַ הַדְּבַר מֵאֲדָּה בְּעֵינֵי אֲבָרְהָם . אֵלֶּה שְׁמֵרֵם מִן מִצְוֹת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְגִרָסָם . הַעֲשִׂירִי עֲקֵדֵת יִצְחָק :

עֶשְׂרֵה נְסִים נַעֲשׂוּ לְאֲבוֹתֵנוּ בְּמִצְרַיִם וְעֶשְׂרֵה עַל הַיָּם עֶשֶׂר נְסִיחוֹת נִסּוּ אֲבוֹתֵינוּ אֶת הַמֶּלֶךְ בְּמִדְּבַר שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּנָּסוּ אוֹתִי זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי .

אֲבָל הַעֲשֵׂרָה נְסִים שֶׁנִּתְּנָה לְאֲבוֹתֵנוּ בְּמִצְרַיִם הוּא הַנֶּגֶל מִן הַעֲמָר מִכּוֹת וְהִיוֹת כָּל מִכָּה וּמִכָּה מִיּוֹחֲדֵת בְּמִצְרַיִם וְלֹא בִּישְׂרָאֵל וְאֵלֶּה הֵם נְסִים כָּלֵם סֶקֶל וְלִשְׁוֹן הַתּוֹרָה כָּל מִכָּה וּמִכָּה מִהֵם שֶׁהִבִּיֵּא הַקְּדוֹשׁ בְּרִךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִים מִלְּבַד מִמִּכְתֵּי הַכֶּסֶף שֶׁלֹּא בָּאֵר זֶה אֵלֶּה שֶׁהָאִי יָדוּעַ שֶׁלֹּא עֲנֵה יִשְׂרָאֵל . אֲבָל הֵיוּ נִמְצָאִים אֲנָלֵם וְלֹא הֵיוּ יִתְעַשִּׂים אֲתֵם וְכֵן בָּאֵר הַדְּבָרִים . אֲבָל בְּשִׁאֵר הַמִּכּוֹת הַתְּבַאֵר בְּהַם הֶעֱנִין אֲמֹר בְּדָם וְלֹא יִכְלוּ מִצְרַיִם לַעֲשִׂית מוֹסֵם מִן הָאֲדָר . רִאשִׁית שֶׁהִנָּח הִיָּה מִשְׁנֵי אֲתֵם לְבָדָם . וְאֲמֹר בְּעֶשְׂרֵדֶע וּבָאֵר בְּכִיתֶךָ וְנִחְדָּר מִשְׁכַּבְךָ וְגוֹ' . וְאֲמֹר בְּעִירֹב וְהַשְּׁלֵאֲתִי בֵּיתִי הַזֶּה אֶת אֶרֶץ גִּשְׁשֹׁן וְגוֹ' . וְאֲמֹר בְּדָבָר וּמִמְקָנָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מִתְאַחֵד . וְאֲמֹר בְּשִׁחִין כִּי הִיָּה הַשִּׁחִין בְּחִרְטוּמִּים וְכָל מִצְרַיִם . וְאֲמֹר בְּבִרְדִּי רֵק בְּאֶרֶץ גִּשְׁשֹׁן אֲשֶׁר שֶׁסָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הִיָּה בִּרְדִּי . וְאֲמֹר בְּאֶרְכֵּה וְיַעַל הָאֶרְכֵּה עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם . וְאֲמֹר בְּחֶסֶד וְלֵכֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל . הִיָּה אֲדָר בְּמוֹסָבֹתָם . אֲבָל הַעֲשֵׂרָה נְסִים שֶׁהֵיוּ עַל הַיָּם הֵם קִבְלָה . הַרִאשֹׁן הַבְּקָעוֹ הַיָּם כִּשְׁשֹׁנוֹ עַל פְּסוֹק וּבְקָעוֹ הַיָּם . הַשֵּׁנִי שֶׁאֲדָר שֶׁבְּקָעוֹ נִעְשָׂה קִבְלָה עַד שֶׁשָּׁב בְּדִמְיוֹת גַּם מִן מִקְוֶה וְלֹא מִשְׁפָּע . וְהִיָּה הַדִּיר כֹּאֲלוֹ הִיָּה נִקְבַּ בְּמוֹסֵם וְהַיָּם מוֹיָן וּמִשְׁמָחַל וּמִמְעַל הוּא מֵאֻמְרֵי הַבְּקָק נִקְבַּת בְּמוֹתוֹ רֹאשׁ מִרְיָן . הַשְּׁלִישִׁי שֶׁאֲדָר נִתְקַנָּה וְנִקְשָׁה לֵהֵם כְּאֻמְרוֹ הִלְכוּ בִּיבְשָׁה וְלֹא נִשְׁאָר בְּקִרְקִיעִית שֶׁסָ חֲמִיר וְטוֹט כֵּב

בבשר נהנת. הרביעי. מדרכי מצרים היו בחומר מדבק והוא אמרו חזק מים רבים: והחמישי שנבקעו לדרכים רבים כחומר הפכטים כעין קשת עגול על זאת הצורה והוא אמרו יס סוף לגזרים. והששי שנבקעו המים ונתקצו כאבנים ועל זה אמר ספר ראשי תיבות על המים רוצה לומר שנתקצו המים עד שסבו בעצמן שישברו הראשי עליהם. והשביעי שלא נקפאו כקפאת שאר המים הנקפאים רוצה לומר חזקה אחת אבל היו חזקות רבות כאלו ה' אבנים וסדר קצתם על קצת והוא אמרו אתה שוררת בענין יס והשמיני שנקפא כזכוכית או כסוהר רוצה לומר בהיר עד שיראה קצתם את קצתם בעברם בו והוא אמרו השבת מים עבי שחקים רוצה לומר שקבוק המים היה בעצם השמים לטוהר שהוא בהיר. והתשיעי שהיו נחלים ומוגז מים מתוקים והיו שותים אותם. והשמיני שהיו נקפים ב' בעת שהיו נחלים אחד שלקחו מהם מה ששתו עד שלא היו יורדין לארץ והוא אמרו נצבו כמו נד נחלי רוצה לומר הדבר הנחל היה נקפא בלב יס. וימצאו בקבלה גם כן שהמזריים באו עליהם וכות על היס יותר ממוכות ומצרים. אבל כ' כלם היו מנערה המינים ההם אשר ירדו במצרים ונחלקו למינים רבים על היס ואל זה רמז באמרו אלה הם החלקים המוכים את מצרים בכל מכה במדבר רוצה לומר במדבר יס סוף. אבל השמיני נסיונות שנסו אבותינו את המקום כ' כלם דברי הכתוב הם הראשונה על יס סוף. באמרי המבלי ארץ קברים במצרים. השנית במדבר. הוא אמרו ויל' וילגו העם על משה לאמר מה נשתה. והשלישית במדבר סין שבקצו המן והוא אמרי מ' יתן מותנו ביד ה' הנומר והרביעית מריתם בהניה המן עד הכך והוא אמרו ויורדו אפים ומוגז עד הכך. והחמישית מריתם בבקשם אחר ביום השבת. כמו שאמר ויהי ביום השביעי יבאו מן העם ללקוט. והששית ברשעים על המים גם כן. והשביעית בחורב במעשה העגל. והחמישית בתבערה בהיותם מסופקים במקום האש באמת והתאוננס. והוא אמרו ויהי העם כמותאוננס. והשמינית בקברות התאיה בבקשת הבשר אשר בארץ מצרים ואלו תאיה: והשמינית במ' במדבר פארן בענין המרגלים ושם נאמר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמועו בקולי

עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש. לא הפיל אשה מריח בשר הקדש. ולא הם הסריח בשר הקדש מעולם ולא נראה זכוב בבית המטבחים ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה. ולא נצחה דרוח את עמוד העשן ולא נמצא פסול בעומד. ובשתי הלחם. ובלחם הפנים. עומדים צפופים ומשתחוים רוחים. ולא חזק נחש ועקרב בירושלם מעולם. ולא אמר אדם לחברו צר לי המקום שאלין בירושלם.

כבר דעת שהמקדש היה בארבע הצדדים ואנו עתידים לבאר זה במקומו והיה מעולה לשמים ועם כל זה לא היו מכבין העומדים אש המערכה ולא היה מעור הרוח את עמוד העשן העולה מן הקרבת אכל בעת ההקדשה היה האור נח. והיו עומדים בעזרה כל אחד בצד חברו ובעת ההשתחויה לא היו לוחצים זה את זה לרוב מוראם ומאוסם במקום האש

עשרה דברים נבראו בערב שבת. בין השמשות ואלו הן. פי הארץ ופי הבאר. ופי האתון. והקשת ודמן והמשה והשפיר והכתב והמכתב והלוחות ויש אומרי אף המזקקן וקבורתו של משה ואליהן של אברהם אבינו ויש אומרי י"ח בת בצבת עשויה:

אף צבת בצבת עשויה. קיימת מאז עברא כבר זכינו לך בפרק השמיני שם לא יאמינו בחדוש היצון בכל עת אבל בתחלת עשיית הדברים שם כנודעם שיעשה בהם כל מה שיעשה הן יהיה הדבר שיעשה מאדרי והוא הדבר הטובע או יהיה חדש לצתת החוקים והוא המופת הכל בשנה על כן אמרו שמיני השמיני שם בטבע הארץ שהשקע קרח ועדין ול לבאר סיפויא המים ולאחץ שיערב וכן השאר. וכתב הוא העזרה הכתובה לפטו ית כמו שאמר ולא נודע אף הוא. ו והוא אמרו ואתנה לך את הלוחות האבן. והמכתב הוא הכתיבה שעל הלוחות כמו שאמר והמכתב מכתב אלקים הוא ח' חרות על הלוחות. ואלו תאמר אחרי שכל הנפלאות כלם הושמו בטבעי הדברים ההם מופת ומ' בראשית למה ייחד אלו העשרה דע שלא ייחד לומר שאין שם מופת שהושם בטבע הדברים רק אלא אבל אמר שאלו נעשו בין השמשות לבד ושאר הנפלאות והמופתים הושמו בטבעי הדברים אשר נעשו בו בעת העשותם תודלה. ואמרו על דרך משל שנים שני בחלק המים הושם בטבעם שחלק יס סוף למטה רביעי והידרן ליהמש. וכן לאלה וכן לאלה. ויש

וזה רבינו כנבחרה הממשל בטבעו שיעמוד בזמן פלוני כדברי יהושע אלו וכן שאר הנפלאות מלבד אלו העשרה
שהטמו בטבעי הדברים הם בין השמשות וטמור הוא שרץ קטן חוצב האבנים הנדולות בעברו עליהם וכו' כנה של
שלמה את בית המקדש וצבת הוא כלי מיקח בו הנפח הברזל החסד עד שיעשה בו מה שיעשה

שבעה דברים בגולם ושבעה בחכם חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמ
ובמנין ואינו נכנס לתוך דברי חברו ואינו נבחר להשיב שאלה כענין ומשיב כהלכה ואומר
על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי ומורה על האמת
והרופיה בגולם :

הגוי מפרש תחילה אלו המדות שנפסלות הרבה בדברי חכמים והוא בור עם הארץ ונולד חכם וחסד אינו בור הוא
האיש אשר אין לו לא מעלות סכלות ולא מעלות המדות רצוה לומו לא חכמה ולא חסד ואין לו גם כן קצין הדעות כאנו
הוא ערוס מן הטוב ומן הרע והוא הנקרא בור לדעותו כארץ לא ידע בה דבר וכן הדברים והוא הנקרא סדה בור כ
כמו שהתבאר בורעיס ועם הארץ הוא איש טיט לו מעלות המדות אבל אין לו מעלות סכלות רצוה לומו טיט לו דרך א
ארץ ואין בידו תורה והוא הנקרא עם הארץ רצוה לומו שהוא טוב לטוב הארץ ולקבוצי המדות חסד טיט לו מעלות
המדות סתוט בהן הכרית עם וולתו כמו שבארנו בתחלת חבורנו ונולד הוא איש טיט לו מעלות סכלות ומעלות המ
המדות חסד טיט לו מעלות ולא תלמות על מדר טראי אבל יש בהם ערכובים וכלבוליס והתערב בהם חסדן ומפני
זה נקרא גולם להדמותו לבל אשר יעשהו האונן ותהיה בו הצורה האלאכותית שיחסינה ההשלמה והעקן כסכין והסוף
כשיעשה הנפח גולם והגיע להם צורתם קודם שיסחיסו ויחדדו וימייטס ויפתח בהם מה שדרסו לפתח וישלס תקנים
וזה הנקרא לטני זה גלמו כלי ומתכות כמו שהתבאר בכלים והוא מלה עברית גלמו ראו ענין רצוה לומו חסד טיט לו
קודם הגיע צורת האדם בה וכאשר לא הגיע לזאת הצורה שלמותה קראוהו גולם לדמותו כחומר הנמצא מוכן לקבל צו
צורה אחרת יסוב בה יותר שלם וחכם הוא האיש שהגיע לו טי המוטס מן המעלות על השלמות כמו שצריך והסד הוא
האיש החכם כמסוסף במעלה רצוה לומו במעלות המדות עד שיטה אל הקצה האחר מעט כמו שבארנו בספר הד' ויהיו
מעטיו ומדבין ומחכמתו ומפני זה נקרא חסד לתוספתו כי ההשלמה בדבר יקרא חסד תהיה ההשלמה היא בטוב או ברע
ואמר הנה שהחכם יהיו לו אלה הטבע מעלות והם עקרים גדולים ומפני זה יכונן אליהם טבהם אפשר התלמוד והלמוד
והמעשה הארבעה מהם הם מעלות המדות והוא שאינו מדבר לפני מי שנדל ממנו בחכמה ואינו נכנס בתוך דברי חכ
חבר אבל ינוח עד שיטליס דבריו ולא יתפאר במה טלא ידע והוא אמרו על מה טלא טמע אמרו לא שמעתי ולא יתעקם
אבל כשיאמרו האמות וידאו ואס' במה טאפסר לו לדחות ולחלוק ולהטעות לא ירצה לעשותו וזהו אמרו ויעדה על האמות
והשלמה מעלות סכלות האמת כשיטענהו מוטעה במלכות המטעה לא יבחר וישאר משופק באמת אבל ירעם ויהיה לו
למקום הטעות ויבארהו והוא אמרו ואינו נבחר להשיב וזה חסדן יהיה בקלות הדבנה וטוב התבוננות למאמר המוט
המוטעה להבין שרש הדברים והמעלה הכ' טישאל מה שצריך לשאל בדבר הדוא ולא יבקש מוסת למווד בחכמת הטבע
ולא טענה טבעית בחכמות הלמודיות וכינחא בזה ואס יהיה הוא הנשאל גם כן יענה מענין השאלה אס ישאל בעניות
טבעית מוסת יענה מענין השאל במוסת ואס ישאל במה טלמוטה מזה יענה לפי מה שדעתו וטבעו ועוד לא ישאל
ממנו סבה חזיתית ויתן סבה צריתית או ישאל סבה צריתית ויתן סבה חזיתית אלא יסוב מחד התכלית וזהו אמרו שואל כע
כענין ומשיב כהלכה וזה לא יהיה אלא אחר חכמה יתורה והמעלה השלישית שיוסדר תלמודו ויקדים מה שראוי נד
להקדימו ויאמר מה שראוי לאחר מה הדרך מועיל בלמוד מאד והוא אמרו אמרו על ראשון ראשון ועל אחרון אחר
אחרון ולא כלם הם בגולם כהסך מפני שהוא כלתי שלם כמו שבארנו ולא הגיע לזאת המעלה :

שבעה מיני פורעניות באין לעולם על שבעה גופי עבירה מקצתן מעשדין ומקצתן אינן כע
מעשדים רעב של בצורת באה מקצתן רעבין ומקצתן שבעין נמרו שלא לעשר רעב של
מרוכה ושל בצורת באה ושל לא ליטול את החלה רעב של כליה באה :

רעב של בצורת הוא מתהיה המנה במעט מטר ומטר בקצת המקומות ובקצתן לא ימטר ובאשר ימטר יהיה מטר ומעט :

(רעב של מאמה הוא)

מיתעסק אדם במלחמות וקטנות וחדושים אשר יתחדשו להם עד שתפוגג הארץ ולא תזרע בנית הזריעה לעוררת העולם וירעב כל כלה הוא שלא ימנע כלל ויבטחו הכהרות והאגמים כאמרו והיו שומך אשר על ראשך נחשת :

דבר בא לעולם על מיתות דאמורות בתורה שלא נכסרו לבית דין ועל פירות שביעית חרב באה לעולם על עינוי הדין ועל עיוות הדין ועל המורים בתורה שלא כהלכה

ענוי הדין הוא איחור המעשה ועינוי בו ימים רבים בדבר המכבד : ועיוות הדין הוא סידון במה שאינו ראוי :

חיה רעה באה לעולם על שבושת שוא ועל חלול השם גלות בא לעולם על עובדי עברה זרה ועל גלוי עריות ועל שפיכות דמים ועל שכמת הארץ בארבעה פרקים הדבר מבתרבה ברביעית ובשביעית ובמוצאי שביעית ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה ברביעית מפ מפני מעשר עני שבשלישית בשביעית מפני מעשר עני שבששית ובמוצאי שביעית מפני פירות שביעית ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה מפני גזל מתנות עניים :

כבר בארנו פעמים רבות בסדר זרעים סדר הנזאת החקים וכן התבואה ושם התבאר שבמנה המלכות והשליטות היה מן מוציא מעשר ראשון ומוצאנו ללוי בכל שנה ושנה ואחר כך היה מוציא מעשר שני ומוצאנו לעניים וזה המעשר עני הוא במזקוק מעשר שני שהיה מוציא בשאר שני השמטה ומתנות עניים הם הקטן והשכחה והפאה והפרט והעוללות כי כתב יסלם זה כל כי כבר נכלל עסק האדמה ומי שנתן אלו החקים נתנם ומי שלא נתנם נזלם :

ארבע מדות באדם האומר שלי שלי ושליך שליך זו מדה בינונית ויש אומרים זו מדת חסד שלי שליך ושליך שלי עם הארץ : שלי שליך ושליך שלי חסיד : שלי שלי ושליך שלי רשע :

הנה התבאר בזה המאמר מהסיד הוא סורכה בפעולות הטוב רצוני לומר מיטה לאחד ומשני הקצוות מעט : והתבאר כי גם כן היקרא רשע מי שיש לו משחיתות הכנס רצוני לומר מיטה בפעולותיו אל הקצה האחד המוסף כמו שבארנו בפרק הד כי זה אשר ירצה סיהיה לו ומוצאנו וזלתי יש לו רוב התבואה וקראו רשע :

ארבע מדות בדעות : נוח לבעוס ונוח לרצות יצא הפסדו בשכרו קשה לבעוס וקשה לרצות יצא הפסדו בשכרו קשה לבעוס ונוח לרצות חסיד נוח לבעוס וקשה לרצות רשע

הסתכל איך קרא הסכלן שמכלננותו יתרה עד שיקרב להגדר הדגשה בדבר הכנס חסיד וקרא מי שיש לו פחות מדת הכנס רשע

ארבע מדות בתלמידים : מדר לשמע ומדר לאבר יצא שכרו בפסדו קשה לשמוע וקשה לאבר יצא הפסדו בשכרו מדר לשמוע וקשה לאבר חכם קשה לשמוע ומדר לאבר זה חלק רע

הסתכל איך לא קרא הבטן הזכרן חסיד מפני שהיה מעלה מכלית וקרא חכם ולא קרא קשה להבין הענינים מרב טע שמכחה רשע מפני שאינו ביד ואינו מן המעלות אשר אפשר לקנותם כמו שבארנו בפרק השני

כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה ושאנה תלויה בדבר אינה בטלה ל
לעולם איזו היא אהבה התלויה בדבר זו אהבת אמנן ותמר ושאנה תלויה בדבר זו אהבת ד
דוד ויהונתן

פירוש אלו הדברים כך הוא אתה יודע שאלו הסבות הנשמות יבטלו ויסירו ויתקייב סוד היותהם כסוד סבתו ויחסו זה
כשתהיה סבת האהבה ענין אלקי והוא המדע האמתי האהבה היא אז אפש' שתסור לעולם מפני סבתה מתורת היותה

כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאנה לשם שמים אין סופה להתקיים איזו
היא מחלוקת שהיא לשם שמים זו מחלוקת הדל ושכאי ושאנה לשם שמים זו מחלוקת ק
קרח וכל עדתו כל המזכה את הרבים אין חשבא על ידו וכל המחטיא את הרבים אין מס
מספיקין בידו לעשות תשובה : משה זכה וזיכה את הרבים וכות הרבים תלוי בו שנאמר
צדקת יי' עשה ומשפטיו עם ישראל ירבעם חטא והחטיא את הרבים חטא ורבים תלוי בו
שנאמר על חטאת ירבעם בן נבט אשר חטא ואשר החטיא את ישראל :

זה כלל מובא שאלו העניני' על דבר הציוול והעניס כי מה שחלוק לא לכונת סתירת דברי חברי אלא לרצות לדעת האמת
יתקיימו דברי ולא יספקו וכל מי שייסר בני אדם ויגלהו היתבך בשמוענהו מן החטא וכל מי שיטעה בני אדם יענ
יענשהו היתבך בשמוענהו מן התשובה וזה מובא אף קושי בו כשתבין מה שכללנוהו בפרק הח

כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מ
מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבי
אבינו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע מה בין תלמידיו של א
אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם ודשע תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ג
ונחלין לעולם הבא שנאמר להנחיל אודי יי' ואוצרותיהם אמלא אבל תלמידיו של בלעם
הרשע יורשין גיהנם וירדין לבאר שחת שנאמר ואתה אלדים תורידם לבאר שחת אנשי ר
דמים וכרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך :

עין טובה כבר בארנו פעמים רבות מענין עין טובה היא ההסתפקות ונפש שפלה היא הזהירות ורוח נמוכה היא הענוה
יתירה כמו שהתבאר בפרק שלפני זה והאלט שכנגדן הוא החריצות לקנות המיון והוא עין רעה נרוב התאוה והיא נפש
רחבה והתאוה והיא רוח גבוהה והאלט מעלות ההן נתפרסמו לאברהם אבינו ויחסו זה יקרא כל מי שיוצא בו אלו המע
המעלות מתלמידיו של אברהם אבינו משני שהתנהג במדותיו וכל מי שיוצא בו אלו השלשה מחותות הוא מתלמידיו של
בלעם הרשע אחר שהתנהג במדותיו ואני אזכור הווקאמות שהתבארו בהן אלו המעלות לאברהם והשתופות ההן כלן ל
לבגשם והן נותנות כלן בתורה ואנש' ההסתפקות באברהם הוא אמרו למלך סודס אש מחוט ועד שרף נפל ואש אף
אקח מכל אשר לך וע' זה תכלית ההסתפקות והוא שייח' אדם מיון גדול ולא יתנה מיונו אפי' בדבר מועט אבל זהירות
אומרו לשמה בוי' בואו מצרימה הנה נה ידעתי כי אשה יפת מראה את נכא בפירוש שלא הסתכל בצורתה הסתכלות שלמה
רק ביום ההוא וזה תכלית הזהירות ועוד אמרו על תגר אחר טלקחה הנה שפחתך בידך עמי לה כטוב בעיניך מורה שלא
היה לו רצון להתענג עמה וכן כשבקשה מיונו מרה לגרסה עם יאמנאל עד תומנהו וננוות הסריה כעבורי המושגל הב

המשגל העיד הכתוב שהיה בעינו על יסמאל לבד והוא אמר וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אדות בני אלו כ
כלל מוסתף ההורית ואמנם ענותותו הוא אמר ואכזי עמר ואשר והתפרסם לבלעם הרשע החריפות על המומן והוא
בזאז מוארס נהדים בעבור המומן אשר נשכר בו לקלל את ישראל והוא אמר יתברך אשר שבר עליך את בלעם בן
בעור וגומר ואמנם רוב תנאות בענין המשגל היא סבת עצתו לבלק שיסקור הנסים לזנות עם ישראל וישימו זנות וכן
מפורסמות כי לולי רוב התנאה אשר היתה לו והיות הזנות טוב בעינו לא היה מצוה בו שמצות בני אדם אינם רק לפי ד
דעתם כי הטובים לא יצוו ברע אבל זהירו מומן ולשון הסתובב הז הזה היו לבני ישראל בדבר בלעם וגומר והכמים א
אמר בלעם בועל אצוני היה ואין שם כן שמי שזה דעתו כזה תהיה פעלתו ואמנם בנאותו אמר נאם מומן אמר אל
ואמנם הביאו ראיה על בלעם מאמריו ואתה אלקים תעידם לבאר שחת אנשי דמים וגומר פירוש מפני שהיה איש הד
הדמים שהיה סבת מות ישראל במעשה והוא גם כן איש מרימה בעשותו תחבולות לפעולות הרע והביאו ראיה על
תלמודי אברהם מאמריו להגחיל אהבי יש ואחרותיהם אמלא כעו סקראו זרע אברהם אהבי

יהודה בן תימא אומר הו' עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבש
שבשמים הוא היה אומר עז פנים לגיהנם וכוש פנים לנן ערן יהי רצון מלפניך יי א
אלהינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך

אף על פי שאמר עז פנים לגיהנם צוה בעצות בתוכחת המוריס ופירוש בהן וכאלו אמר השמים בקצת הפחיתות במק
במקומן ברצון השם יתברך ובאמתו מואמר הנביא ועס' עקש תתפל אלך בתנאי סתיה כוונתך האמת והוא אמר לע
לעצות רצון אביך שבשמים וכן הטובות שהם השם יתברך לזאת האומה שיש להם בנשית פנים וכן אמר ממוסתי זרע
אברהם שהם בויפנים ורחמים וגמולי חסדים ואמר ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו וכאשר ספר זה מ
מעלת הכנסת בקש ואמר ה' אלקינו כאשר חננתנו זאת היועלה כן תחנונו בהכנות עירך במהרה בימינו

שמואל הקטן אומר בנפול אויבך אל תשמח ובהכשלו אל יגל לבך פן יראה יי ורע בעיניו
והשיב מעליו אפי' הוא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן שלש עש
עשרה למצות בן חמש עשרה לתלמוד בן שמונה עשרה לחופה בן עשרים לדרוך בן ש
שלשים לכח בן ארבעים לבינה בן חמשים לעצה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה בן שמ
שמנים לגבורה בן תשעים לשוח בן מאה כארץ מת ועבר ובשל מן העולם בן בג בג או
אומר הפוך בה והפך בה דכולא בה ובה תחיו וסיב פכלה בה ומינה לא תזוע שאין לך מדה
טובה הימנה בן הא הא אומר לפום צערא אגרא

אמר על התורה שהיה כה מפני שהכל בה ואמר ובה תחיו רוצה לומר האמת פירוש ותראה האמת בעין הש
השכל כתרנס וירא ויחזק ואמר כך אמר וסיב וכלה בה כלומר התעסק בה עד שתזקנה וגם אז לא תסור ממנה לזולתה
ואמר בן הא הא לפי מה שצטער בתורה והיה סכרד ואמר שלא יתקיים מן החכמה אלא מה שתלמד בעמל ועמל ויראה
מן המלמד אבל קריאת התענוג והמנוחה אין קיום לה ולא תועלת בה ואמר בפירוש מאמריו אף חכמתו עומדה לי חכמה
סלמדתו באף עומדה לי ומפני זה צו להטיל אימה על התלמידים ואמר זיוק מרה בתלמידים לפי שצד עכשיו כל
הפריקים הם ומפני זה צריך עתה להאריך שמוכח ואילך ברייתא היא ולזה מוציא ואמר שנו חכמי כלשון המשנה כ
כלומר ברייתא היא וכלשון המשנה היא שנויה אבל אינה המשנה ומה שנו חכמים רבי מאיר אומר ומתוך שמואמר טרם זה
דברי אגדה הם נהגו לאמר בבית הכנסת עם שאר הפריקים הללו של מוסתף אבות

ששי

פרק

שנו חכמים כלשון המשנה ברוך שבחר בם ובמשנתם

אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה ולא
עוד אלא שכל העולם כלו כפי הוא לזנקרא רע אהוב אהוב

רבי מאיר

את המקום אוהב את הבריות משמח את המקום משמח את הבריות מלבשתו ענה ויראה
ומכשרתו להיות צדיק וחסיד ישר ונאמן ומרחקתו מן החטא ומקרבתו לידי זכות ונרנים
מכנו עצה ותושיה בינה וגבורה שנאמר לי עצה ותושיה אני בינה ולי גבורה :

זוהי לדברים הרבה להיות צדיק וחסיד כדלקמן כדי הוא לו ראוי הוא לו נקרא רע ולי מה יקר רעך אוהב ישליו א
אוהבך וגם שלום רב לאהבי תורתך אוהב את המקום שעשה מאהבה אוהב את הבריות שמקרבן ומלמדן וגומלן טוב
ומלבשתו התורה ומכשרת להיות צדיק הולך בתעומו אינו עושה עול חסיד עושה לשטם ומשורת הדין ישר עושה ישר ועדיף
מתדיק ונחמס וממנו עצה ותושיה דלעיל מהאי קרא כתיב ה' קצני ראשית דרכו קדם משעליו מלא וסמוך ליה עצה ותושיה
ותושיה כלומר עצה וגבורה ובינה אני לגומדי להיות לבני אדם לעזר תושיה אלגמירי כלעז ענין גאון :

וגזנת לו מלכות וממשלה וחקור דין ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין שאינו פוסק וכנהר
שמתגבר והולך והרי צנוע וארך רוח ומוחל על עלבוניו ומגדלתו ורוממתו על כל המעשים
אמר רבי יהושע בן לוי ככל יום ויום בת קול יוצאת מחר חורב ומכרות ואומרת אוי להם
לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא גזוף שנאמר נזם זהב באף
חזיר אשה עצה וסרת טעם ואומר והלוחות מעשה אלהים והמכתב מכתב אלהים והוא
חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד ת
תורה שכל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות :

ומעלבונה של תורה ומעלבון מעלבון את התורה שהיא עלובה על שאין לה עוסקין : גזוף מנודה כמו ויגזר בו אביו ד
דתיגמנו וכו' ביה אביו נזם זהב באף חזיר שאינו משמרו אלא הולך באשמה ומואס כן תלמוד חכם החסר מעשמים
של תורה שאם מלאם כמנודה הוא שאין לך בן חורין לפי שבני אדם משמשים לפניו ומואסה נחליאל כיון שנתנה לו תנ
תורה נחלו אל וכיון שיש לו נחלה עולה לבדלה שנאמר ומנחליאל במות :

והלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או אפילו אות אחת צריך לנהוג בו
כבוד שכן מצינו בדור מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד עשאו
רבו ארופו ומידעו שנאמר ואתה אנוש כערכי ארופי ומידעו והלא דברים קל וחומר ומה
דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד עשאו רבו ארופו ומידעו
הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה
וכמה שצריך לנהוג בו כבוד ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים י
ינחלו טוב ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל
תעזבו :

הלומד מחברו וכו' פסוק אחד דבר אחד של נעם דסמוך להאי קרא הואתה אנוש כערכי סמוך אידך קרא אסר יחדינו כמ
נמתיק סוד לפי שנתנו אחיתופל לדוד שהיה נשם ועוסק יחדי בתורה אינו לו למה חתה עוסק בתורה יחדי והלא כבר
נאמר חרב על הברס ונאלו טוב פגע חזרת מנאל שהיה נכנס לבית מדרשו בקומה זקופה אינו לו והלא כבר נאמר ט
מצריך לו לאדם לנכנס שם במורא כדי שתהא חיות שמים עליו ויש אומרים שהיה נכנס לבית המדרש יחדי ואינו ר

בית אלקים נהלך ברגע סתיו סחייב אדם ליכנס עם בקבוק עם לפי סנ' ברוב עם הדיית מלך ורגע הוא לשון אספה כ
כמו למה רגשו גוים וים אומרים רגע הוא לשון אימה ופחד ואחת אנוש בעירי חסוב כמותו מיודעי כמו אנשים חכמים ו
נבונים ויודעים ומה דוד עזיה מלך עשאל לאחיותל רב וחלוק משני שני דברים ואין כבוד אלא תורה כלומר לתורה ו
והי קאמא אין כבוד בא לו לאדם אלא על עסקי התורה כבוד חכמים ונחלו כלומר הם נחלים כבוד בשביל שהם למ
לומדים את התורה ויורשים אותה בנחלה .

כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא אל תבקש גדולה לעצמך ואל תחמוד כבוד יותר מלמודך ואל תתאוה לישולחנם של מלכים ששולחנך גדול משולחנם וכתרך גדול מכתרם ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך :

פת במלח תאכל פירוש אפילו איך לך זה לאכול אלא פת במלח אל תזנע מלעסוק בתורה ואל תזמור כבוד להתבוד
 בתורתה שמתוך כך נראה באלו ארבע עשרה שאלה גדול משלכם הוא השכר שתקבל על לימודה של תורה :

גדולה תורה מן הכהונה ומן המלכות שהמלכות בשלשים מעלות והכהונה בעשרים וארבעה ותורה נקנת בארבעים ושמונה דברים בתלמוד בשמינית האון בעריכת שפתי' ב' בבינת הלב בשכלות הלב באימה ביראה בענוה בשמחה בשמוש חכמים בדקדוק ה' חברים ובפ'פול התלמידים בישוב במקרא במשנה במעוט סחורה במעוט שינה במעוט תענוג במעוט שחוק ב'מעוט דרך ארץ בארך אפים ב'ב'טוב באמונת חכמים ובקבלת

היסורין

באומה ובידיה שאין לבו גבוה עליה כמו שאמר יום אשר עומדת לפני ה' חלקך בחורב ויהלך בעלי קדושים אסורים ומתוך קלות ראש של אדם וההיור לבו הוא בא לידי קרי בשמחה לפי שאין ההסכיה טורה מתוך צער אלא מתוך שמחה בישוב גדיסין פירוש בישוב הדעת במצות סמורה דאמר רב לא תצא תורה לא בסמורין ולא בתצירין במצות דרך ארץ שלא יהא מתני בבני אדם בשום בקבלת היסורים מקבל יסורין מאהבה

המכיר את מקומו והשטח בחלקו ועושה סייג לרבריו ואינו מחזק טובה לעצמו אודב
אודב את המקום אודב את הבריות אודב את הצדקות אודב את התוכחות אודב את ה
המשרים מתרחק מן הכבוד ולא מגיס לבו בתלמוד ואינו שמה בהוראה נושא בעול עם
חבירו ובכריעו לקח זכות מעמידו על האמת מעמידו על השלום מתישב בתלמודו שואל
ומשיב שומע ומספך הולמד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות המחכם את רבו ו
המבין את שמועתו והאומר דבר בשם אומרו הא למדתה שכל האומר דבר בשם אומרו
מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה בעולם הזה ובעולם הבא שנאמר כי חיים הם למצואיהם הכל בשרו מרפא ואומר רפאות תהי לשרך ושקמי לעצמותיך ואומר עץ חיים הוא למחזיקים בה ותוכניה פארש ואומר כי לית חן הם לראשך וענקים לרגלותך ואומר תתן לראשך לית חן עטרת תפארת תמננך ואומר ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד ואומר כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך

וְנִתְּנָת חַיִּים לְעוֹשֶׂיהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה מֵאִכְלֵי הַחַיּוֹת וְהַקָּרָן קִיּוּמָתָ לְעוֹלָם הַבָּא כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצָאֵיהֶם בְּסִרְתָּ בְּעוֹלָם הַ

היה ואומר וקני לעצמותך שתהא מוסקה עצמותך בקבר ואומר עץ חיים היא למחזיקים בה בעולם הבא ושואל ת
תאמר לחיים הוא וזה ויניח ואמר שיהא וזה לעומר שיהי יש לך כמה בני אדם התנים לעניות שהמות טוב להם מחיים
לפיכך הוא אומר כי לית חן הם לראשך וגומר כלומר ואומר דבר המביא את האדם למצא חן בעיני האנשים הני אומר
זה המצאן ושואל תאמר ויניח לו אבל לא יהיה מכבוד בין האנשים לכך נאמר עשרת תפארת תענך ושואל תאמר ה
אפילו מי שלמד שלא לשמה וזה לכל הדברים האלו לכך נאמר אחד ימים ביומיה כלומר למחזיקים בה פירוש שלום
שלומדים לשמה יש לה אורך ימים ואין נדך לומר עומר וכבוד ובשואלה פירוש לשמאלים בה עשר וכבוד יתנו לה
אבל לך חיים ארוכים ושואל תאמר לחיים ועומר וכבוד וזה אבל לא לשלום לכך נאמר ושלום יספיק לך :

רבי שמעון בן מנסיא אומר משום רבי שמעון בן יוחאי הגוי והכה והעשר והכבוד והחכמה
והקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם שנאמר עשרת תפארת שיבה בדרך
צדקה תמצא ואומר עשרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם ואומר תפארת בחורים
כחם והדרת זקנים שיבה ואומר והפרה הלבנה ובישה החמה כי מלך י' צבאות בדר ציון
ובירושלם ונגד זמניו כבוד :

עשרת זה העומר תפארת זה הגוי והבנים והכה תפארת בחורים כחם והכבוד ונגד זמניו כבוד והחכמה זקנים אבות
הכא עובא וחד מנייה איתך ליה לזה מקנה חכמה

רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו שבע מדות שינוי וזכמים לצדיקים כלם נתקיימו ברבי וב
ובניו : אמר רבי יוסי בן קיסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד
ונתן לי שלום והחזירתי לו שלום אמר לי רבי מאיזה מקום אתה אמרתי לו מעיר גדולה של
חכמים ושל סיפורים אני אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומינו ואני אתן לך אלף אל
אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות אמרתי לו בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב וס
ומרגליות שבעולם איני רוצה באלה בנקום תורה לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלין אותו
לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד שנאמר
בהתהלךך תנחה אותך ובשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך בהתהלךך תנחה או
אותך בעולם הזה ובשכבך תשמור עליך בקבר והקיצות היא תשיחך לעולם הבא וכוונת
כתוב בספר תלים על ידי דוד מלך ישראל טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף ואומר לי
לי הכסף ולי הזהב אמר י' צבאות :

לי הכסף ולי הזהב פירוש לשבח ולכבוד שנאמר חלל כל הארץ כבודו :

חמשה קנינים קנה הקדוש ברוך הוא בעולמו ואלו הן תורה קנן אחד שמים וארץ קנן א
אחד אברהם קנן אחד ישראל קנן אחד בית המקדש קנן אחד :
תורה קנן אחד מנין דכתיב י' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז : שמים וארץ קנן
אחד מנין שנאמר כה אמר י' השמים כסאי והארץ הדום רגלי איזה בית אשר תבנו לי וא
ואיזה מקום מנוחתי ואומר מה רבו מעשיך י' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך א
אברהם קנן אחד מנין דכתיב ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ י
ישראל קנן אחד מנין דכתיב עד יעבר עבד י' עד יעבור עם זו קנית ואומר לקדושים אש
אשר בארץ המה ואדירי כל חפציכם בית המקדש קנן אחד מנין שנאמר מקדש י' כוננו י
ידך ואומר ויביאם אל הר קדשו הר זה קנתה ימינו

תורה קנין אחד מנין דכתיב ה' קניי ראשית דרכו שבריא אתה קדמה לעולם מפני שכשעלה במחשבה לפניו לבראות ע
עולם אחד יתקיים בשביל התורה שמים וארץ קנין אחד שהם עמודיו של עולם שנאמר כה אמר השמים כסאי וה
וארץ הדוס רגלי נאמר כאן הארץ ונאמר להלן הארץ שנאמר מלאה הארץ קנין אחד אברהם קנין אחד מנין שבראו הקדוש
ברוך הוא לכך להיות קנינו של עולם ויתקיים בשבילו שנאמר ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ
ולמה בשביל מקרב את הבריות תחת כנפי השכינה והחזיר למנוח : ישראל מנין שנקראו קנין שנאמר עש וז קנית ומנין
שהעולם יתקיים בשבילם שנאמר לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל חפצי בם שהם עקר דירה של הארץ : ומקדש ה'
כוננו ידוך עדין לא מצינו בו קנין אלא מפני שנאמר כאן ומקדש ונאמר להלן ויביאם אל הר קדשן הר זה קתה יימנו מה
להלן ומקדש בקנין אף כאן ומקדש בקנין ויש גומעוים בדבר ולפי הענין נראה בענינו שהבריות לא נכתבה בתקנה שהרי
במסכת פסחים בפרק האשה אינו אומר אלא תורה ושמים וארץ וישראל : ומביא ראיה לשמים וארץ מאותו פסוק שנאמר
באברהם קונה שמים וארץ :

וכל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי
לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו ואומר י' מלך לעולם ועד :
אמר רבי חנניא בן עקשיא רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות
שנאמר י' הפץ למען צדקו יגדיל תורה ואדיר :

ואומר קדים דרבנן :

רבי חנינא בן עקשיא אינו מן הבריות אלא סיוס נאה הוא ונחג העם לאמוני בסיוס הפרקים לפי שאין אומרים קדים
על המעשה אלא על האגדה שאמר מר : ויהא שמים רבא דאגדתא

תהלה לאל עולם :

תש הכל ונשלם

יצר לשבת הגדול של שבעות

אמונת

עתים אצלו אמן שלחיה משולים לפרדס רמון

נרד וכרכוס קנה וקנמון מתנה נתינה ממדבר ישיכון

אז בשמחתה רכב הקדש מרכבותים קדש אלפי שגאן להתקדש

ואם סיני בקדש

בת מלך פנימה כבודיה כהיותה בכניסתה לחפה רצו הכל לדאותה

מה יפית ומה נעמת הללו אותה כי טוב סחרה מסחר כסף ומחרון תבואתה

גם על כל מחמדים חמורה ואדובה מאושרת בנים ולמלכים תאובה

באר חפרה שרים ומגריבים שאובה יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה

דמיה להשוות המעמק למאבד רדיה ירוו לית חן וכבוד משלמת שלום

לבה עמל ועבוד אורך ימים בימינה וכשמאלה עושר וכבוד

העת אב לבנו ירושתה הקנה שמע בני מוסרה תוכחת חיים קונה אל תט ימין

ושמאל ואל תגור מקינה סלסלה ותרוממך תבבדך כי תחבקה

ושדיה כמגדלות וחומה בצרותיך מעשרה שליט ס תעז בקורותיך אמריה אמרי נועם

יהו מברכותיך כי לית חן הם לראשך וענקים לגרורותיך

זהב וכסף וכל כלי מחמד זלים יהיו בעיניך לפי הדרת הדרם בה תשים נפש

הבשר והדם ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם

חמד אכני חפץ נפך ספיר ויהלם קנינים לרגע כמראה החלום קניינה נצח בה

תלש ותגלום דרכיה חן כי נעם וכל נתיבותיה שלום

שעמה כי תטעם יחפרו מצריך החזק במוסרה ויכלמו צריך ותושיבך לבטח

אל תעזבה ותשמרך אהביה ותצריה אל עיר מבצריך

ידידות משכנותיה תחמוד ותתאשר מעלה תדרוך כי טוב וישר מצותיה לנצור על

גרורותיך תקשר עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה באשר מקול מחצצים

כי נעים לשמרה בסוד מזמותיך סלסלה וזבוקה כבוד מרוממותך מקול מחצצים

להשמיע בנחמותיך רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך

לאטום אונך כמחת שמצה לדעת ולהבין אמרי משל ומליצה לבך תתן

כמוכא וכמצא אז תבין יראת יי ודעת קדושים תמצא

מסר היראה מעלה תדרך ררך חטאים תסור ותסרך מסודס תרחק

למען תתברך מארת יי בבית רשע ונוה צדיקים יברך

נפלאים ממך עולמים ולא גלויס חררי חדרים סתורים וחבויס עבודס תעבור

איי אים שמע בני וקח אמרי וירכו לך שנות חיים

סמכים לער בכל פנותיך בנטע מסמר תקעס בביתך משואת רשעים

ינצורו משכנותיך אם תשכב לא תפחד ושכבת וערבה שנתך

על משמר תעמוד ותתיצב במצפה
 ומזרב מיופה
 פלאים ונפלאים אמרי הדעת
 לנחשדים מדעת
 צרופה למאד לשמור הכונה
 המשכיל להתבוננה
 קנין תבחר לעינים מגידים
 בקהל יהירים וגאים
 ראשית חכמה נתיבותיך תישר
 ובינותיך לישר
 שחר ואישון השמר מבוקש
 וחיה ואל תתעקש
 תוחלת להוגיה ולשימריה סברה
 כי אם בי להתגברה
 או בשמחתה רכב הקדש
 אלפי שנאן להתקדש
 המאיר דארץ
 אזרחות דר' שלמה זל

חזרתם תחמוד משוים וישפה
 כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא
 עמוקים משאול להבין ולדעת נראים נפתלים
 כלם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת
 יראת יי' ראשית חכמה ותבונה כבוד ינחל
 תחלת חכמה יראת יי' ודעת קדושים בינה
 שנאת דרך מזדים ומתנאים סור ואל תחר
 טוב שפל רוחאת ענוים מחלק שלל את גאים
 צדק ומשפט תבין ותישר ארחות חכמה
 בדרך חכמה הורתיך הדרכתיך במעגלי יושר
 אחרי לא יועיל פן תנקש שמור אמרי
 בצדק כל אמרי פי אין בהם נפתל ועקש
 תעלה ורשייה מפצע וחבורה תור מהשתגר
 לו עצה ותושיה אני בינה ולי גבורה
 מרכבותים קדש
 יי' בס סיני בקדש
 ומשליון תפלתם כשאר העבדות
 ואומרים אותם כפעת הגדול של סכנות

לבי מענה היה במאד נענה
 ירא האל ומנה דבריו הישרים
 והוא יסלח אשמה והוא ירבה
 עצמה והוא יתן חכמה להבין
 נמזרים
 אספר תושיות מתוקות לפיות
 ואציב תלפיות לאשר העברים
 ועל פשעי יכסה
 במסמדות קבועים
 ויחיו ויטבשו
 במספר המצות
 עד אשר לרעד
 מקפץ על גבעות
 ויצאה נשמתם
 והשיב בחסדיו
 אני הדרכתיך
 מגלה נסתרים
 במספר אברים
 בעשר הדברים
 ובהם נאמרים
 בתומם נחקרים
 מדלג על הרים
 ברטט ושברים
 נפשות לפגרים
 בדרך הישרים

ואזכיר מצות עשה
 שמנה וארבעים
 בסיני נודעו
 אשר התוו התורות
 והמושיעך
 והרעים אל דעות
 ועת קרא אותם
 והוריד לפידיו
 אני הוצאתיך
 בדת מעוז ומזוה
 ומאתים נטועים
 ומרום נשמעו
 בתיבות נשתות
 והמודיעך
 בקול הפליא זעות
 רעדה אחזתם
 לעמו ועבדיו
 אני הדרכתיך

לִיחֹד אֶל אִיִּם	פְּעָמִים בְּכָל יוֹם	לְהַתְפַּלֵּל יוֹם יוֹם	עֲרִבִים וּשְׁחָרִים
לְעִבְדוֹ וּלְאַהֲבֹו	בִּלְבַּד וּלְרִבְקָה בֹו	לְתַמְכָּה בְּנִתִּיבֹו	פְּעָמִים וְאַשְׁוּרִים
לְקַדֵּשׁ תַּעֲצוּמוֹ	לִירֵאָה מִזְעִמֹו	וּלְשִׁבְעַת בְּשָׁמוֹ	כָּלִי שׁוֹא וּשְׁקָרִים
לְצִדִּיק דִּינֵהוּ	וּלְרִדּוֹף צִדִּיקוֹ	וּלְשִׁמּוֹר רִיתֵהוּ	וּלְעִשּׂוֹת מֵאַמְרִים
דְּבָרָיו שִׁים כִּרְפָא	עַל לֵב גַּם עַל פֶּה	וּכְתַבֶּם עַל סִיפֵי	מִזְוֹזוֹת וּשְׁעָרִים
וּשְׁנַנְתֶּם תָּמִיד	לִבְנֶךָ וּלְתַלְמִידֵי	וּדְבָרֵיכֶם תִּצְמִיד	מֵאָה נִגְמָרִים
בְּכֹור בְּנֵים תִּפְדֶּה	וּשְׁטָפוֹת תַּעֲדֶה	וּבִכְנַעֲנֵי תִרְדֶּה	וְהַמּוֹל בְּכַשְׂרִים
וּתִפְדֶּה פֶטֶר חֲמוֹר	וְהִשְׁכַּת תִּשְׁמֹר	וְהַהֹלֵל תִּגְמֹר	בְּיָמִים נִסְפָּרִים
וְעַל כִּנְפֵי כְּגֹדֶךָ	גִּדְּלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ	וְהַלֹּהֶם דֶּל וְדָךְ	וּפִיִּים בְּדַבְרִים
קָבַע בְּרִכַּת מִזֹּן	בָּאֵט וּבְחִפּוֹן	וְלֹא תִמְצָא רִזּוֹן	כַּעֲנוּי בְּפוֹרִים
עָבֹשׁ עֲנֵי הַשֶּׁבֶט	וְאַתָּךְ אֶל יֹשֵׁב	וְהַגּוֹל תִּשָּׁב	וְעִשְׂקֵם מִסְּחָרִים
הִיָּה לְשֶׁבֶט עֲנִיו	לְשִׁכְלוֹ וּלְשִׁנּוֹ	וּתְקִים מִפְּנֵיו	בְּפָנִים נִדְרִים
וּתְלַמֵּד וּתְלַמֵּד	וְהוֹרִיךְ תִּכְבֹּד	וְתִשָּׁב כָּלִי אֹכֵל	וּתְקַדִּישׁ בְּכֹורִים
וְהוֹדִים תִּרְחֹם	וְהַאֲבִלִים תִּנְחֹם	וְהַחֹלִים תִּשְׁחֹם	וּתְקַבֵּר נְגֻזִים
וּלְפִתּוֹחַ וּלְתֵת	לְאִבּוֹן מַחֲתֵת	וּלְשִׁמּוֹר וּלְמִיתָת	עֲמֶלֶק רֹאשׁ צָרִים
לְבַעַר מִדְּמָצַת	בְּכֹלָה וּנְחָרָצַת	וּלְשִׁרּוֹף מִפְּלָצַת	אֱלִילִים וְאַשְׁרִים
לְעַנְג יוֹם מְנוּחָה	כְּהִשְׁקָט וּבְכִשְׁחָה	וּלְחֹג וּלְשִׁמְחָה	וּלְאַהֲבֹב הַגֵּרִים
וְהַצִּדִּיקָה לַעֲשׂוֹת	כְּפִי יָד וּכְמִיסוֹת	וּמִשְׁאוֹת מִדְּעַמְסוֹת	לְדָקִים וּלְהָרִים
וּתְלַמֵּד שְׁעִשׂוּעִים	לְרֹדֶד וּלְרֹנְעִים	וְהוֹכַחַת רַעִים	וְאַהֲבַת הַחֲבֵרִים
וְתוֹמָה וְעִנּוּה	וְיִין קְרוֹשׁ חֲרוּה	וְיִרְאָת אֵל תֵּאוּה	וּחֲכָמִים וְהוֹרִים
וּלְמוֹד נֶאֱמָנָה	לְבָנִים בְּרִנְנָה	וְיִתּוֹם וְאַלְמָנָה	וְלֹו עִם גֵּרִים
שִׁמּוֹר מִצֻּת עֲנִי	וְגַם מִעֲשֵׂר שְׁנִי	וְרֹאשׁוֹן וּשְׁכִינִי	תְּקַדֵּשׁ כְּהוֹדִים
וּמִעֲשֵׂר מִמִּעֲשֵׂר	וְגַם וּיְדִי מִעֲשֵׂר	וּבְהִמָּה עֲשֵׂר	וְרֹאשִׁיתִּי גִזְרִים
וּקְדָשִׁי מִתְּנִי	וּמִעֲשֵׂר הַשְּׁנִי	תֹאכֵלֶם בְּמַעֲוֵנִי	וְהַחֲלָה תִרִים
וְחֹזֶק מִן יָמוֹשׁ	וְלַעֲד לֹא תִמוֹשׁ	וְהַשְׁבִּיעִית תִּשְׁמוֹשׁ	סְפִיחִים וְנִזְוִרִים
וּתִשְׁכַּח מִשְׁאוֹת	וּשְׁכַחַת עִם פְּאוֹת	בְּחֵלָה וּתְבוֹאוֹת	וְעוֹלָלוֹת מִכְּצָרִים
וּלְקַט דִּקְצִיר	וּפֶרֶט הַבְּצִיר	עֹזֹב לֵבֶל תִּצִּיר	לְדָלִים נֶאֱרִים
וְאַלִּימוֹ הַבֶּשֶׁט	כְּהִעֲנַק וּכְהִעֲבֵט	וְתֵן פֶּן תִּלְבֵּט	נְדִבּוֹת וְנִדְרִים
שִׁמַּח וְאַבּוֹר דֹּאחַ	כְּהִיּוֹתֶךָ הָאֵחַ	וְהַגִּיתֶךָ בָּאֵחַ	יִוְשֶׁלֶךְ עַל אִירִים
וּפִיטוֹל כִּי יִבְאִישׁ	יִשְׂרָף בָּאֵשׁ	וּפִסַּח בְּצִלֵי אֵשׁ	וּנְמִצּוֹת וּנְדִוִּרִים
וְרֹאשׁוֹן וּשְׁבִיעִי	תְּקַדֵּשׁ בַּחֲגֵי יִשְׁעִי	וּמִקְרָא שְׁבִיעִי	בְּכֹורֵי קִצְרִים
וְיוֹם זְכוּרֹן תְּרוּעָה	וְיוֹם כְּפֹור תְּרוּעָה	וּסוּכָה וְאַרְבַּעָה	צִמְחִים נִבְחָרִים
עֲרִבִים כִּסְמֹדֶךָ	וְעֵץ עֹבֹת נִדְרֶךָ	וּפְרֵי עֵץ הָדָר	וּכְפִית הַתְּמָרִים
וּכְהֵן הוֹקֵם עַל	בְּאַלְמָנָה יִגְעַל	וּבְכַתּוּלָה יִבְעַל	וְיִדְוָה יָרִים

וידע העתים	לנגעים ובתים	ופתות הפתים	והקטר מוקטרים
ונשלח שלוח	להקטיר למלוח	לכפר לסלוח	פשעים נעתיים
וליצוק ולהבל	ולשחוט פר ויוכל	ולמלוק ולקבל	ולקטין אזכרים
וכן ילמד עם זה	להניף ולהזה	ודשוק והחזה	לחוקו נעצרים
וילבש למלאכת	שרד בעת לכת	לבית הפרוכת	בגדים משורים
ותכנית המשכן	ולחם הנתכן	ושמן המתוכן	למשחה ולמאורים
חטובה ומלאכת	קטרת נסכת	ושש המערכת	ושתי ככרים
לשלמים ומנות	ועולות וקרבנות	ושלש מתנות	במיעדים נזכרים
והעומר לנהל	וגר שבת להל	ופרשת הקהל	ושופטים עם שוטרים
למחקרת ריבות	נפשות ותערובות	ודין ארבע אבות	נזקים נשמרים
וקצב וחבונה	לחדשי השנה	ומתנות הכהונה	ארבעה ועשרים
והתקיעות למלאכת	וגר חטובה להעלות	ולראות ולעלות	בשני מעשרים
להגעים חומשים	גם להיות קדושים	ולטבול נפרשים	בעתים נעצרים
ושבת בכהמה	ועבר עם אמה	ובכורי אדמה	ומקרא בכורים
וזרה מתנים	וצדק מאזנים	ומתת פי שנים	לבנים הבכורים
וחוק אפותים	וגם מדותים	ומיצא שפתים	ופדיון נמכרים
וחיפש האמה	בסימן נכתמה	ודין ערי חומה	ובתי ההצרים
ואדם לא ידון	בנמכר על זדון	ביוכל ומות אדון	ישולח לדרורים
וצאת עבר חפשית	ביוכל ובששית	וערה עד חמשת	והבדל שש ערים
ודין שפחה חרופה	וסוד עגלה ערופה	ונפסח לתרופה	ללא חמה טהורים
וטהרת הדוות	במימי המקוות	ופר בא על מצות	ופר הכפורים
וטהרת הטמאה	בקרבן הגראה	וקרבן חטאה	ומוספין עשרים
ויורד עם עולה	ודאי עם נתלה	וחכם המופלא	וערך הנודדים
ויד ויתר לחפור	והעומר לספור	וגם קן הצפור	לשלח ביערים
וכל טומאה להפלות בשרץ ונבלות	ומקרה מחשבת	ויבוס נעזבת	ואגרת פירים
והסט שוכבת	לאשת נתקת	וקוץ כף מחזקת	במבושי גברים
ודין אשת שביה	וחוק פריה ורביה	ותלבושת עדיה	ונסך מי קרים
וערלה והוללים	ומשנה למוטלים	וביומם להשלים	שכר הנשכרים
ברכות וקללות	ומכס ונחלות	וסיד אבנים גדולות	ויובל לדרורים
והצוצרות ערה	ומרס מתורה	ושכול יולדה	מדמי המכורים
ופרה לשריפה	וחזה דתנופה	ומעשר הארפה	ותרומה להרים
ועיר יד שולחת	למלט משחת	ועיר הנדחת	להחריב ולהחרים
ועיר כי תסגר	אבניה תגר	ותה נבלה לגר	ומכור לנכרים

דמי כופר תשקול	והמסית תסקול	ביען הרים קול	לעברה לאחרים
וחולם ועד זוכים	כאחד החריבים	לבלתי ידומם	להגבא שקרים
ופורענות תפרע	המוציא שם רע	ואיש זב ומצורע	וכחות נטורים
ובזה ירפא	טמא מת או נספה	ומריח תספה	וייראו נשאים
וחובל בחמשה	תכסהו ביושה	ודם על יבשה	תכסה בעפרים
וחסושה תשקה	למען תנקה	ועשית מעקה	להסיר מכמורים
וחתן כל שנתו	יהי נקי לביתו	ויוחר מצאתו	ולא יעבור דברים
ויניף יד רמה	משוח מלחמה	לבל תפרל אימה	בלב הנחגרים
אלה מצותי	ואלה תורותי	ואלה חוקותי	תמימים וישרים
תחינה מהיר	ותספנה יהיר	והמהיר יזהיר	כזוהר האורים
ולגזור וקרב	בשמרם עקב רב	וכאור הגערב	ישרים מכתרים
שדי שוכן מעונה	למענך בנה קרית חנה	מרום העלינו ברננה	שלוש פעמים בשנה

ככתוב שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פניי אלדך במקום אשר יבחר תמו מצות עשה

סדר מצות לא תעשה

כצל

שדי אחסה וצדקו לא אכסה במצות לא תעשה אנד משרים
כתובים באמונה בעדות נאמנה וכימי השנה במספר נחקרים

יקרה מפנינים	עתידי וצפונים	לבית האיתנים	בעדיו קשורים
צאי נא לקראתי	אחותי רעייתי	ושמעי תורתי	ולקחי מוסרים :
חשקתיך ואהב	פריתיך מלהב	כמו תורי זהב	צרופים וטהורים
בצאתי נצבה	באלף ורבבה	וקול דודי זהבא	מדלג על הרים
אנכי י	קראתיך בסוני	לא יהיה על פני	אלדים אחרים
ולא תעשה פסל	ברשע ובכסל	ולא תשים פסל	להקניא בזרים
וגור מלהבה	להביא תועבה	ולבנות מצבה	ולשעת אשרים
וסור משמע שוא	ולא תאמן בשוא	ולא תשא לשוא	שמותי הקרים
ובמצות לא תנאף	שמור פן יחר אף	ולגנוב לא תשאף	ולא תחמוד חברים :
ונפש לא תנקש	אשר דמה אבקש	ולא תתן מוקש	להכשיל העורים
ושקר לא תענה	ויתום לא תענה	וארצך לא תזנה	כארצות הזרים :
והגר לא תונה	וגזית לא תבנה	ועל ריב לא תענה	לחרחר מתגרים :
אלדים לא תקלל	והשם לא תחלל	וכרמך לא תעול	ולפרש הקוצרים :
ולא תקלל חרש	חמסו ידרש	ולא יצמיד חורש	שוורים וחמורים :
ולא תאחר בכצעך	מלאתך ודמעך	ולא תעשוק רעך	ולא תאחר נודים :
ולא תעשוק שכירך	ולא תלקט קצירך	ולא תחסום שורך	כדישו העמרים :
ולא תפאר זיתך	ולא תכלה פאתך	ולא תזנה עמיתך	במקח ודברים :

וְלֹא תִשָּׂא חֲטָאוֹ	אֲשֶׁר לְבֹ מְלֹאוֹ	וְלֹא תִחְשָׁב לְשׁוֹנָאוֹ	כְּמִשְׁטֶמֶת עֲרִים
וְלֹא תִקֹּם עִמָּךְ	לְכָל אֲנָקוֹס מִמָּךְ	וְלֹא תִלִּין עִמָּךְ	פְּעוּלַת נִשְׁכָּרִים
וְלֹא תִטּוֹר אֵיבוֹת	וְלֹא תִשְׁאֵל אוֹבוֹת	וְלֹא זִכְתּוֹ אֲבוֹת	וּבְנִים עַל הָדִים
וְלֹא תִשְׁמַע דְּבָרִי	נָכִיא שִׁקָּר מִדֹּדָה	וְלֹא תִהְיֶה אַחֲרִי	מִסִּיתִים נִבְעָרִים
וְעִבֵּר לֹא תִסְגִּיר	וּפָנִים לֹא תִכִּיר	וְעַל פֶּה לֹא תִזְכִּיר	שֵׁם אֱלֹדִים אַחֲרִים
וּכְסָפֶם לֹא תִחְמוֹד	וְעַל דָּם לֹא תִעְמּוֹד	וְהִחֲרַל לִלְמוֹד	שְׁבוּעָה לְשִׁקְרִים
נִצּוֹר חֻקֵּי עַל דָּל	וְלֹא תִשָּׂא פָנֵי דָל	וּמִנְשֵׁךְ הִחֲרַל	לְרַבּוֹת בְּמַחֲזִירִים
וּמִצּוֹת לֹא תִשָּׂא	שִׁמּוֹר פֶּן בִּה תִסְמָה	וְרִיז יִתּוֹם מִטָּה	אֶלְמָנָה וְגֵרִים
וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד	וְלֹא יַעֲזֹר אָחִיר	וְלֹא תֹאכַל יָחִיר	נַפְשׁוֹת וּבָשָׂרִים
וְלֹא תִחְמוֹד גִּזְלָה	אֲשֶׁר הִיא כֹאפְלָה	וְלֹא תֹאכַל נִבְלָה	וּזְבָחֵי הַשְּׁעִירִים
וְלֹא תֹאכַל טְרֵפָה	וּתְרַעֲבָה הָדוּפָה	וְלֹא תִקְטִין אֵיפָה	לְהַפְקִיעַ שְׁעִירִים
וְלֹא תַעֲשֶׂה רֵעוֹת	בְּמִדַּת קִרְקָעוֹת	וּמִשְׁקַל הַמַּעוֹת	תִּקֵּן וּמִשְׁוֹרִים
וְלֹא תִתֵּן אֶכְלֶךְ	בְּמִרְבִּית פֶּן אֶכְלֶךְ	וְלֹא תִרוּץ רִגְלֶךְ	מִלְּשֹׁנֵי בַסְתָּרִים
וְלֹא תִשִּׂית יָד עַם	רָשָׁעִים וּמְרִיעִים	וְלֹא תִגּוֹשׁ רָעִים	וְאֲחִים כְּנָכָרִים
עֲזוֹב עֲזוֹר שְׁכֻנָּתוֹ	וְלֹא תִשׁוּב לִקְחָתוֹ	לֹאֲמָנָה לִתְתּוֹ	וְיִתּוֹם עִם גֵּרִים
שִׁנַּת שְׁבַע תִּצּוֹר	וּבִיבֹל תִּעְצוֹר	סְפִיחִים לֹא תִקְצוֹר	וְלֹא תִבְצוֹר נְזִירִים
וְלֹא תִזְרַע תִּלְמָךְ	לְהוֹצִיא בּוֹ לְחִמָּךְ	וְלֹא תִזְמּוֹר כְּרִמָּךְ	וְלֹא יַעֲלֶה סִירִים
וְלֹא תֹאכַל קָדִי	וְלֹחֵם כְּרִמִּי	כְּטָרֶם תִּבְיֹא לוֹ	בְּרֹאשִׁית הַקְּצִירִים
וְלֹא תֹאכַל עֵרְלִים	כְּטָרֶם הַלְוִיִּם	וְלֹא תִהַדֵּר גִּדּוּלִים	וְדָלִים נְאָרִים
וְלֹא תִהְיֶה כְּנוֹשָׂה	לְאִישׁ עֲנִי וְקִשָּׁה	וְלֹא תִתֵּן אִשָּׁה	בְּעוֹרִים וּשְׂבוּרִים
וְלֹא יַעֲלֶה מִשִּׁיחִי	בְּמַעֲלוֹת עַל מִזְבְּחִי	וְלֹא תִזְכֹּחַ פִּסְחִי	בְּאַחֲרֵי הַשְּׁעִירִים
וְהַכִּלִּים תִּמְשֹׁשׁ	וְהַחֲמִץ תִּרְוֹשׁשׁ	וְתִשְׂרַפְּנוּ בִשֵּׁשׁ	עַד אַחֲרֵי וְעִשְׂרִים
וְלֹא תִרְצִיא לַחֲוִץ	בְּשֶׁר פֶּסַח נִחּוֹץ	חֹר וְעַרְל מִחּוּץ	וְתוֹשֵׁב וְשִׁכָּרִים
וּזְבָחִי לֹא תִשְׁמֹץ	בּוֹכֶךְ עַל חֲמִץ	וְלִכְךָ לֹא תִאֲמָץ	לִתֵּת מַחְסוֹרִים
וְנִשְׂיָא לֹא תִאֲוֹר	וְלֹא יִרְאֶה שְׂאוֹר	וְלֹא יִלִּין עַד אוֹר	בְּשֶׁר לַיִל שְׂמוֹרִים
וְחִלְבֵי זִבְחֵיכֶם	וְחִלְבֵי חֲנִיכֶם	וְתוֹדוֹת שְׁלָמֵיכֶם	לְהִתִּיר נֶאֱסָרִים
וְכִי יִגַּע בְּשֶׁר	כָּכָל טָמֵא נֶאֱסָר	וְלֹא תֹאכַל מִעֲשֶׂר	דִּגְגָן בְּשַׁעֲרִים
וְיִיגַךְ וְיִצְהַרְךָ	וּבְכּוֹרוֹת בְּקִרְךָ	וְתִרְוֹמַת יִדֶּיךָ	וּמִבְּחַר הַנְּדָרִים
וְלֹא תֹאכַל עַל דָּם	תְּמִידֵי הַנֶּקֶדֶם	וְהַחֲלֵב וְהָדָם	שְׁנֵי אֱלֹהִים אֲסוּרִים
וְדָג וְחַיָּה שְׁנֵיהֶם	וְעוֹפֹת לְמִינֵיהֶם	כֹּלֵא סִמְנֵיהֶם	אֲשֶׁר בָּם נִכְרִים
וּמוֹם בּוֹ לֹא יִקְרַב	לְהִקְרִיב שִׁי נִעְרַב	כִּנְבֵּן אוֹ גֵּרֵב	וּפִסְחִים אוֹ עוֹרִים
וּמִיד בֶּן נֶכֶר	לֹא תִקְרִיב אֲשֶׁכֶּר	וְלֹא יַעֲבֹד אֲכֹכֶר	בְּכַבּוֹרֵי שׁוֹרִים
וְלֹא תַעֲלֶה לְרִצּוֹן	כָּכָל מָקוֹם חֲצוֹן	וְלֹא תִגּוֹשׁ בְּכוֹר צֹאן	כְּמִשְׁקֵה הַעֲדָרִים
וְלֹא תִמִּיד בְּהֵמָה	מִקְדָּשְׁתָּ חֲתוּמָה	וְלֹא יֹאכְלוּ תְרוּמָה	טָמְאִים עִם זָרִים

במנחת השעורים	ולא תתן לבונה	מחיר כלב חונה	ולא תביא לבנה
ושרט בבשרים	ולא תשים קרחה	בשמן המטחה	ולא תקריב למטחה
לרועי מסתרים	וכונר לא תקח	ועיניך תפקח	קטרת לא תרקח
בעיניך תרים	ומצות לא יקשה	דבר גיד הנשה	שאור פן תנשה
למולך אכזרים	ובגך לא תתנו	בלבך תהי צופנו	וחק אותו ואת בנו
ויום הכפרים	ומקרא חג מצות	בשפתותי לרצות	וכל מלאכה לקצות
ומקרא כפורים:	ומקראי חרון	לצדק ולכשרון	ומקרא זכרון
על ראשי נזירים:	ותשר לא יעבור	כליל צאתך מכור	ועצם לא תשבור
ויתר השארים:	ולאחותיו ולאחיו	להטמא לאביו	ולא יצא מפיו
ויתר הדברים:	ולא חומץ יין	בכלילות עין	ולא ישתה יין
ויובל לקברים:	והמקלל יוקע	בגויך לא תרקע	וכתבת קעקע
בך ערות דברים:	וצורך לא יראה	ממחנך תפאה	ומקרה המראה
לאריר אדירים:	וחק לא תעשו כן	להשים על מסכן	ונשך לא תחפץ
כהבלי הנכרים:	ולא תעשה אלילים	בנרחים וגופלים	ועיניך לא תתכן
תמים ושוארים:	ולא תקטירו דבש	כמו פשתים נחבש	וצמד לא תלבש
אשר לפני עפרים:	במזבח הפנימי	ולא תסכו לשמי	ולא תעלו לחמי
במסת הממרים:	והאל לא תנסו	וכהם לא תעשו	בצל נוף לא תחשו
ושלום כנזרים:	וחיים תמצאו	דבריו תיראו	וחק לא יראו
כי חיותם גרים:	והגר לא תלדצו	מאד חזקו ואמצו	ובדבר לא תשקצו
בנאלחים סרים:	ובדבר לא תכחשו	מאד שקדו ודרשו	ובדבר לא תנחשו
ונא ליל שמורים:	ולא תאכל בשל	חדל מהתרשל	ובדבר לא תבשל
בצאתם לדרורים:	והעבדים תחונן	אשוריך תכונן	ובדבר לא תעונן
מרורים ונעורים:	ולא תשלח ריקם	למלאות את ספקם	ולא תגרע חוקם
עבדים נמכרים:	ביען כי לי הם	עבודת עבדים	ולא תעבוד בהם
בנשך כיהורים:	ולא תתן כספך	ולא תקשה ערפך	ולא תקפוץ כפך
קסמים וחזברים:	ולא ימצא בך	בתוך לתושבך	ולא ירע לבבך
לכלות הצורים:	ולא תחוס עינך	ולא תשחית זקנך	ולא תעביר בנך
בורות נשברים:	ולא תעשה כדם	ברית ולא להיהם	ולא תכרות להם
ולא תחון זרים:	ולא תחיה אותם	בחקות משמרתם	ולא תלך אתם
כהבלי שוא שומרים:	ומשכית לא תתנו	ובם לא תתחננו	בארצכם לא ישכנו
אבל חזרים תחרים:	והיא לא תבנה	בעיר עלי תזנה	ולא תשאיר עונה
כבודפכת זרים:	והיתה תל אבק	בידך לא ידבק	וחרם עם נאבק
בסוד עם נבחרים:	ולא יבא ממזר	ומואבי תכזר	ועמוני תפזר
להציב מכמורים:	ולא תשים דמים	לאכזרים וקמים	ולא תדרוש שלומים

ולא תדרג נקיים	וצדיקים עניים	ולא תעזוב לזים	לבל ינחלו ערים :
ולא תדרוש אל מת	אשר אין עמו אמת	ודמכסף הצמת	אשר ערום יטרים :
ולא תשיג גבול	במצות שוכן וכול	ולא תשחית עץ יכול	בבנות מצורים :
ולא תחלל בתך	להזנות על דעתך	ולא תשיב אשתך	בזכותה לאחרים :
ולא תשכב אותה	בגדת טומאתה	ואשה אל אחותה	לגלות הבקורים :
ולא תהיה לאיש זר	פעולת איש נגזר	ולא יאכל מזון	קדשים מזורים :
ולא תהיה קדשה	בסוד עדה קדושה	ולא יהיה על אשה	לבושי הגברים :
ולא ילבוש אנשים	לבושי הנשים	ולא יהיו קדשים	בבנים נכשרים :
ולא תרדה בחרי	באחיך העברי	ולא תמליך נכרי	אבל כי בן חורים :
ולא ירבה נשים	וסוסים ופרשים	ולא ישיב חפשים	לארץ המצרים :
ולא יסור לבבו	בסיסי מרכבו	וכספו חזבו	וחמדת אוצרים :
ולא תמכור עברי	כמכרת נכרי	ולא תתעב מצרי	בבאו למגורים :
ולא תתעב אדומי	בבואו להדומי	ולא יבא בעמי	בצועים וגזורים :
ולא תצא עברית	אשר תקח בבית	כצאת אמה נכרית	בראשי אברים :
ואם יבגוד גבירה	והפרה במחירה	ולא ימשול למכרה	כיתר ממכרים :
ולא יגרע אותה	שארה וכסותה	ומשכב עונתה	בקחתו בת אחרים :
וארבע נשים הן	אסורות לכהן	ודאחת מהן	כשרה לאחרים :
ולא יגדל פרע	ולא יפרוס קרע	ולא יחלל זרע	ומקדש מכצרים :
ולא יטמא עצמו	לאביו ולאמו	אבל על מת עמו	אשר אין לו קברים :
ובדבר דא יצא	לפניו ירצה	ויגיל עת יצא	כחתן מחדרים :
ובדבר לא ירבה	גדולתו תרבה	ונרו לא יכבה	ויורח כטאורים :
ולא תאכל פתו	בקחתה זר בתו	אבל תאכל אתו	בשוכה בנעורים :
וגם לא יאכלו בו	שיכירו ותושבו	ועל מת לא יבא	באהלי תמורים :
ולא יאכל פנימית	בזרן ובתרמית	ולא יבדיל להצמית	שסועי התורים :
ולא יאכל מנחת	כלילו בל יחת	ולא יזבח משחת	כאלים גם פרים :
וזר לא יתגלע	ראות קדש נבלע	ושמא פן יבלע	בשאון ושברים :
ולא יעבט אורח	ויהיה לשורח	ולא יהיה כקרח	וריעיו רמזרים :
ולוי חזקן	עבודה לא יתקן	ולא תקח אם קן	משל לפני החצרים :
וידך תמשיך	במצות לא תשיך	ואירך לא יחשיך	בארץ לא סדרים :
ולא תגוש רבת	במצות גבול שבת	וחק מנחת מחבת	ומאפה תנורים :
וביתך לא יסח	במצות לא יזח	ומצות פן תשכח	שתים נאמרים :
ומצות לא תבער	ומצות לא תשקור	ומצות לא ימכור	שדה מגרש ערים :
ומצות כלאים	ורכב ורחים	ואבני מאזנים	בכסי מסחרים :
ומצות לא תניף	לעולם לא תחניף	ומצות לא תוסיף	להכות נוסרים :

ותפרח כתמרים	וחילך לא יבול	על כתף תסכול	ומצות לא תהבול
ושם עדילות רבירים	וחק מוציא שם רע	לעולם לא תפרע	ומצות לא תגרע
פאת ראש ככורים	וחק לא תקיפו	וחק לא תחניפו	וחק לא תוסיפו
שבעות ואסרים	וחק לא יסורו	וחק לא תגורו	וחק לא תכירו
למתיס נגזרים	וחק לא נתתי	וחק לא בערתי	וחק לא אכלתי
ופרשת שוטרים	ופרשת הדיוש	במשרים תשפוט	ובתעודת העבוס
מקום נדרים יאורים	אשר הם בציות	מפיקי תושיות	וכל פרשיות
בנכתב נזכרים	ואלה פקודים	חרוצים במעשיהם	ואחד ושבעים הם
אשר ידו ירים	והמגדף ישעו	למולך ברוב רשעו	אשר יתן זרעו
ומדיח ערים	ומכה ומקלל	ובן סבא חולל	ומסית ומחלל
וידעוני שקרים	ובעל אוב לזרה	בשם עבודה זרה	והדובר סרה
בחרב נדקרים	ועם עיר נדחת	לפחד ופחת	ונפש רוצחת
לבהמות היערים	ואשה הנרבעת	תכסה תולעת	ונביא מדעת
והבא על זכרים	ועל בהמה אכוסה	ועל כלה כנוסה	והבא על ארוסה
שניהם נמארים	והדורות מבאיש	מאד יחפיר ויבאיש	ובא על אשת איש
ובא על אחות הורים	ובתו ובת אשתו	ובת בנו ובת בתו	ובא על יולדתו
למלאות נשמים	ועל נדה בשבתה	ובת בנה ובת בתה	ועל אשה ובתה
כל אלה אוררים	ואם חמות וחמיו	ועל אשת אחיו	ועל אשת אביו
להשמיד ולהחרים	ומשפט בעליון	ומשפט זממיהן	ומשפט כנות כהן
קסוות נבחרים	ודגונב בתרמית	ברעתו להצמית	והבועל ארמית
יהי ביקר כרים	ואוכל חלב ודם	בשחת ירדם	והגונב יאדם
כאש הכיורים	והוא רק יאכל	אשר חלב יאכל	וארור כל נוכל
לאוכל נותרים	וקידת שנים	לאוחז ענים	ושברון מתנים
בימים נשברים	ואוכל מחמצת	לכלה ונחרצת	ועובד תפלות
ביום הכפורים	ואיש אוכל ועושה	בחשך שמו יוסה	ופסח לא יעשה
למשפט דבורים	ואיש אונן יאמם	בעברתי אשנשם	ואיש סך וכפלים
במימי כיורים	ושאינו רחוק	והמעלה בחוץ	והשוחט בחוץ
לשלח האסורים	באין תקוה ואחרית	תהי נפשו להכרית	ועובר על דם ברית
בטומאת הכשרים	והאוכל נקדש	בבואו למקדש	והטמא יודש
ויאחזהו צירים	ויגע להבל	יבוארו חבל	והאוכל טבל
בעוברו מאמרים	וכהן כי ישמא	תבוארו מהומה	וזר אוכל תרומה
בגדים נספרים	לשמש ומחוסר	טבל יום הגמסר	ומתבל יוסר
מחוסר כפורים	ומארץ יאבד	במותו אכבד	והזר העיבד
לשמש בחדרים	ושמא האתוי	לפרוע ושתוי	והמות רתוי

ואלה התורות	יסודות ננצרות	ולחנה פירות	כסנטי תכרים
כלו מצוות עשה	ומצות לא תעשה	בעזרת צור מדסה	וכגן לשרים
יפחד אל עליון	לקבץ עם אביון	ויבנה עיר ציון	ועמק הפגרים
ויקים את סוכו	ויגיד חשכו	ויתן עוז למלכו	וקרנינו ירים
ויראו מתי מספר	בקום ישני עפר	ובתקוע שופר	וכנשוא גס הרים
ומראש הומיות	תרנן כל פיות	ובמעונות אריות	ומהררי נכרים
ואוכל עם שוגג	ברעה יתמוגג	לקול הבון חוגג	בשמחה ובשרים
ועל הר הגליל	נהלך בחליל	ואז תחפוץ כליל	ואז יעלו פרים
שוכבנו לגבולנו	מהרה התר עולנו	ונשוררך גואלנו	בשלוש פעמי רגלנו

ככתוב מלש פעמים בשנה וכו'

אז שש מאות ושלש עשרה מצות פרוש ענשן ומתן שכרן אדוכים שברום
 עמוסים חקרום בכל לב שברום ולחפציהם דרשום
 את אלה תזכור לנו אלדי מעהנו ותרצה בנו ותמלא משאלותנו אמרות שהורות מזקקות
 שבעתים צרופות ככסף ומובחנות כזהב
 עליונים ששו ותחתונים עליו בקבלת כלה כתיבת חתן תוצא כלה מאוד נתעלה
 בקבלת יום זה עשרת הדברות
 אזהרות דרכן

אזהרת ראשית לעמך נתתה מצות עשה ומצות לא תעשה
 במספר במפקד הם שלש מאות וששים וחמש כנגד ימות החמה
 גם מצות עשה מאתים וארבעים ושמונה כנגד אברים שבאדם דוק וחלד
 השרת בנו על מתן שכרן וענשן והראית לנו דרך החיים והטוב והמות ודרך
 הורית לנו עשרת הדברות וקשרת לנו עשרה כתרים ובשני לוחות חקקתם
 ושני עולמות הנחלתם על ידי נאמן נתתם ובין שני כרובים הנחתם
 זיכרון מקרא ותרגום תורה ונביאים שמנה וכתובים משולשים אחד עשר חקרי הלכות
 וסודרים ששה ועליהם תלמוד שלשים וששה
 טעמים שלו שלשת אלפים ויהי שירו חמשה וארף יחיד נתנה בששים רבוא
 לעם אשר בור משבעים לשונות
 כתיבה באותיות בעשרים ושנים וגם בשם המפורש בארבעים ושנים לכל אחד ואחד
 עשרה כתרים כתובים באצבע אלדים מעשה ידי ארון
 מלך הדרה ברוב נוראות אזהרות בשם קדשו ובשם ישראל יכנה נקרא שבעים ועמו
 בחר משבעים ושמו מעולה למעלה משבעים
 סדרה בסמנות ובמסורות ובדקדוקות חקורות בדיני ממונות ובדיני נפשות עטיפת הזיון
 צהלה ורנה ויראה ונבואה הנין ומליצה תפארת ושמחה

פרקי הגדות וערכי ענינים ודקדוקיהן דקדוקי סופרים צור כתבם בסוד שלישים
 ונתנם בארבה יחד לזרע המקודש
 קבלה בששי בחדש השלישי ונתנה לזרע ישורון ראשית ואחרית חקק בתוכה
 והעיד עליה שמים וארץ
 שר עניו על זאת שירות הרבה ופץ ואמר אין כאל ישורון תורה תמימה ונחיל
 ארון לשבטים כדי להכניסם בגן עדן לעולמי עולמים
 תורה תמימה ונחלתו לכם חלקי ונחלתו כדי שאתן לכם שכר טוב בעולם הזה וחלק טוב
 לעולם הבא דברי אמת וחוקי צדק ושכל טוב ינחלו עושיהו לעולם ועד

אז טס נאזות וכו'

אזהרות דאליהו זכור לטוב

אתה

הנחלתה תורה לעמך וכאב את בן אותם יסרתה בימינך כתבת
 דברות חיים ובאצבעותיך חקקת תוכחות מוסר
 נודל עונשים ואזהרות הרבה מצות עשה ומצות לא תעשה דיני ממונות ודיני נפשות
 ונתנית מוס בנותני מוסים
 הזהרת שופטים כל שוחר רשע למות וצוית שוטרים לבל הכר פנים ושבעת העדות
 ושבעת הפקדון ושבעת העלם דבר ושלוש גזל והשב אבדה
 זקוק בית דין בדרישה ובחקירה סנהדרין גדולה וסנהדרין קטנה חזוק בית דין בארבע
 מיתות עבירה ועבירה ועונש שלה
 טרפה להשוין נבילה למכור ולנכר כל חלב וכל דם שלא לאכול יין לנסך ושמן
 להדליק עשרון ושתי הלחם גרש קלי וכרמל
 כהנים לשרת ולזום לשורר תרומות ומעשרות וערי מקלט לחיים והזרוע והקבה לתת
 לכהן מאת העם ומאת זבחי הזבח וראשית הגז מגוזי הצאן
 מעשר ברומה וקדוש בכורות ופריון הבן ונדר והקדש נטע רבעי וידוי מעשר
 מקרא הבכורים ברכות וקוללות
 שמחת בית השואבה לשמחת כהן סוכה ולילוב וערכה ונסוך המים עריות להפריש
 נדה להרחיק חליצה ויבום וספר כריתות
 פרשת סוטה ועגלה ערופה תפלין ומוחוות ומצות ציצית ציית כהנים לכרד קהל ועדה
 ופקוד לזים לענות בקול רם
 קריאת מועדים ומני רגלים תקיעה בראש השנה ועני נפש ביום הכפורים רגלים לעלות
 בשלוש פעמי שנה ומתנות ידים מברכותך
 שלמים ועולות זבחים ונסכים נדרים ונדרות חטאת ואשמות תמידין ומספין לשבתות
 ולחדשים ולמועדים כלי הקדש לשרת לפניך

סדר ב

תודה

ומנחה כבשה ושעירה תורים ובני יונה ועשירית האיפה שבטים
ויובלות וחשוב תקופות וספירת העומר שבעה שבועות
רבית האוכל ונשך הכסף השמשת הלוואה וגאולת מנכר קריאת דרור ושלוח חפשי
חפוש הנרצע ביובל והאמה בסימן
צדק צדק תרדוף אמת ומשפט לעשות ופעולת שכיר כל תלין עד בכך פליאת
הדין ללמד בלשכת הגזית ומיתת חנק לעושה בודון
עשיית מעקה לבל יפול הגופל וערי מקלט לרוצח בבלי דעת סדרי קרב ומשוח
מלחמה הזרת שוטרים להזהיר ופקודת שרי צבאות
נקות הבית לבא לשמוח בבלה מארס ובונה ונוטע ורך הלבב וקדוש מחנה מערות דבר
מוצא שפתים בדבר ושמיעת אסר פיצת פה בנדר להפיר ולקיים דבר
לכישת שעשנו וכלאי הכרם הרבעת הכהמה ודרכבת האילן כתנות כבוד להלביש
לכהנים ואזהרה על כל עבודה לבל יקרב זר
ידענים להשמיד אובות להכרית להיות תמימים לקבל תמימה טהרה ונקיות מלבוא
ממזר בקהל עמוני ומואבי פצוע דכא וכרות שפכה
חסימה ופריקה והוכחת שנאה וקללת חרש וככשול עור זהירות להבדיל בין טמא
לטהור ושקוף חיה טמאה המיוחדת לטמא
ואתו ואת בנר ביום אחד וגיד הנשה ואבר מן החי ובשר בחלב החיית אה והלוית
אביון חבילת רחים ורכב והשבת העבוט
דברי הודית עון וקרבת חטאת סמיכה ותנופה ושחיטה כפרה וסליחה גניבה ואבידה
טרפה ושבורה תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה שומר חנם והשואל נושא
שכר והשוכר

ביעור חמץ ואכילת מצה זכרון חוק לחוג כל שבעת הימים אף פרשת שקלים להזכיר
אותה בכל שנה ושנה ופורענות עבדך ופרשת פרה אדומה ועבור החדש הזה לכם

סדר ג

אכנת

מומים מלהגיש בעל מום מומי אדם ומומי בהמה ברית מלה
שלא להשבית להקריב אותה על כל קרבן
גם בלילה ופתיתה קמיצה והקטרה הקרבה והגשה קבלה והזייה דין הבכור לישול
פי שנים משפט איש כי ימות וכן אין לו
הנעים יחור לקוץ כף שולחת יד במכושת מגרה מדון וכלי גבר על אשה ושמלת אשה על
גבר הקרבת גירי צדק לגור יחור לקיים חוקי כמחופשי מערך צוענים ולחון גירי שער ול
ולאכילם נבילות
זריקת דם והקטר חלבים ולשרוף באש בבקר כל הנאכלים ליום אחד
שריפה לתת לכהן והאשם המושב כמי שאין לו גואל

שְׂמָאִים לְנֶפֶשׁ אֲדָם לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שְׁנִי הוֹצֵאת בָּשָׂר חוּצָה וּשְׁבִירַת הָעֵצִים יִצְיָקָה שְׁמֹן
 הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁ כֹּהֵן גָּדוֹל לְמִלֵּא יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת אֲבִיו *
 כָּל מַעֲשֵׂה יוֹם הַכֹּפָרִים לַעֲשׂוֹתָן כַּתְּקָנָן וּלְכַפֵּר עַל חַטֹּאתֵינוּ אַחַת בַּשָּׁנָה לְקוֹם כַּפְּנֵי
 שִׁיבָה וּלְהוֹדֹר פָּנֵינוּ זָקֵן אֲזוּרָה שְׁלֵא תֵלֵךְ רַכִּיל וְשְׁלֵא תַעֲמֹד עַל דָּם רֵיעַ *
 מִצְוֹת דִּין הַחֹבֵל בַּחֲבִירוֹ לַחֲיִיבוֹ בַּחֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֹזֵק צַעַר רַפּוּי שֶׁבֶת וּבוֹשֶׁת וְנוֹגֵף אִשָּׁה
 הָרָה לְשֹׁלֵם דָּמִי וּלְדוֹת נִקְמָה וְנִסְתֵּרָה לְהַרְחִיק מֶלֶךְ וְשׁוֹכֵב עִם נַחֲרָפֶת לְהִבְיֵא אֵיל אִשָּׁם *
 שֶׁרֶט לְנֶפֶשׁ וּכְתוּבָת קַעֲקַע קָרָה וְהַקֶּפֶת רֹאשׁ וְהַשְׁחָתָה פֶּאֶת זָקֵן עֶרְךָ וּמִפְּלִיא כְּגֹדֶר
 וְחִמּוֹד בְּהִמָּה בְּבִרְמָה אֶתְנָן וְזִנְה וּמַחֲזִיר כָּלֵב לִתְעַב מִדְּבִיר קֹדֶשׁ *
 פֹּעֵל בָּא בְּקָמַת רֵיעַ שְׁלֵא לְהִגִּיף חֲרָמֶשׁ וְשֹׂכֵר הִבָּא בְּכֶרֶם שְׁלֵא לִיתֵן אֶל כָּלִי צוּרִית
 בּוֹצֵר הַכֶּרֶם לְהַשְׁאִיר כִּי עֲלִילוֹת וְחֹבֶשׁ זֵתִים שְׁלֵא לִפְאַר אַחֲרָיו *
 קוֹרֵב כְּחָל חֶרֶב אוֹ כֶּמֶת אוֹ בַּעֲצֵם אֲדָם אוֹ בַּקֶּבֶר יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים לְהוֹזֹת עָלָיו מִי נִדָּה
 בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי רֵאִיִּית נִגְעִים לְהַחֲלִיט וּלְהַסְגִּיר בְּחֵרֶת וְצָרִיבֶת שֵׁאת וּסְפָחֶת *
 שְׁחִין וּכְבוֹה נִתְקִי רֹאשׁ חֶקֶן קָרָת וּגְבַחַת וְכָל בּוֹדֵק לְטָדוֹר תּוֹרַת צֶמֶר פְּשִׁתִּים בְּגָד
 הַשְׁתִּי וְהַעֲרֵב לְקָרוֹעַ וּלְשָׂרוֹף וּלְכַבֵּם שְׁנִית *

סדר

ד

תוצאת

מִשְׁרַת אֶל מַחוּץ לְכִמְנָה לְטָדוֹר מַצֹּרֶעַ בַּעַץ אֶרֶץ וְאֹזֶב וּשְׁנֵי תוֹלַעַת
 שְׁחִיטָה צִפּוּר אַחַת וּשְׁלֹחַ אַחֵר תְּגַלְחַת רֹאשׁוֹ חֶקֶן וְגִבּוֹת עֵינָיו
 רֹאשׁ בְּהוֹנוֹת יָדָיו וְדָגְלָיו לְהִצִּיק בְּשִׁמְנִים וְתִנּוּךְ אֲזִנּוֹ לְחִטָּא בְּדָמִים *
 קִירוֹת בָּתִּים לְטָדוֹרֶם מִנְּגַע וְעַפְרָה נִתְּצָתָם לְהַשְׁלִיךְ אֶל חוּץ צוּרִית מִזְמָנָה הַזֶּה דִּוָּה וְנִדָּה זֹבָה
 וְיִוֹלַדֶת לְטָדוֹרֶם בְּקִרְבָּן פִּתּוּי לֵב אִישׁ אִם יִרְאֶה קָרִי יָבֵא בָמִים לַעֲתִכְנַחַת עָרֵב *
 עַל רֹאשׁ כְּהֵנִים שְׁלֵא לַעֲלוֹת פָּרַע וּבֵל יִשְׁכִּירוּ נֶפֶשׁ עֵת יִבּוֹאוּ בְּאֵהָל סַנְפִּיר וּקְשָׁקֶשֶׁת
 בַּנֶּפֶשׁוֹת הַמֵּים וְעוֹף טָמֵא לְשִׁקֵּץ וּלְאַכּוֹל מִנֶּתֶר
 נִתְּצָת פֶּסֶל וּמַעֲבָה וְאֵלִיִּי מַסְכָּה אֱלֹהִים וּפְסִילִים וּגְלִילִים כָּל יַעֲלוּ עַל לֵב מוֹרָא וְכִבּוֹד
 אֶת אֵב וְאֵם הַרְחַקֶת חֲמוֹד בָּתִּים וְתַאוֹת נָשִׁים *
 לְשׁוֹב שְׂכָחָה וְלְהִגִּיף פֶּאֶה לְהַפְקִיד לֶקֶט וּפְרֵט לַעֲנִי וּלְגֵר כָּל חוֹבֵר חֶבֶר וְדוֹרֵשׁ אֶל
 מֵת מִשּׁוֹן וּמִנְחָשׁ וּמִכֶּשֶׁף וּמִעֲבִיר לְמַחֲךָ *
 יוֹצֵר שְׂנָאִים הֵם תּוֹעֵבֶת נֶפֶשׁוֹ הָאֵל תִּדְרֹשׁ מֵהֶם פֶּן לִשְׁחַת תּוֹרֶשׁ שֶׁבֶל וְעִרְלָה וְדֹאֵי
 וְדִמָּא וּמִתּוֹקֵן עֹשֶׂק וְתַשׁוּמַת יָד וְכָל תֹּאכְלוּ עַל הָדָם
 חֶקֶן שְׁמִירַת שֶׁבֶת וּמִרְאָה מִקֹּדֶשׁ וּקְדוֹשׁ הָאָרֶץ פֶּן תִּמְלֵא זִמָּה זִכּוֹת וּמִישׁוֹר לְהַתְהַדָּךְ
 בְּמוֹ וּנְתִיב יִרְאֶה לַעֲשׂוֹתוֹ מֵאֲדָבָה *
 וְאַרְחוֹת יָפוֹת וּמַעֲשִׂים נָאִים כָּלִי לַעֲשׂוֹת בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה הֵינן צָרֵק לְהִאֲמִין וּמִרְאָה
 הָאֵמֶת אֲבָן וְאֲבָן מִכִּים אֵיפָה וְאֵיפָה מִבֵּית *
 רִבֵּת לִשּׁוֹן דָּרַע לְהַרְחִיק מִפֶּה וְדוֹבֵר שְׁלוֹם אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ גְרוּשָׁה וְדִלְדָּה וְזִנְה לְהַבְדִּיל
 מִשְׁאֵר כְּהֵנִים וְכֹהֵן גָּדוֹל לִתֵּת זֶרַע בְּאִשָּׁה כְּתוּלָה *

בשאר לא ישמא במת מצוה ישמא בנפשות אדם ולא בנפשות בהמה • אז ילדי ביתו הם
יאכלו בלחמו ואם יגע בטומאה יגע בקדש הוא יכרת •

סדר ה'

את שם

המוחד שלא לקלל • ושלל להזכיר בשם אֱלֹהִים אחרים • בת כוון
כי תזנה מיתתה בשרפה • ואם תחלל זרע לא תאכל בקדש •

גרשת שמאים אל מחוץ למחנה • וגזל הגר וכחש בעמיתו משלם קרן וחומש ומעילות
דברי נזירות לטומאה ולתגלחת וכל משרת גפן מחרצנים ועד וג
העברת תער על בשר לזים להרים תרומה ממעשר נחלתם • וכסוי הדם ומגע ומשא אהל
והסט אוגן ושכול יום ומחוסר כפרה •

זביחת בשר לאכול בתאוה • ונביא השקר שלא לשמוע לו חקירת עדים ונסית ומדיח ועיר
הגדחת לשורפה באש •

טומאת ארבע ספיקות וסוד השסועה ומעשר ראשון וקרבת נשיאים • יופי חלק כחלק
ומכבר אבות ופרשת המלך ומשיג גבול רעור •

כל ער זומם לענוש וגדילים לעשות • ומשפט ארובה ושנואה • בן סוֹרֵר ופוֹרֵה • לשלח
הקן ולהביא יפת תואר • מצרי ואדומי עד דור שלישי •

מילה ופרישה ורחיצה דמי טומאה ודמי טהרה • וכל הסגרת עבד אל אדוניו וקדש וקדשה
וגונב נפש מאחיו נגיפה דין יום או יומים חפוש כנעני עבד בעינו ובשנו •

ספוק נופל למשכב לרפאת שברו ואם יתהלך בחוץ לתת שבתו עברת • דליקה ושלוח בע
בעירו וזרג בערמה ונמצא במחתרת •

פֹתֵחַ וכורה בור ברשות הרבים לתת נזק נופל ומפתה אשה לשקול מוֹדֵר ונתפס לשלם
קנס צויות קל לת חרש שופט ונשיא מלאה ודמעה שלא לאחר •

קול להריע בחצוצרות ולהסיע מחנות • ומשים עלילות לעגשו במזון רחכה בגבולותיה
להנחיל ארון לשבטים ושלא תסוב נחלה ממטה למטה אחר •

שבועת שוא וחלול השם ושוכב עם בהמה ואשה הנרבעת לאיש • תועים בדרך להחזיר לאח
ולאויב ואם רחוק ממנו תהי עמו עד דרישה •

סדר י'

תורה

לשמור תעודה לנצור דין מכשפה להמית תקות מחרף ומגרף לסוקלו
באבן • שמע שוא שלא לישא ונקי וצדיק שלא לדרוג •

ריב דלים שלא להטות אחרי רבים אל תהי לרעות • קדושים תהיו כבני אֱלֹהִים ולקדוה
שלום במלחמת ושלל לקוץ כל עץ מאכל •

צאן פסחים שלא לזבח על חמץ • נא ובשל מבושל בל תאכלו ממנו • פן ימכור איש את בתו
לאמה כצאת העבדים בל יוציאנה •

עם נכרי לא ימשול למיכרה • ארון אם לא יעדה והפרה האב • שמה צלע ליניו בבית יכבד
אותה כמשפט הבנות •

נִפְשׁוֹ אִם תִּתְּאוֹדָה לִישָׁא אִשָּׁה אַחֶרֶת שְׂאֵרָה כְּסִיתָהּ וְעֵינֶיהָ לֹא יִגְדַע מִסֵּה מִשְׁלֹשׁ אֵלֶּה
אִם יִמְנַעְנָה תֵּצֵא חֲנֹס בְּלֹא מֵתָה כֶּסֶף

לֹא לְהַתְּחִיל בְּגִזְיוֹ הָאֲרָצוֹת וְלֹא תַחֲנֹנֶנּוּ וְלֹא תִכְרֹזֶת בְּרִית עִמָּם וּנְכַלֵּת חֹטֵא נִתְּלָה בָּל
תִּרְדֵּן עַל עֵץ כְּנֹס סִמְמָנִים וְסוֹדֵר פְּטוּמִים וְשִׁמֵּן מִמְּלֹחַ וְקִטְרֵת הַסִּמִּים
יִרְעוּת וְדוֹלָאוֹת קִרְשִׁים וְקִרְסִים וְיִים וְעַמֻּדִים בְּרִיחִים וְאֲדָנִים שׁוֹדֵר מִזְבֵּחַ הַזֶּהב וּמִזְבֵּחַ
הַנְּחֹשֶׁת מִכְבַּר וּמִכְרֹב וּסִירוֹתָיו לְדִשְׁנוֹ

חֲנוּךְ מְנוּרָה וְנִרְוֹתֶיהָ גְבִיעִיהָ וְקִנְיָה כְּפִתּוּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִלְּקַחֶיהָ וּמִחֲחֹתֶיהָ לַעֲשׂוֹת מִכְבַּר זֶהָב
וְכֹר לֶחֶם הַפָּנִים לַעֲרוֹךְ עַל הַשֻּׁלְחָן וְקִדִּישׁ יָדַיִם וְרַגְלִים מִן הַכִּיּוֹר
וּמִקְלָעֵי הַחֲצֵר וּשְׁתֵּי כְּתוּפֹת בָּתִּים לְבָדִים וְנִמְכֹּב לְוַחֹת הַכֶּאֱת הַבָּדִים כְּטַבְעוֹת הָאֲרוֹן וּמִסְךְ
וּמִכְסֵּה לְאֹהֶל וּפְרָכֶת וּכְפֹרֶת וּשְׁנֵי כְרוּבִים דָּקָה וְקֹרָה קִנְיָה וְקִנְיָן מִיֹּד נֶטֶף וְשַׁחֲלֹת
וְחִלְבָּנָה וְלִבְנָה לִקְחוֹת בְּשָׂמִים

גַּם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁלֹא לִבְשֵׁר אִשׁ וְלֹא סִיק עֵצִי וּמַעֲרָכָה בְּבִקֵּר בְּבִקֵּר בְּגִדֵּי קֹדֶשׁ לְכִבּוֹד
וְלְתַפְאֶרֶת אֲרוּרִים וְתוֹמִים לְשֹׁאֵל בָּהֶם וְאַרְבַּעַת טוּרִים אֶפֶס וְחֲשׁוֹן וּמַעֲיֵל וְצִיץ
הַזֶּהב וְזוֹר וְקֹדֶשׁ כְּתָנֹת וּמִכְנָסִים מִצַּנֶּפֶת וְאַבְנֵט כֹּד וּמִגְבָּעוֹת
סֵדֶר ז'

אֹהֶל

מוֹעֵד לְנִשְׁתּוֹתוֹ כְּחֹסֶד לְחַכְכוֹ בְּאִשִּׁים בְּיוֹם הַקָּמָתוֹ בַּמַּחֲבֵת וּבַמַּרְחֶשֶׁת כְּחֹלֹת
וּבְרִיקִים בְּסֵלֹת בְּשִׁמֵּן מִנְחָה וְלִבְנָה וּבְאַיֶרָה בָּלִי לְהַקְטִיר לַיהוָה כָּל שְׂאֹר
וְכָל רֵבֶשׁ

גַּם נָשִׂיא וּמִשִּׁיחַ עֲדָה וְיָחִיד אִם יִחְסֹא בְּשׁוּגֵג כְּקָרְבָּן יִרְצֵה לַמֶּלֶךְ דָּבָר שְׂמִיעַת קוֹל אֱלֹהִים
אוֹ רֵאָה אוֹ יִדַּע אִם לֹא יִגִּיד וְנִשָּׂא עֲוֹנוֹ

הַדּוֹרִית בֵּית דִּין וְשִׁמְעִית בְּטוֹי וּפֶרֶר הָבֵא עַל כָּל הַמַּצּוֹת אֲשֶׁם וְדָא וְאֲשֶׁם תִּלְוִי וְקָרְבָּן אֲרוֹן
וּבְנִי לְחֻצוֹת בְּבִקֵּר וּבְעֶרֶב טוֹרֵכֶת תּוֹפִינִי מִנְחָת כֹּהֵן וְכֹהֵנֹת

זֶפֶק מִדְּרָא וְנִרְצָה מִלִּיקָה וְהַמַּצִּיָּה הַפֶּשֶׁט וְנִתּוּחַ בְּבִדְמָה וְשִׁסּוּעַ וְכָל הַבְּדֵלָה בְּעוֹף חֵלֶב
וְשְׁתֵּי כָלִיּוֹת וְיוֹתֶרֶת הַכֶּבֶד וְהַעֲצָה שְׁחִיטָה צֶאֱן בְּצִפּוֹן וְהַקְטֶרֶת הָאֵלֶּה וְאִימּוּרִים
טוֹמֵאֹת שֶׁרֶץ כֶּבֶד וּבְעוֹר וּבְכָל כָּלִי שֶׁק אֵךְ מֵעֵין וּבוֹר תְּנוּר וּכִירִים אוֹכֵל וּמִשְׁקָה וְכָל זֶרַע
זֶרַע יָגַע בְּבִשֶׁר קֹדֶשׁ יִקְדֹּשׁ וּמִזָּה יִכָּסֵּם שְׁבִירָה בְּכָלִי חֶרֶס מְרִיקָה וְשִׁטְפָה בְּכָלִי נְחֹשֶׁת
כָּל הַזֶּהָב עַל גִּזְיוֹן וְכָל הַזֶּהָב עַל אַרְבַּע הַגָּבִים טַמָּאִים וְחֲגָבִים טוֹרִים לְהִרְחִיץ קָרֵב וּכְרָעִים
לְהִנִּיף הַזֶּה וְשׁוֹק פְּרִים הַנִּשְׂרָפִים וְשַׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח

מִלְּקוֹת אַרְבָּעִים כֹּדִי רִשְׁתָּהּ אִשׁ לִזְכוֹת אֶת הַזֶּהָב וְלַחֲיִיב אֶת הַחֲיִיב
תִּנְאֵם בּוֹעֵלָה יִסְקַל וְדָא תִּנְקָה

סֵדֶר עֲבוּרִים לְהַעֲנִיק עֶבֶד וְלֵאמֹר שְׁלֹא לֵאמֹץ לִבְשֹׁלָה לְקַפֹּץ יָד מֵעֵינֵי וְדָל עַם הַזֶּכֶר
שְׁלֹא לִשְׁכַּב וְכָל שְׂאֵר בִּשֶׁר לְהִרְחִיק מִגֹּף

פֶּטֶר חֲמוֹר לְפִדְיוֹתָיו בִּשְׁה וְהַעֲבֵרֶת שׁוֹפֵר בְּיוֹם הַכְּפוּרִים צֵאת עֶבֶד עֲבָרִי בִּשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִית
וְאִם יֵאָהֵב אֲדוֹנוֹ יִהְיֶה לוֹ עֶבֶד עַד הַיּוֹבֵל

קדש שנת החמשים ביובל לשוב לארצה ולכשפהה ולתת גאולה לארץ שלא תכבר
לצמיתות ראשית דגן תירוש ויצהר עשרים וארבעה מתנות כדונה
שוחט ומעלה ברוץ לחייבו כרת והק עולם שלא לזכות לשעירים תשוב בן נכר שלא ל
לאכול בפסח כהנים לפסול במזמים ולרעים בשנים

סדר ח

תשמה

לוי ביום שמחתך ואל תינו איש את עמיתו גר יתום ואלמנה
שם מלך ליחד שחרית וערבית ובתי חצרים ובתי ערי חומה
הואה עיר וכשגהו בדרך תשיגהו קללה הכתובה בספר קולע ומכה רעו בסתר שופך
דם האדם באדם דמו ישנך
צווי הסידור שרוע וקלוט ומעוך וכתות ונתוק וכרות שלא לעבוד בבכור שור ושלא לגז
בכור צאן פנוי מעשר מתוך הבית ומעשר שני מתוך האוצר על אוניך תבין יתר לח
לחפור ולכסות צאת מאכליך
ספיתי שביעית פרט כרם חית לשכיר ולתושב ויתרם לחיה נצח תשבית בהמתך ביום
בנחתך וגר ועבד ואמה כמור נחור
מזבח אדמה לבנות באבנים שלמות ולחוק דת עליהם באר השב לתת ללויים מנת חלק ב
בארץ כי בישראל לא ינחלו נחלה
כי ירבה הדרך לצאת מעשר שני יפרדו בכסף ויעלדו לעיר קדש יותן הכסף בכל אוח
נפשו בבקר ובצאן ובין ובשכר
טרף עשור תבואה בשנה השביעית תוציא ותניח בשעריך להשביע דלים חלות פני אל
בשבעת ימי החג בפרי עץ הדר ובקלום ערבי נחל זמרה והלל לתת בהדס ורוב
הודיות בכפות תמרים
וימים שמנה עשר ולידה אחת לגבור בהן את ההלל וגר חנוכה בעתה כל תשבית מאהלך
ומליכרו עליך ביום הזכרון אוהב שלום ורחוק שלום והצנע לכת עם אלריך ו
ושעירי עבודה זרה ושעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים ושעירי יום הכפורים
דת המלואים ופסולי הבוקדשים ושלא לחרוש בשור ובחמור יחדיו שהיה ודסה חל
חלדה הגרמה ועקר גם תרומת בצק לתת לכהן ופגול והולך והנשחט והיוצא
חוץ למקומו וחיוץ לזמנו נזק וחצי נזק ועשרים גרה
ובשקבלו פסולין וחרקו את דמן הנתנין למעלה שנתנן לכמה והנתנין לכמה שנתנן למעלה
הנתנין מבפנים שנתנן בחוץ והנתנין בחוץ שנתנן בפנים הפסח והחטאת והאשם שנשחטו לשמן אם יעלו לא ירדו
בכסף ובשטר ובביאה לקנות בהן את האשה שדה כקנה ושדה אחוזה רשומות קמחנות פ
פתוחות סתומות נוסריקון קלות וחמורות אזכרת במקרא מגלה ועצרת יום
שבוע וחגיגה ראיה ושמה ותקן גדול

או שש מאות וכו'

סדר שבועות

תפלת ערבית ושחרית ומנחה לשבת ושבועות

וכתפלת ערבית של שבועות ותחיל החזן ברכו ואומר אשר בדברו וכו'
 ואם הוא סבת אומר אשר כלה וכו' עד פורט סבת עליו
 ואלה מועדי ואם הוא סבת אומר ושמור

י' שפתי תפתחופי יגיד תהלתך

ברוך

אתה י' אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
 האל הגדול הגבור והנורא אל עליון גמל חסדים טובים וקונה את ה

הכל וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם למען שמו בארבה מלך גואל עיר ומשיע
 ומגן ברוך אתה י' מגן אברהם אתה גבור לעולם י' מחיה מתים אתה רב

להושיע בכלל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים סומך נפלים ורופא חולים מתיר
 אסורים ומקיים אבותינו לישני עפר מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך מלך ממית ומחיהו

ומצמיח לנו ישועה בקרוב וגאמן אתה להחיות מתים ברוך אתה י' מחיה המתים
 לדור ודור נמליך לאל כי הוא לבדו מרום וקדוש ושבחך אלהינו מפינו לא ימוש לעולם

ועד כי אל מלך גדול וקדוש אתה ברוך אתה י' האל הקדוש אתה

בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות קדשתנו במצוותיך
 וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושכך הגדול והקדוש עלינו קראת ותתן לנו י' אלהינו באהבה

שבתות למנוחה ומועדים לשמחה וחגים חכמים לששון את יום השבת הזה ואת יום חג
 השבועות הזה וזמן מתן תורתנו מקרא קדש וזכר ליציאת מצרים

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא יגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר ויזכרנו ויזכרנו
 ויזכרנו ירושלם עיר חסד משיח בן דוד עבדך וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך לשובה

לחן ולחסד ולרחמים ולרצון ביום השבת הזה ביום חג השבועות הזה וזכרנו י' אלהינו כי
 לשובה ופקדנו כי לברכה והושיענו כי לחיים טובים בדבר ישועה ורחמים וחסד ותננו ורחם

עלינו והושיענו כי אליך ענינו כי אל מלך חנון ורחום אתה

והשיאנו

י' אלהינו את ברכת מועדיך לחיים ולשמחה ולשלום כאשר אמר
 אמת ורצית לברכנו כן תברכנו סלה קדשנו במצוותיך ותן חלקנו

בתורתך שבענו בשוכך שמחנו בישועתך ושהר לבנו לעבודך באמת ותחילתנו י' אלהינו
 באהבה וברצון בשמחה ובששון שבתות ומועדי קדשך ברוך אתה י' מקדש השבת ויש

ישראל וחכמים

רצה

י' אלהינו בעמך ישראל ואל תפלתם שעה והשב העבודה לדביר ביתך
 ואשי ישראל ותפלתם מדרה באהבה תקבל ברצון ותתן לרצון תמיד

עבודת ישראל עמך ותחזינה ענינו בשוכך לציון וירושלם עירך ברחמים כמאז ברוך אתה
 י' המחזיר ברחמים שכינתו לציון

יח א

מודים

אנחנו לך שאתה הוא יי אלדינו ואלדי אבותינו על חיינו המסורים כי
בידיך ועל נשמותינו הפקודות לך ועל נסיך שבכל יום ויום עמנו ועל
נפלאותיך וטיבותיך שבכל עת ערב ובקר וצהרים הטוב כי לא כלו רחמיך המרחם כי לא ת
תנו חסדיך ומעולס קיינו לך לא הכלמתנו יי אלדינו ולא עזבתנו ולא הכרת פניך ממנו
על כלם יחברך ויתרומם שמך מלכנו תמיד כל החיים יורוך סלה ויהללו לשמך הטוב בא
באמת ברוך אתה יי הטוב שמך ולך נאה להודות

שים

שלום טובה וברכה הן וחסד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך ברכנו אבינו
כלנו כאחד באור פניך כי באור פניך נתת לנו יי אלדינו תורת חיים אהבה
וחסד צדקה ברכה ישועה ורחמים וחיים ושלום וטוב יהיה בעיניך לברך את כל עמך ישר
ישראל תמיד בכל עת ובכל שעה בשלומך ברוך אתה יי המברך את עמו ישראל בשלום

וקדים גמור ועליונו לשבח ויהי ה' וכו' ואסחל בשבת אומר

ויכלנו וברכה אחת מפני שבע ואין מזכירין כהטל יוסטוב

תפלת ערבית למוצאי שבת ושבועות

אתה

בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות
קדשתנו במצותיך וקדבתנו מלכנו לעבודתך ושנך הגדול והקדוש
עלינו קראת

ותודיענו

משפטי צדקך ותלמדנו לעשות מצות חוקי רצונך נתת לנו יי
אלדינו באהבה משפטים ישרים ותורות אמת חקים ומצות טו
טובים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם ותנחלנו זמני ששון ומועדי קדש וחגי נדבה ותור
ותורשנו קדושת שבת וכבוד מועד וחגיגת הרגל ובין קדושת שבת לקדושת יום טוב הב
הכללת ואת יום השביעי הגדול והקדוש מששת ימי המעשה הברלת וקדשת וקדשת את
עמך ישראל בקדושתך ותתן לנו יי אלדינו באהבה מועדים לשמחה וחגים

וזמנים לששון את יום חג השבועות הזה זמן מתן תורתנו במקרא קדש זכר ליציאת מצרים
אלדינו ואלדי אבותינו יעלה ויבא יגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד

ויזכר זכרוננו זכרון אבותנו זכרון ירושלם עירך וזכרון משיח בן דוד עבדך וזכרון כל עמך
בית ישראל לפניך לשובה לחן ולחסד ולרחמים ולרצון ביום חג השבועות הזה זכרנו יי א
אלדינו בו לשובה ופקדנו בו לברכה והושיענו בו לחיים טובים בדבר ישועה ורחמים וחוס
וחננו ורחם עלינו והושיענו כי אליך ענינו כי אל מלך חנון ורחום אתה

והשיאנו

יי אלדינו את ברכת מועדיך לחיים ולשמחה ולשלום כאשר אמרת
ורצית לברכנו כן תברכנו סלה קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתר
בתורתך שבענו מטובך שמחנו בישועתך וטור לבנו לעבודך באמת והנהילנו יי אלדינו
בשמחה ובששון כמיעדי קדשך ברוך אתה יי מקדש ישראל והזמנים

רצה ונודים ומים טלס

קדוש על הבום כשחל בהול

ברוך

אתה יי אלדינו מלך העולם בורא פרי הגפן
מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו:
ותתן לנו יי אלדינו באהבה מועדים לשמחה וחגים וחמנים לששון את יום חג השבועות
הזה זמן מתן תורתנו מקרא קדש וזכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל
העמים ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחתנו ברוך אתה יי מקדש ישראל והחמנים

ושדחיינו

קדוש לשבת ושבועות

וסימן יקוין קדוש זמן

ויכל

השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה ו
וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה ויברך אלהים את יום השביעי
ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות: ברוך אתה יי
אלדינו מלך העולם בורא פרי הגפן ברוך אתה יי אלדינו מלך העולם אשר בחר ב
בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו ותתן לנו יי אלדינו באהבה שבתות ל
למנוחה ומועדים לשמחה וחגים וחמנים לששון את יום השבת הזה ואת יום חג השבועות
הזה זמן מתן תורתנו מקרא קדש וזכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל
העמים ושבחות ומועדי קדשך באהבה וברצון בשמחה ובששון הנחתנו ברוך אתה יי מ
מקדש השבת וישראל והחמנים ברוך אתה יי אלדינו מלך העולם שדחיינו וקיימנו
והגיענו לזמן הזה

וסימן ויקו ויכל יין קדוש זמן

קדוש למוצאי שבת ושבועות

ברוך

אתה יי אלדינו מלך העולם בורא פרי הגפן ברוך אתה יי אלדינו
מלך העולם אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו
ותתן לנו יי אלדינו באהבה מועדים לשמחה וחגים וחמנים לששון את יום חג השבועות הזה
זמן מתן תורתנו מקרא קדש וזכר ליציאת מצרים כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים ו
מועדי קדשך בשמחה ובששון הנחתנו ברוך אתה יי מקדש ישראל והחמנים

ברוך

אתה יי אלדינו מלך העולם בורא פרי האש ברוך אתה יי אלדינו
מלך העולם המבדיל בין קדש לחול בין אור לחשך בין ישראל לגוים בין
יום השביעי לששת ימי המעשה ובין קדשת שבת לקדשת יום טוב הברלה ואת יום השביעי
מששת ימי המעשה הברלה וקדשת וקדשת את עמך ישראל בקדשתך ברוך אתה יי
המבדיל בין קדש לקדש ושהחיינו

ובליל כ' מברכך שהחיינו וכוונת על כ' ספרות כמו בשבת וברכ' המזון ומכרין אלדינו וזאת סכח ונזכר קדש סמכות ב
בהנוכח והמטיב אומר ברוך אתה יי אלדינו מלך העולם אשר נתן מועדים לשמחה לעמנו ישראל לאות ולברית ב
ברוך אתה יי מקדש ישראל והחמנים: ואינו חוזר וכשבת אומר כחוננו קדש

יח ב

סדר תפלה שחרית

ואנחנו המאזינים בנענוע כבוד הכבוד ואומר ה' חלק תעל הארץ. ואם הוא סבת
לחן ואומר סוד ליום הכבוד וכו' וקודם נמוך לחן

רעות לנשמת של שבועות

מקדם פלאי אל צורי דפלאים קדמוני

עת היו שבתי ישראל ביום הזה כבודי סיני

אזכור

אזכור

מבית עבודת דודא דפסיס

כלתי דגף רבוא ששים

ביום צאתכם עד וחמשים

כלם פושע אתני

ואמרו הלל ליה

אזכור

כל העם נקדש בקדושה

כלם נשכרו באשה

לעתי היתה מרשה

לא רצו עול מצות שופני

נעשה ונשבע עני בוני

אזכור

זה היום היה לסגולות

העורים רואים דקולות

צחות דבר אוגדולות

קולו השמיע להמוני

לא יהיה לך אל על פני

אזכור

ודברים עשר השמיעם

כתרי ערי שבו בעם

מזיו תפארתו השביעם

יחד נפשי עם רעיוני

נשמתי עם כל מעוני

אזכור

יחד נבדר נודע בשכנ

ונקוד כספר כל עמו

צום תכנו כל איש יומי

כי בו ביום יראה אל

וישורון ענה אין כאל

ובנותם על דוד סיני

יחד כחורי וקני

על התורה אודו עני

כי באן עשו וישמעאל

יחד יעקב ויחאל

אום קדוש מכל אום נעלה

כי החרשים שבעו כלה

בלשון אלם כדפא העלה

וזה עצמו נדרש אל שואל

אנכי דוא דחור גואל

בכבודו נראה אל אלם

ומלאכיו יורדים עולם

כלם שבים גם עוללים

על כן על נפלאות האל

ברכו תמיד את שם האל

ואנחנו נמוך ואלק' איהאמוט ווי ידמה לך וכו' וקודם שואמר קדים אומר יד סוק

יד חלבי או יד סוק סתוב למעלה כסדר פסח ואומר קדים בנענע

עד לעילא ואחד ק' אום היצר

יזצר ליום ראשון של שבועות

אור

ישראל קדושי אתא מרבבות קדושי אנרים נעימים ושלשי בחדש השלישי
בם קרואים ופיוסדים ברים בסס עמודים בעדם חלונערים ויסעו מרפרים
גאות לו וגדולה גבוהים ורכין והפלא גאו שכן סלה ומשה עלה

דריכת אשר נפרכתם דמוי אשר נדמיתם דלוי אשר נעלייתם אתם ראיתם
הל תהולו כנרקעו הזמן סגל תודעו הצפון חרוע תשועשעו ועתה אם שמעת תשמעו
והגוים כמר מרלי וכשחק נחשבו לי ובני ביתי וחילי ואתם תהיו לי
וך אלה להודיעם וזר מותבת להביעם וזרו כצוה להשמיעם ויבוא משה ויקרא לוקני העם
חפצו למלאות סברו חוקי ארדים ברו חשבו מזימה וגברו ויענו כל העם יחדו ואמרו
שדור ורצון מחרוך שגתה לנאמן חילך טף עב להסגילך

ויאמר יי אל משה הנה אנכי בא אליך
ידידים ביד חותם יכבסו בגדי שמלותם יבאו לקבל מתנותם

ויאמר יי אל משה לך אל העם וקדשתם
כביר גם לשלישי כל צייה בדגשי כבודי וגלה למקדשי והיו נכונים ליום השלישי
לבעבור הגבר מלגבור לדר מלעלות אמור לקצרו מליגע ישמור

והגבלת את העם סביב לאמר
מרוגם או מטיוד משיג גבול ויד מאדם ובעיר המגיד לא תגע ביד
נשואי כרחם משה נחלי בקע וזר נקות בקדוש וטודר וירד משה מן ההר
סמוכים לקבל וכתוקנים שרים לימים דנגנים סמכתם והתרחק נכונים
ויאמר אל העם היו נכונים

עליון כחו קדושי עליו ובא לקדשי עכו שנאני קדושי ויהי ביום השלישי
פנים בפנים ודיעם פקודיו מפיו וסומעם פארותם ותערכ בשעשועם ויוצא משה את העם
צבאותי רוס בחילי צרופה טבעתים בדגחילו צור לעמו בדגלו וזר סיני עשן כלו
קרינת עור דושפר קושט אוכר כשיפר קיים וחוק בצפר ויהי קול השופר
ראש לחכמי ולנבני רב מאד במחני רבותו ועלו לעיני וירד יי על הר סיני
שקד מעולם מחשה שלום שעשוע יורשי שרא לראות נשי ויאמר יי אל משה
תוכן שכון מקדשים תולדותיו והזירו מקודשים תורה ומשפט מפרשים
וגם הכוונים הנגשים

ישירו תהלות אמוני הגבלתם סביבות סיני והעמדות יור בפקדוני ויאמר משה אל יי
דגלים מצוען העליתה העת שנית כליתה גדולה למשו תליתה
ויאמר יי אליו לך רד ועלית

ואחר היוצר אומר החזן יעידן כל

יעידון

כל עבדיך לגדלך כי אין חקר להללך ושירך
צבא שחק וחיות ושרפים הלא נלא חקור איפה יקרך
שיר עידיכם תמר זכח עבודת בית דכירך

חסידך בביתך

י ח ג

והצבור עובדי כבוד ה' המבורך לעולם ועד ואומרי היוצר ואם הוא סבת אומר יוצר על

סבת והחזן מסדיר את תפלתו וקריין קדית סומע וכל הסדר עד גאל יסורל

אל שפתי תפתחופי יגיד תהלתך

ברוך

אתה אל אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
האל הגדול הגבור והנורא אל עליון גומל חסדים טובים וקונה את ה
וכל ויוצר הסוד אבות ומביא גואל לבני בנידם למען שמו באהבה מלך גואל עויר ומשיע
ומגן ברוך אתה אל מגן אברהם " אתה גבור לעולם אל מחיה מתים אתה רב
להושיע מכלכל חיים בחד מוחיה מתים ברחמים רבים סומך נופלים ורופא חולים מתיר
אסורים ומקים אמונתו לישיני עפר מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך מלך ממיית ומחיהו
ומצמיח לנו ישועה בקרוב וגאמן אתה להחיות מתים ברוך אתה אל מחיה המתים "

כתר

יתנו לך המוני מעלה עם קבוצי כטה יחד כלם קדושה לך ישראל כמה
שנאמר על יד נביאך וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש אל
עבאות מלא כל הארץ כבודו לעומתם ברוך יאמרו ברוך כבוד אל ממקומו וברברי
קדושך כתוב לאמר ימלוך אל לעולם אלהי ציון לדור ודור הללויה "

לדור ודור נמליך לאל כי הוא לבדו מרום וקדוש ושכחך אלהינו מפנינו לא ימש לעולם
ועד כי אל מלך גדול וקדוש אתה ברוך אתה אל האל הקדוש " אתה
בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוטמתנו מכל הלשונות קדשתנו במצוותיך
וקרבתנו מלכנו לעבודתך ושכך הגדול והקדוש עלינו קראת ותתן לנו אל אלהינו באהבה
שבתות למנוחה ומועדים לשמחה וחגים וחגים לששון את יום השבת הזה ו את יום חג
השכונות הזה וזמן מתן תורתנו מקרא קדש וזכר ליציאת מצרים "

אלהינו אבותינו יעלה ויבא יגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר וזכרוננו וזכרון אבותינו וז
זכרון ירושלם עירך חזרון משיח בן דוד עבדך וחזרון כל עמך בית ישראל לפניך לטובה
לחן ולחסד ולרחמים ולרצון ביום השבת הזה ביום חג השכונות הזה וזכרנו אל אלהינו בו
לשוכה ופקדנו בו לברכה והושיענו בו לחיים טובים בדבר ישועה ורחמים וחיים וחגנו ור
ורחם עלינו והושיענוכי אליך עיננו כי אל מלך חנו ורחים אתה "

והשיאנו

אל אלהינו את ברכת מועדיך לחיים ולשמחה ולשלום כאשר
אמרת ורצית לברכנו כן תברכנו סלה קדשנו במצוותיך ותן ח
ולקנו בתורתך שבענו משוכך שמחנו בישועתך וטהר לבנו לעבדך באמת והגדילנו אל
אלהינו באהבה וברצון בשמחה ובששון שבתות ומועדי קדשך ברוך אתה אל מקדש הש
השבת ו ישראל והחגים

רצה אל לקנו בעמך ישראל ואל תפלתם שעה והטב העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל
ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון ותהי לרצון תמיד עבדתי ישראל עמך ותחווה
עיננו בשוכך לציון ולירושלם עירך ברחמים כמאז באי המחזור ברחמינו שכינתו לציון "